ADALET BAKANLIĞI TARAFINDAN ÇIKARILIR

ADALET DERGİSİ

YIL 42 SAYI : 3

BİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

Ankara Yeni Cezaevi Matbaası
1 9 5 1

331

Devlet Nüshası

ADALET DERGİSİ

Yıl : 42 Mart : 1951 Sayı : 3

İÇİNDEKİLER

İNCELEMELER :		Sahife
Prof. Dr. Behçet Tahsin Kamay	Ölüm cezası ve muhtelif memleketlerde infaz şekilleri	323—340
Dr. Reşat D. Tesal	3 üncü Milletlerarası çocuk yargıçları kongresinde görüşülen meseleler alınan kararlar	341—369
Selim Kaya Kaşdaş	Tatbikat ve nazariyatta sarhoşluk suçu ve sarhoşluk halinde işlenen suçlarda sarhoşluğun cezaî mesuliyete tesiri	370—387
Ahmet Turgut Ertem	Başkâtibin C. savcısına ve sorgu yargıcına vekâlet etmesi	388—394
M. Zeki Akın	Hukukî muamelelerle satım akti arasındaki farklar	395—414
Nejat Aydın Aysoy	Cürümlerin işlenmesinde birbirini takip eden safhalar	415—429
Kemal Hakkı Kut	Bir makale dolayısiyle adlî tevbih	430—434
BİBLİYOGRAFYA		435—441
YARGITAY HUKUK KARARLARI		442—454
YARGITAY CEZA KARARLARI		455—480

333

Devlet Nüshası

ADALET DERGİSİ

Yıl : 42 Mart : 1951 Sayı : 3

İÇİNDEKİLER

İNCELEMELER Sahife

Prof. Dr. Bedrettin Tahir Ölüm cezası ve muhtelif memleketlerde
sin Kamay ..... 328—340

Dr. Resat D. Tosal 3 üncü Milletlerarası çocuk yargıçları
konqresinde görüşülen meseleler alınan
kararlar ..... 341—369

Selim Kaya Kaşdaş Tatbikat ve doktriyatta sarhoşluk suçu ve
sarhoşluk halinde işlenen suçlarda sarhoş
luğun cezai mesuliyete tesiri ..... 370—387

Ahmet Turgut Erdem Beraetin C. savcısına ve soruşturmayı yargıç-
ma vekâlet etmesi ..... 388—394

M. Zeki Akın Hukuki münasebetlerle satım akti arasın-
daki farklar ..... 395—414

Nejat Aydın Aysoy Cürümlerin işlenmesinde birbirini takip
eden safhalar ..... 415—429

Kemal Hakkı Kut Bir mektebe dolayısiyle adli tevbih ..... 430—434

BİBLİYOGRAFYA ..... 435—441

YARGITAY HUKUK KARARLARI ..... 442—454

YARGITAY CEZA KARARLARI ..... 455—480

ÖLÜM CEZASI

ve

MUHTELİF MEMLEKETLERDE İNFAZ ŞEKİLLERİ

Prof. Dr. Behçet Tahsin KAMAY

Tıp Fakültesi Adlî Tıp ve Sosyal Tıp Enstitüsü Profesörü

Bir cemiyetin hayat ve sağlığı nasıl hjiyen kaidelerinin tatbikindeki mükemmellik ile ölçülürse, ahlâkiyatı da doğruluk ve adalet fikri gibi manevî kıymetlerine bakılarak, kanunlarının hal ve vaz'ı gözönünde tutularak takdir edilir. «**Cicéron**»'nun dediği gibi «bana bir cumhuriyet mi tarif etmek istiyorsunuz? Mahkemelerinden çıkan hükümleri gösteriniz!».

İptidai devirlerde insanlar sosyal ve beşeri kıymetlerin bir çoğundan mahrum olarak yaşamışlardır. Bu ilkel devirlerde henüz erginleşmemiş kavimler barbarlıktan ilham alan kanun ve nizamlarla idare ediliyordu. Bu kanun ve yasalar da muayyen, sabit ve müstakar değildi. Aşiret reisinin ve kabile şeyhinin, dere beylerinin, hükümdar ve kralların keyif ve arzusuna göre işkence ve ceza usulü her şekilde uzatılabilir ve değiştirtilebilirdi.

Hattâ bugün bile en iptidai sitelerden tutunuz da, en mütekâmil ve medenî cemiyetlere varıncaya kadar (bir kaç memleket müstesna) bir çok devletlerde hâlâ ferdin ferde ve ferdin cemiyet ve devlete karşı yaptığı bazı ağır suçların cezası, hayatın ifnası suretiyle karşılık görmektedir. Şüphesiz ki, bir insan eliyle diğer bir insanın canına kıymak çok müthiş, çok acı ve çok vahşice bir şey olduğu gibi, bir cemiyet eli ile de bir ferdin hayatının izalesi o kadar müthiş ve tüyler ürperticidir. İdealist ve medenî bir cemiyette ne ferdin ferde ve ne de devletin ferdin hayatına kıymaması esastır. Beşer bu güzel ve ulvi gayeye elbette bir gün erişecektir. Fakat o gayeye erişinceye kadar hiç olmazsa devletin eli ile verilen ölüm cezasının işkencesiz, ıstırapsız, âni (ve eğer bu kelimeyi kullanmak kabilse), insanî olması ilk şarttır.

İlk ve orta çağın karanlık ve gayri medenî devirlerinde öldürme şekilleri ve hattâ bütün cezalar tamamile gayrı insanî, barbarca, vahşice ve çok uzun süren işkence ve ıstıraplar verdirilmek suretiyle icra edilirdi. Sanıkları ikrar ve itiraf ettirmek için insanlık hisleriyle bağdaşması kabil

olmayan bir çok işkence usul ve vasıtalarına müracaat edilirdi. Zavallıları inim inim inleterek ekseriya yapmadıklarını söylettikten sonra öldürme tarzı da aynı derece korkunç ve uzun süren bir agoni ile nihayet bulurdu. Kısas cezasını kabul eden Hamurabi mecellesi ile diğer mukaddes kitapları misal olarak zikredebiliriz. Tevrat, kitabı hilkat bahsinde kan dökenin kanı dökületeceği yazılıdır. Kitabı Huruç'ta ise başkasına kötü muamele eden şahsın cana mukabil can, göze karşı göz, dişe karşı diş, ele karşı el, yanıklara karşı yanık, ayağa karşı ayak, yaraya karşı yara, katle karşı katil ile ceza göreceği mezkûrdur.

Eski Yunanistan'da **(Solon)** yaptığı kanunlarla : «Bir gözü kör olan adamın, sağ gözünü çıkaranın iki gözünü de kaybetmesi» lâzım geleceğini kabul etmiştir.

Roma'da «XII tablo» kanunu mucibince ana ve baba öldürmenin «paricide» cezası suda boğularak idam idi.

İslâmlaşmış şark kavimleri de kurdukları dünyevî fikir müesseselerinde dinî, beşerî tesirlerden kurtulamamışlardır. Arap ve Acemlerle islâm Türklerin kanunlarına şer'i ahkâm, dinî makûlat hâkim olmuştur: Diyet, hat, tâzir, kısas, recm o devirlerin ceza müeyyedelerindendir. Hâlâ bugün bile bu şer'i ahkâmı tatbik eden islâm - arap memleketlerinden **Suudi - Arabistan** vardır. Burada hırsızlık edenin eli, adam öldürenin kellesi kesilir. El kesilmesine veya ölüm cezasına kadı karar verir. Bileği kesilecek hırsızın yanında cellâttan başka bir de sağlık memuru bulunur. Sağlık memuru kesilecek yere teinture d'iode sürer. Kanın fazla akmaması için kolu yukarıdan bağlar. Cellât yavaş yavaş bıçakla eli mafsaldan keser, hırsız hastahanede tedavi edildikten sonra serbest bırakılır. İkinci defa hırsızlıkedenin diğer eli kesilir. Üçüncü ve dördüncüde ayakları kesilir. Yankesicilere de ayni usul tatbik edilir.

Kaatiller hakkında : Şahsın gözleri ve elleri arkadan bağlanır, diz çöktürülür, bıçakla ensesinden kesilerek kafa gövdeden ayrılır.

Diğer cezalar dayak, hapis, sürgündür.

İçki, umumî adabı bozmak, bekârların zina işlemesi, dayakla ceza görür, içki kullanmak tamamile yasaktır. Dayakta en fazla ceza 80 sopadır.

Diyet ile Cermenlerin nakdî cezası iptidaî cemaatlerde hukuk telâkkilerinin yekdiğerine benzediklerine bir delildir. Kısas meselesi de islâm dini vâzı'nın tevrat ceza akidelerinden öteye geçmediğini göstermektedir.

Orta çağların ilk zamanlarında âdetler, ananeler milletlerin fikrî müesseseleri üzerine tesir yapmıştı; barbar itiyatlar kanunlara esrarengiz ve sembolik bir karakter vermiştir.

VI. Yüz yılda Burgoudes'larda zina yapan kadını çamurlu suda bo-

336

ğarlar ve ölüsüne de dinî tören yapmazlardı. Böyle bir suçla mahkûm olan kadın yılan, akrep, kertenkele gibi hayvanlarla birlikte bir çuvala konur ve ağzı bağlandıktan sonra suya atılarak işkence içinde öldürülürdü. Keza, islâmiyet'te zina yapan kadının yarı beline kadar gömülerek recmedilmesi, yani taşa tutulması suretiyle öldürülmesine pek kuvvetli deliller karşısında cevaz verilirdi.

Osmanlı tarihinde idamlar Tanzimata kadar kanunî bir esasa bağlı değildi. Daha ziyade padişahın irade ve arzusuna göre boğmak, balta, veya kılıçla kellesini uçurmak, şerbet içinde (agu) zehir vermek suretiyle muhtelif şekillerde icra edilirdi. Tanzimatçılar garp medeniyetine ayak uydurabilmek için kanunlarımızda bir çok yenilikler ve ıslahat yapmak lüzumunu hissettiler. Bu meyanda dinî fikirlerin tesirinden ve şer'i ahkâmından kurtulmak için Fransızların 1810 tarihli Ceza Kanununu hemen hemen aynen iktibas ederek 1274 tarihli Ceza Kanununu vücuda getirdiler.

Şemidanizade'nin mer-i-üttevarih isimli eserinde II. Beyazıt bahsinde Beyazıt'ın Dimetokaya giderken Edirne yolu üzerindeki karıştıran köyünde kendisine şerbet sunulduğunu, bunu içerken **(Selim! Kılıcın keskin ömrün kısa olsun)**, diyerek şerbeti içtiği ve biraz sonra da öldüğü yazılıdır. Bu malûmat Peçevî tarihinde de vardır.

26 Şaban 1255 = 3.11.1839 da büyük Reşit Paşa tarafından okunan Gülhane Hattı-Hümayununda yazılı olan aşağıdaki satırlar dikkati çekicidir.

«Fi-ma-baad eshabı cünhanın dâvaları kavanini şer'iye iktizasınca alenen berveçhi tatbik görülüp hükmolunmadıkça hafi ve celi idam ve tesmim muamelesi ve icrası caiz olmamak ve hiç kimse tarafından diğerinin ırz ve namusuna tasallut vukubulmaya...» denilmektedir (1).

Bu ifadeler 111 sene öncesine kadar Osmanlı Devletinde gizli ve aşikâr olarak muhakemesiz idam ve zehirlenme hâdiselerinin vukua geldiğini göstermektedir. Netekim Osmanlı İmparatorluğu devrinde saray cinayetleri bu şekilde de icra edilirdi. Kemend denilen cellâdın yağlı kayışı pek meşhurdur.

Birçok kimseler tarafından velîliğine ve kerametne ble nanılmış olan 1. Abdülhamid'in de babaları ve amcaları gibi zehirlenme işini muntazaman icra ettiğini gösterir vesikalar vardır.

Orta çağın skolastik devirlerinde insanî ve medenî ceza kanunlarından ve usul kanunlarından bahsetmek abestir. Bu devirlerde bir suçla ittiham edilen en masum kimselerin bile en ağır işkence, tazyik ve eziyetlere ma-

(1) Tıp Tarihi Profesörü Dr. F. N. Uzluk'un hususî notlarından.

337

ruz bulundurulduğu görülmektedir. Suçlu veya suçsuz hükûm giyen zavallılara ise ceza en şiddetli ve ağır işkenceler altında tatbik ve infaz edilirdi. Üçüncü **İnnocent** ve dokuzuncu **Gregoire**'nin tesis ettiği engizisyon mahkemeleri o devrin karakterini ve beşer hayatına verdiği kıymeti gösterir. Bu çağlarda İngiltere'de hırsızları lâğımda ve XVI. yüz yılda Rouen'de kalpazanları suda boğmak suretiyle cezalandırırlardı. Hattâ bir zamanlar suda boğma Fransa'da adlî tecrübe olarak da kullanılmıştır. Cinayetle sanık bir kimse yargıçlar önüne çıkarılır ve sağ eli sol bacağına, sol eli sağ bacağına bağlandıktan sonra «Seine nehrine atılırmış. Eğer sanık suyun yüzüne çıkarsa suçsuz, batarsa suçlu kabul edilirmiş. Yine Fransa'da VI Charl zamanıda kralın kemankeşleri muhaliflerini bir torba içine koyup diktikten sonra Seine nehrine fırlatırlarmış.

Bir vakitler suya atma bir tedavi vasıtası olarak da kullanılmıştır. Sar'alıları, manyakları, kuduza, tetanoza yakalanmış olanları cin ve perilerinelinden kurtarmak için suya atarlar ve 5 dakika bırakırlarmış. 5 dakika bir adamın ssuda boğulması için yeter bir zamandır.

Orta çağlarda Roma'da yahudiliğin cezası diri diri yakılma idi. Eğer şahıs yakılmadan evvel hıristiyanlığı kabul ederse bir lûtuf ve müsamaha olarak evvelâ boğulur, sonra yakılırdı.

İple boğmanın ilk misalini Tevrat vermektedir. Bu kitaba nazaran Yuşa adındaki peygamberin esir ettiği kralları boğdurduğu yazılıdır.

İsparta'da ölüme mahkûm olan hasta, zayıf, günahsız çocuklar Tayget dağından uçuruma atılmak suretiyle vahşice idam edilirlerdi. Ayni zamanda İsparta'da iple boğma suretiyle öldürme usulü de cari idi. Eski Roma'lılarca boğmak suretiyle öldürmek aristokrasi sınıfına mahsus bir imtiyaz idi. İspanya'da idam hükmü «supplice de garrot» denilen boğazın bir demir halkaya geçirilmesi suretiyle icra edilir.

Hindistan'da yakın zamanlara kadar ölen kocanın arkasından karılarını yakmak âdeti cari idi ve mahalli telâkkilere göre gizliden gizliye cari yerli kanunlara göre bu fiil cürüm bile sayılmazdı. Eskiden Çin'de saraya mensup büyük bir memur imparatorun gazabına uğrayınca saraydan gönderilen bir ipek iple kendini boğmaya mecburdu.

Fransa'da derebeylik devrinde çocuk düşürmenin cezası (potance - darağacına çekilme) ve mallarının müsaderesi idi.

1553 yılında Charles-Quint zamanında ilân edilen Karolin kanunu gereğince bir kadına taammüden çocuk düşürten bir erkeğin öldürme suçunda olduğu gibi boynunu vurmak ve eğer bu cinayeti bizzat ana yapmış ise, suda boğulmak suretiyle öldürülürdü. Orta çağlarda infanticide - çocuk öldürme'nin cezası adam öldürme cezasından daha ağır ve daha şiddetli idi.

Bir çok memleketlerde çocuk öldürmenin cezası idam idi. Çünkü, yeni doğan çocuğun hayata karıştığı anda dostu bulunmadığı gibi kendisini tanıyan kimse de olmadığı, hattâ varlığından hükümetlerin ve cemiyetin bile haberdar olmadığı bir sırada yeni doğanı öldürmek, yok etmek, ortadan kaldırmak gayet kolaydır. Aynı zamanda yeni doğan bir çocukta fizyolojik hayat tam teessüs etmemiştir, karmakarışıktır. Ölümün kaza, ârıza veya patolojik sebeplere bağlanması mümkündür. Binaenaleyh ceza âlimleri ve kanun vazıları bu kadar kolaylıkla icra edilebilen bir cinayetin önünü almak kasdı ile bidayette çok ağır hükümler koymuşlardı. Fakat zamanla bu ağır hükümler nisbeten indirilmiştir. Türk Ceza Kanununda çocuk öldürme için özel ve ağırlaştırıcı bir madde yoktur. Aynen adam öldürmeye ait hükümler tatbik edilir. Hattâ Ceza Kanununun 453 üncü maddesinde zikredilen haller hafifletici sebep olarak kabul edilmiştir.

Kadîm İran'da Allaha ve hükümdara karşı gelmenin cezası idam idi. Ferdin ferde karşı olan cürümleri için iki türlü ceza vardı : biri diyet, diğeri parçalama ve sakatlama idi. Gözleri çıkarmak, kör etmek en çok kullanılan bir ceza idi. Bu ceza bilhassa büyüklere tatbik edilirdi. İdam, mücrimin başını kılınçla uçurmak suretiyle icra olunurdu. Din ve devlete karşı hiyanet, isyan için yapılan idam şekli çarmıha germek ve bazen de taşlamaktı.

İlk ve orta çağların bu barbarca öldürme usulleri ancak XV. yüz yılda Rönesansın fecri sökmeye ve tan yeri ağırmaya başladığı andan itibaren yeni bir devrin müjdesini de beraber getirmekte idi.

Artık, 20 nci asrın medenî milletlerinde cins, din, dil, mezhep, düşünce ve ırk farkı gözetilmeden suçun mahiyeti ne olursa olsun, sanığı söyletebilmek ve itiraf ettirebilmek için işkence, tazip ve zulüm metotları yasak edilmiş ve ceza kanunlarına ağır bir suç olarak geçmiştir. Bugünün asrî cezaevinde, ceza bir tedip ve terhip vasıtası olmaktan çıkarak bir ıslah ve terbiye metodu olarak kabul edilmiştir. Bir kaza, bir tesadüf, bir cehâlet eseri olarak suç işleyen insanlara tam mânasiyle medenî bir şekilde muamele edilmesi, infaz sisteminin bu yola yönetilmesi ve cezasını bitiren her ferdin cemiyete faydalı bir vatandaş olarak katılabilmesi bugünkü ceza ilminin en büyük gayeleri meyanındadır.

Fakat, maalesef insan topluluğunun çocukluk ve ilk gençlik devirlerine münhasır olması lâzım gelen vahşice ve canavarca engizisyon mezaliminin itiyat ve ananeleri istisnaî bir şekilde devrimizde ve ikinci cihan harbi sırasında yeniden ve tarihin hiç bir devrinde kaydetmediği bir şekilde bütün insanlık kütlelerine ve insanlık aleyhine tatbik edilmiş ve beşer

tarihinin ebediyen yüzünü kızartacak veya bu sahifaları karartacak bir facia şeklinde icra edilmiştir.

Bu faciayı yapanlar için ebedî bir hacalet ve insanlık için ciddi bir tehlike teşkil eden bu topyekûn ırkları imha (Génocide-Jenosit) ve insanlık aleyhine işlenen suçlar ilmin ve fennin en son terakkilerinden menfur bir şekilde istifade edilmek suretiyle tatbik ve icra edilmiştir. Almanların teşkil ettiği 500 den fazla ölüm kampı her milletten kadın, çocuk, genç, ihtiyar bütün masum halk yığınlarını yok etmiştir. Bu kamplarda yakılarak, işkence edilerek, kurşuna dizilerek, zyklon B, karbon monooksit ve asit siyanidrik koklatılarak öldürülenlerin yekûnu 14.000.000'u bulmaktadır(1).

Acit siyanidrik koklatmak suretiyle zehirlenerek öldürülen 86 kişiye ait bir müşahedeyi adlî tıp bakımından ehemmiyeti olduğu için buraya aynen alıyoruz (2).

«23/Kasım/1944 tarihinden sonra Strasburg'un kurtuluşunu mütaakip Fransız askerî otoriteleri Aralık1944 de Strasburg sivil hastanesinde Alman Profesörü **Hirt** idaresindeki Anatomi Enstitüsünde % 50 alkol etilik dilüe içinde muhafaza edilmiş 150 kadar kadavra buldular. Bunlardan 60 kadavranın nereden geldiği iyice biliniyordu. Bunlar Mutzing kampında ölmüş Rus esirleri idi. Strasburg'a nakledilerek - Reichsuniversitat - Anatomi Enstitüsünde talebelere dissection yapılıyordu. 30'u kadın olan 86 kadavranın nereden getirildikleri ve ölüm sebebi bilinmiyordu.

Enstitü hademeleri bu 86 kadavranın gizli bir şekilde 25 veya 30 kişilik gruplar halinde 1943 ağustosunda bir kamyonet ile S. S. ler tarafından getirildiğini bildiriyorlar. Kadavralar çıplak, üst üste istif edilmiş, vücutları dışkı ile kirlenmiş ve henüz ılık imişler.

Hususî ihtimamla bu kadavralar konserve edilmiş, anotomi piyesleri hazırlanmış. (Reichsuniversitat) Anotomi Enstitüsü müzesi zenginleştirilmişti.

Her kadavraya arter yolu ile 2 litre formol, 3 litre alkol etilik ve 5 litre su şırınga edilmişti.

1944 Ekim ayında Profesör **Hirt** silâhlı kuvvetlerin Strasbourg'a yaklaştığını görerek laboratuvar hademelerine bu 86 kadavranın parçalanmasını emretmiş. Kadavraların başı kesiliyor, göğüs ve karın organları çıkarılıyor, sol kollarındaki hüviyet damgası kaldırılıyor, visserler parçalanıyor. Profesör **Hirt** tarafından başların ve visserlerin hiçbir iz kalmamak üzere yakılmasına karar veriliyor.»

---

(1) İnsanlık aleyhinde işlenen suçlar: Nevzat Gürelli. Adalet Dergisi S. 69.

(2) Par MM. PIEDELIEVRE (Paris), FOURCADE et SİMONİN (Strasbourg). Extrait des Acta Medicine Legalis et Socialis, No. 3 - 4, Juillet - Decembre 1949.

340

Hademeler verilen işi yapıyorlar, fakat bitiremiyorlar. 3 ü kadın olan 17 ceset dokunulmamış bir halde kadavra havuzunda kalıyor.

Askerî emir gereğince Paris Üniversitesi Adlî Tıp Enstitüsü Profesörü **Piedelievre**, Strasbourg Üniversitesi Adlî Tıp ve Sosyal Tıp Profesörü C. Simonin ve Prof. Agr. Dr. **Fourcade** bu kadavraların hepsine otopsi yaptıkları gibi havuzdaki parçalanmış mütebaki kadavraların da muayenelerini icra ediyorlar.

Otopsilerin hepsinde müşterek mukayese edilebilir, bir rabıta mevcuttur.

Kadavralar sıhhatli, adelî ve hiçbir organik kusur göstermiyorlar, akut veya kronik hastalık da bulunmuyor.

Akciğerler konjestiyonlu görülüyorlar. Bu konjestiyon, kadavraları muhafaza etmek için şırınga edilen mayiden ileri geldiği neticesine varılıyor. Kadavralarda böbrek ve menenj konjestiyonuna da rastlanıyor. Yüz gri renkte, mor. Kulaklar ve göğsün üst kısmı bu mıntakaların etrafı siyanitik halini gösteriyor.

Visserler, adeleler, daha fazla dil, diş etleri, faryngo - glossolaryngée, bağırsaklar, periton, diyafrağm gül renginde müşahede ediliyor.

Diş etlerinde, ağızda, pharnyx, glottis mıntakasında kusulmuş mide muhteviyatına rastlanıyor.

Anüs nahiyesinde maddei gaita bulaşığı görülüyor, burun ve ağızdan açık gül pembesi renginde kan pıhtısı geldiği müşahede ediliyor.

Ölümden sonra şırınga edilen konservatör mayi ölünün sertliğine sebep olacak, trakea'da, burun deliklerinde gül renginde seröz, köpüklü bir mayi husule gelecekti. Fakat pıhtılaşmış kan olmıyacaktı. Bu pıhtılaşma ölümden önce meydana gelmiş demektir.

Binaenaleyh bu şahıslar asfeksi ile ölmüşlerdi. Asfiksinin sebebi de ancak tabii ölüm sebebi haricinde bir zehirden olabilirdi.

Kramer, bu 86 kadavranın 1943 Ağustosunda Struthof kampında siyanidrik gaz odasında öldürülerek Strasbourg Anatomi Enstitüsüne Almanlar tarafından verildiğini Struthof kampı kayıtlarından buldu.

Cinayet mesuliyeti tebeyyün eden Prof. **Hirt** tarafından bu asfiksilerin hazırlanmış, tertip edilmiş olduğu anlaşıldı.

Hülâsa :

Strasbourg'un kurtuluşundan sonra Kasım 1944 de diğer müellifler de kadavralardaki gösterileri eksperler gibi tâyin ettiler.

30'u kadın olan 86 kadavra siyasî sebeple 1943 Ağustosunda Alsace'da-

341

ki Struthof kampında siyanidrik gaz odasında Prof. Hirt'in kontrolü altında boğulmuştu.»

Siyasî sebeple insanlık aleyhine işlenmiş 86 asit siyanidrikle öldürülmüş cinayete ait bu enteresan müşahedeyi arzettikten sonra, tekrar mevzuumuza dönüyorum.

Bugünün medenî milletlerinde katil, vatana ihanet ve saire gibi çok ağır suçların cezası ölümdür.

İdam şekillerini iki kategori de toplıyarak mütalâa etmek kabildir.

Kanlı ve **kansız** idamlar :

Kanlı idamlar : Balta, satır ile boynun vurulması, kurşuna dizilme ve giyotindir.

Eskiden Fransa'da giyotin aristokrat sınıfına tatbik edilen bir infaz şekli idi. 1791 tarihindenberi Fransa'da idam cezası giyotin ile icra edilmektedir. Fransa'da eskiden asılma usulü tatbik edildiği zamanlarda, şahıs asıldıktan sonra kendisine sarılan birisi tarafından ayrıca çekilmeye mâruz bırakılırdı. Suudi Arabistan'da idam cezası kafanın kesilmesi suretiyle icra edilmektedir.

Kansız idamlar : İple boğma, asma, elektrikle öldürme ve zehirli gaz koklatmadır.

Bugün birçok memleketlerde tatbik edilen kanunî öldürme şekli asmak suretiyledir. Bazı memleketlerde sivil suçlardan dolayı asılma; askerî suçlardan dolayı da kurşuna dizilme cezası tatbik edilmektedir. Amerika'da ise, elektrik cereyanı veya gaz koklatmak suretiyle ölüm cezası infaz edilir (1).

Bazı memleketler ise harbten çok evvel, bazıları da İkinci Dünya Harbini mütaakip ölüm cezasını Ceza Kanunlarından kaldırmışlardır. Bu memleketlerin başlıcaları sırasiyle şunlardır :

Finlandiya,
İsveç,
İsviçre,
Danimarka,
İtalya,
Portekiz,

Finlandiya'da 1900 tarihindenberi gerek askerî şahıslar ve gerek siviller için ölüm cezası kaldırılmıştır. Ancak, harb zamanında vatana ihanet suçunun cezası, kurşuna dizilmek suretyile istisnaî olarak muvakkaten icra edilmekte idi.

İsveç'te 1919 tarihindenberi idam cezası kaldırılmıştır.

(1) Gaz koklatmak suretiyle infaz şekli, ayrı bir makalede arzedilecektir.

342

İsviçre'de 1938 senesindenberi ölüm cezası yoktur. Bu tarihten evvel ise, idam hükmü asılmak veya kurşuna dizilmek suretiyle infaz edilmekte idi.

İtalya'da 2/Haziran/946 tarihine kadar gerek askerî ve gerek sivil eşhas hakkında idam cezası mevcuttu. İnfaz kurşuna dizilmek suretiyle icra edilirdi. İtalya Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra yukarıda zikredilen tarihte çıkan bir kanunla idam cezası kaldırılmış, onun yerine kürek cezası konmuştur. Yalnız askerî suçlardan dolayı ve askerî şahıslar hakkında kurşuna dizme cezası bakîdir.

Danimarka'da ölüm cezası yoktur. Ancak, Alman işgali sırasında Alman Kanunlarına göre idam cezası verilmekte idi. Fakat kurtuluştan sonra yine idam cezası kaldırılmıştır.

Portekiz'de de adam öldürme cezası yoktur.

Norveç'te 1902'den 1946 tarihine kadar sivil ve askerî şahıslar için idam cezası kurşuna dizilmek suretiyle infaz edilirdi. Ancak, 1945 de Quisling zamanında ve işgal esnasında burada da Alman kanunları cari idi. Şimdi eski usule avdet edilmiştir.

Hindistan ve Pakistan'da idam cezaları asılmak suretiyle icra edilir. Keza Irak'ta infaz gerek askerî ve gerek sivil şahıslar için asılma suretiyledir.

İranda'da ise, bizde olduğu gibi askerî şahıslar kurşuna dizilmek ve siviller ise asılmak suretiyle idam edilir.

Almanya'da eskidenberi ve Hitler zamanında öldürme cezası balta ile yapılmaktadır. Yalnız bir zamanlar Bavyera'da giyotin tatbik ediliyordu. Yine harb zamanında Hitler Almanyasında kurşuna dizilme ve asılma cezaları da tatbik edildi. Hattâ bu son şekil idam pek vahşice icra ediliyordu. Şahıs kasap çengeline asıldıktan sonra ölmeden indiriliyor, hayata avdet etmesi için çalışılıyor, ve tekrar asılıyordu. Tâlik vasıtası ekseriya ince bir tel olup, tâlik noktası da rastgele oluyordu. Meselâ, kasap çengeli bile kullanılıyordu.

İngiltere'de bugün idam cezası 4 cürüm için tatbik edilir. Katil, vatana ihanet, cebir ve şiddet istimali ile korsanlık, devlet doklarını ve gemi tezgâhlarını ateşlemek.

İngiltere'de hükmî idam, şahsın birden bire boşluğa düşürülmesi suretiyle icra edilmektedir. Bu şekilde vücut ağırlığı ile 6-8 ayaklık bir mesafeye kadar düşürülür. Düğüm kulak arkasına veya çenenin altına rastlatılır. Bundan hasıl olan lezyonlar üst üç fıkranın kırılması veya çıkması, murdarlik ile beynin birleştiği yerden kopmasıdır. Keza boyun etleri yır-

Buna mukabil bilhassa son beş sene zarfında Belçika'da kurşuna dizilmek suretiye idam edilenlerin sayısı bir hayli yükselmiştir (1).

Türkiye Cumhuriyetinde :

Türk Ceza Kanununun 12 nci maddesi idam cezasının asılmak suretiyle infaz edileceğini tasrih etmektedir.

12 nci madde aynen şöyledir : «İdam cezası, buna mahkûm olan kimsenin asılması suretiyle hayatının izalesidir.

İdam cezası mahkûmun mensup olduğu din ve mezhebin hususî günlerinde icra olunmaz. Mahkûmlar birkaç kişi olursa birbirinin karşısında asılamazlar. Kadınların gebe olduğu anlaşılırsa ceza doğurduktan sonraya bırakılır.

İdam cezası hükmolunan kimse hakkında mahkûmiyet ilâmı merciince tasvip edildikten sonra karar, icra mahallinde ve mahkûmun huzurunda memuru tarafından okunarak hüküm infaz olunur.

İdam cezasına mahköm olan : ana ve baba kaatili ise icra mahalline yalınayak, baş açık ve siyah bir gömlek giydirilerek götürülür ve hüküm bu suretle infaz olunur.

Asılan kimsenin cezası merasim yapılmadan gömülmek üzere mirasçılarına verilir. Mirasçıları olmadığı veya kabul etmediği takdirde Belediye tarafından gömdürülür.

Görülüyor ki Ceza Kanununun 12 nci maddesi idamın tarifini ve şeklini tasrih ettiği gibi, gebe kadınların doğurmadan evvel idam edilemiyeceğini, ana baba kaatillerinin idam usulünü göstermektedir.

Türk Ceza Kanununun 450 nci maddesi failin hangi hallerde ölüm cezasına mahkûm edileceğini tesbit ve tâyin etmektedir. Bu maddeye göre, ölüm cezasını icap ettiren cürümler dokuz kategori üzerinde toplanmıştır.

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 397 nci maddesi ise akıl hastalığına düçar olanların iyileşmedikçe haklarında ölüm cezasının infaz olunamıyacağını âmir bulunmaktadır. Usulün 398 inci maddesi ise ölüm cezasının infazı usulünü gösterir.

İnfaz hakkında ki noksan cihetlere ileride temas edeceğimiz için bu maddeyi aynen alıyoruz :

«Madde : 398 — Ölüm cezası mahkeme heyetinden bir zat ile cumhuriyet müddeiumumisi ve tabip ve zabıt kâtibi ve hapishaneler idaresi memurlarından biri hazır oldukları halde infaz olunur.

Mahkûmun mensup olduğu dinin ruhanî sıfatını haiz bir zat ile mahkûmun müdafii dahi cezanın infazında hazır bulunabilir.

Ölüm cezasının infazı sureti hakkında bir zabıt varakası tutulur. Zabıt varakası orada memur olarak bulunan zatlar tarafından imza edilir.»

(1) Kanada' da adam öldürmenin cezası asılma suretiyle idamdır.

345

Bazı memleketlerin anayasaları ölüm cezasının devlet reisi tarafından affedilmesi veya başka cezaya tahvili yetkisini vermektedir. Türk Anayasası devlet reisine doğrudan doğruya böyle bir yetki kullanmak hakkını vermemiştir. Ancak, Cumhurbaşkanına Anayasamızın 42 nci maddesi hükümetin teklifi üzerine adalet işlerinde bazı salâhiyetler tanımaktadır. Maddenin metni aynen şöyledir :

Madde : 42 — Cumhurbaşkanı, hükümetin teklifi üzerine daimî malûllük veya kocama gibi özlük sebeplerden dolayı belli kimselerin cezalarını kaldırabilir veya hafifletebilir.

Cumhurbaşkanı, Büyük Millet Meclisi tarafından sanıklanarak hüküm giyen bakanlar hakkında bu yetkiyi kullanamaz.

Görülüyor ki bu maddeye nazaran Cumhurbaşkanı ancak hükümetin teklifi üzerine malûllük veya kocama gibi özlük sebeplerden dolayı bir cezayı kaldırabilir veya affedebilir. Halbuki bazı memleketlerde mahkûmun ya kendisi ya ailesi veya müdafii tarafından doğrudan doğruya devlet reisine veya cumhurbaşkanına başvurarak affını veya cezanın hafifletilmesini istiyebilir ve devlet reisi de lüzum görürse bu yetkisini kullanabilir.

Anayasamızın 26 ncı maddesi genel ve özel af ilânını, cezaları hafifletmek ve değiştirmek yetkisini ve ölüm cezası hükümlerini yerine getirmek görevini Büyük Millet Meclisinin kendisine vermiştir.

Madde : 26 — Kanun koymak, kanunlarda değişiklik yapmak, kanunları yorumlamak, kanunları kaldırmak, devletlerle sözleşme, andlaşma ve barış yapmak, harb ilân etmek, devletin bütçe ve kesin hesap kanunlarını incelemek ve onamak, para basmak, tekelli ve akçalı yüklenme sözleşmelerini ve imtiyazları onamak ve bozmak, genel ve özel af ilân etmek cezaları hafifletmek ve değiştirmek, kanun soruşturmalarını, kanun cezalarını ertelemek, mahkemelerden çıkıp kesinleşen ölüm cezası hükümlerini yerine getirmek gibi görevleri Büyük Millet Meclisi ancak kendisi yapar.

Bu maddeye nazaran ölüm cezasını yerine getirmek görevi Büyük Millet Meclisinin vazifesi meyanında olduğu gibi bu cezayı hafifletmek ve değiştirmek hakkına da maliktir. Hattâ yine bu madde genel ve özel af ilân etmek yetkisini de Büyük Millet Meclisinin kendisne vermiş olduğu cihetle özel bir af ile bu cezayı büsbütün de affedebileceği tabiidir.

Bu hususta Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Profesörü Dr. Bülent Nuri Esen'in noktai nazarı şu şekildedir (1) :

«Meclisin kesinleşen ölüm cezası hükümlerini yerine getirmek göre-

(1) Anayasa Hukuku Profesörü Dr. **Bülent Nuri Esen** Ankara 1945, sahife 168 tahlil sırası 263.

8/1347

vine gelince, bu görevin, ölüm cezasını gerektirecek bir suç işlemiş olan ferd için bir garanti teşkil edeceğinden şüphe edilemiyecek olmakla beraber, adalet görevine bir el atma olduğu da gizlenemez. Her ne olursa olsun, bu yetkiyi hakkı ile kullanacak olan bir Büyük Millet Meclisinin bu faaliyetinden ancak ve sadece hayır meydana geleceği su götürmez.

Yargıtay Birinci Ceza Dairesinden çıkan ölüm cezası ilâmları, dosyaları ile birlikte B. M. M. ne gider. Meclisin Adalet İşleri Komisyonu bu dosyada incelemelerde bulunur ve raporunu Kamutaya sunar. Kamutayca verilecek karara göre ölüm hükmü yerine getirilir veya getirilmez.

B. M. M. nin mahkeme kararına karşı bir şey söylenmesine imkân yoktur. (Anayasa, madde : 54). Yalnız, burada kendisine mutlak bir yetki verilmiştir. Gerekçe göstermeye de mecbur değildir. Sadece ölüm hükmünün yerine getirilemiyeceğini söylemesi kâfidir. Netekim, B. M. M. de bu yolda hareket etmektedir. Meselâ, 1394 sayılı Meclis kararında : Turgutlu'nun Tatarocağı köyünden Bilâl oğlu Muharrem'i öldürmekten suçlu (...) hakkında Manisa Ağır Ceza Mahkemesince hükmedilip Temyiz Mahkemesince tasdik edilmiş olan ölüm cezasının 15 sene ağır hapse tahviline karar vermiştir.»

B. M. M. ölüm hükümlerinin yerine getirilmesine de yine gerekçe göstermeksizin karar verir.»

Sayın Prof. Esen'in kıymetli tahlilinden de anlıyoruz ki ölüm cezasını hiç bir gerekçe göstermeden hafifletmek ve değiştirmek yetkisi B. M. M. nin şahsiyetinde toplanmaktadır.

Yazımızda infazın şeklinden bahsetmeden evvel gerek ceza ve gerek usul kanunundaki ölüm cezasının infazı usulleri üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Yukarda da tafsilâtiyle belirttiğimiz gibi ölüm cezasının infaz Usulü Ceza Kanununun 12 nci maddesinin ikinci ve mütaakip fıkralariyle, Ceza Kanununun 43 üncü ve Usul Kanununun 397 ve 398 inci maddelerinde zikredilmektedir. Yalnız, kanaatimizce infaza ait bu hükümlerde bir çok noksanlar göze çarpmaktadır. Meselâ, 12 nci maddenin ikinci fıkrasında «İdam cezası mahkûmun mensup olduğu din ve mezhebin hususî günlerinde icra olunmaz.» kaydı vardır. Acaba bu hususî günler nelerdir?. İslâmlar için cuma ve hıristiyanlar için pazar günleri, ve yine islâmlar için kandil günleri ve betahsis islâm dininin kurucusu Muhammed'in doğduğu güne tesadüf eden kandil günü hususî günlerden midir?. Keza Şeker ve Kurban bayramları bu hususî günlere dahil midir?. Halbuki şeker bayramının dinî bir mesnede dayandığı söylenemez. Saniyen lâik cumhuriyetçi bir devletin Cumhuriyet bayramında veya Hâkmiyeti Milliye bayramında idam cezası

348

infaz edilecek midir?. Bu cihetler kanunda tamamen meskûttur. Kaldı ki Ceza Kanunumuzun 175 ve 176 ncı maddelerinin bu fıkra ile nasıl telif edilebileceği cayi sualdir. Çünkü Ceza Kanunumuzun 175 ve 176 ncı maddeleri «devletçe tanınmış dinlerden» bahsetmektedir. Halbuki Anayasamızın 75 inci maddesi din hürriyetinden bahsettiği gibi lâik bir cumhuriyette devletin tanınmış ve tanınmamış gibi din tefriki yapması da aşikâr bir tezadın mevcudiyetini göstermektedir. Usul Kanununun 398 inci maddesinde ölüm cezasının infaz usulü de eksik gibi görünmektedir. Bu maddede veya kanunun herhangi bir yerinde idam hükümlüsünün nerede ve ne zaman asılacağı, bu asılmanın gizli veya aşikâr icra olunup olunmıyacağı, ne kadar müddet kalacağı, teşhir edilip edilmiyeceği ve (ana baba katili müstesna) ne kıyafette asılacağı kaydedilmemiştir. Yalnız öteden beri devam edegelen teamüle nazaran hükümlüye beyaz bir gömlek giydirip elleri arkasına bağlandıktan sonra sabaha karşı şehrin lâalettâyin herhangi bir yerinde asılmakta ve asılmada, duyan birçok kimse bulunduğu gibi bir müddet asılı kalması dolayısiyle de teşhir edilmekte ve bu suretle çoluk çocuk, kadın, erkek herkes tarafından görülmektedir. Halbuki vazıı kanun infaz sırasında kimlerin hazır bulunması lâzım geldiğini ve kimlerin bulunmasına müsaade olunabileceğini usulün 398 inci maddesinde sarahaten zikretmiştir. Bu itibarla idam hükmünün gizli olması lâzım gelmekte ve her türlü heyecan ve gürültüden âzade olarak mulak bir sükûn ve itidal içersinde icrasını âmir bulunmaktadır. Maslubun teşhirine ve hele çoluk çocuk üzerinde heyecan, ıstırap ve teessür uyandırmak hiçte doğru olmasa gerektir (1).

Çünkü, cezanın faili çoktan ölmüştür. Artık, onun için bir terhip ve tedip meselesi bahis mevzuu olamaz. Maslubu görenler nazarında ise bu hal müessir bir ibret olmak mahiyetinden çok uzaktır. Zira, suçun üzerinden belki aylar ve hattâ yıllar geçmiştir. Hâdise tamamile unutulmuştur. Yalnız halkın önüne çıkardığımız ve cemiyetin elile hayatını ifna ettiğimiz maslubun bu acıklı durumu pek trajik bir sahne yaratmaktan başka bir şey ifade etmez. Binaenaleyh, psikolojik ve insanî gayeler nazara alınmak suretiyle idam hükmünün gizli olması, cezaevlerinin kapalı bir bahçesinde ve kanunda yazılı zevat huzurunda yapılması ancak, hükmün ilân edilmesinin en muvafık bir infaz şekli olacağı kanaatindeyiz.

İnfazın şekline gelince; Avrupa ve Asya milletlerinin bir çoklarında infaz asılmak suretiyle icra edilmekte, bir kısımların da sivillere verilen

(1) Amerika'da idamlar, Perşembe geceleri saat 23 de infaz edilir.

349

ölüm cezası asılma, askerî suçlardan dolayı askerî şahıslar da ise kurşuna dizilmek suretiyle infaz edilmektedir. Fransa ve Belçika'da giyotin tatbik edilmekte, Amerika'da ise elektrik sandalyesinde ve elektrik cereyanı vermek suretiyle icra edilmektedir.

Görülüyor ki infaz şeklinde asılma başta gelmekte, elektrik ise istisna teşkil etmektedir. Garip olan bir cihette birçok memleketlerde asılma suretiyle intiharlar başta gelmektedir. Fransa'da asılma suretiyle intiharlar, umumî intihar yekûnunun % 40 - 60 ını, İngiltere'de % 50,2 sini, bizim Ankara'da 19 yıl zarfında vukubulan intiharlar üzerinde yaptığımız istatistikte de % 50'yi bulmaktadır.

Sebebi, asılma suretiyle ölüm daha seri, daha emin ve en az ıstıraplı bir öldürme veya ölüm şekli olduğundandır. Asılma üç safha gösterir : I — Şuur kaybolma devri, II — İhtilâçlar devri, III — Yalancı ölüm devri dir. Birinci devir, yani şuur kaybolma safhası en kısa sürenidir. Tam ve tipik asılmada âzamî 15 - 20 saniyede şuur kaybolur. İhtilâç ve yalancı ölüm devresi daha uzun sürer. Fakat, şahıs bu safhalarda hiç bir şey hissetmez. Hattâ, intihar maksadı ile asılanlardan tesadüfen kurtulan şahıslar da husule gelen hatıra kaybı —amnezi— dolayısiyle hiç bir şey duymadıklarını söylerler. Bizim bu hususa dair gayet enteresan bir kaç müşahedemiz vardır (1). Elektrikle vukua gelen ölümlerde ölüm bazen birdenbire husule gelmiyor, meydana gelen yanıklar mukavemeti arttırarak cereyanın geçmesine engel oluyor ve ölüm çok ıstıraplı ve uzun sürüyor.

Elektrikle ölüm Amerika'da şu şekilde yapılır :

Mahkûm, idam sandalyesine göğsünden, kollarından ve bacaklarından dolaşan kayışlar vasıtasiyle bağlanır. İyi temas edebilmesi için başı, içersine kalıp şeklinde alabilecek bir elektrot, tuzlu su ile iyice ıslatılıp mahkûmun başına geçirilir. Diğer bir elektrotta baldırına bağlanır.

Alternatif cereyan veren ve bir motör ile çalışan bir gerenatörden elde edilen voltaj şu şekilde tatbik edilir.

Âni olarak 1800 - 2000 volt tatbik edilir. Bu sırada takriben 7.5 amper kadar bir cereyan geçer. Bu voltaj 3 - 4 saniye kadar tatbik edildikten sonra voltaj bir dakika zarfında yavaş yavaş 500 volta indirilir. Voltaj tekrar âni olarak yükseltilip bir iki saniye kadar 2000 volt cereyanda tutulur ve yine bir dakika zarfında 500 volta indirilir. Voltaj tekrar 2000 volta yükseltilip cereyan kesilir. Son ameliye esnasında vücutta refleks hareketi görülürse bir iki defa 2000 voltta şalteri dokundurup, açmak ve bu suretle

(1) Adlî Tıp 1 inci cilt. Prof. Behçet Tahsin Kamay (Sh. 234, 235, 236).

bütün refleks hareketlerine son verilmesi tavsiye olunur.

15 - 20 Kv. lık motojen ünitesi (200 volt).

Ölüm hücresinde şu tesisat bulunur :

Voltaj nâzımı.
Şalter.
Voltmetre.
Ampermetre.

Amerika'da elektrikle yapılan bu öldürme şekli hakkında son zamanlarda aleyhe büyük bir cereyan başlamıştır (1).

Hakikaten elektrikle ölüm zannedildiği kadar âni, kolay ve ıstırapsız bir öldürme şekli değildir. Elektrikle bir idam sahnesi karşısında kalan bir muharririn intibalarını şu şekilde telhis edersek noktai nazarımızın doğruluğuna kuvvetli bir misal vermiş oluruz : Bu zat diyor ki :

«... elektrik kudreti, bağlı vücudun bütün hücrelerine nüfus edince, vücut serbestiye kavuşmak istiyen çılgın bir canavar gibi, çatırdıyan kayışlara doğru fırladı. Bu öldürücü hamlenin üzerimizde bıraktığı tesirden kendimizi kurtarmak için hepimiz sandalyelerimize sıkı sıkı tutunduk. Mahkûmun vücuduna cereyan sevkedildikçe tekrar tekrar vücudu bize doğru fırlıyor ve her defasında yerimizde ürpermeler geçiriyorduk. Bize hiç acı çekmiyeceğini, elektriğin onu hemen öldüreceğini söylemişlerdi. Halbuki onun sonsuz bir azap içinde kıvrandığını görüyorduk. Şiddetli cereyan karşısında kudretinin her zerresi ile mücadele eder gibi idi. Bu hali sandalyede yanma diye vasıflandırmak kabildir. Hakikaten burada bir insanın canlı canlı yanmasına şahit olunmakta idi. Bu ölüm sandalyesi bir çeşit elektrik fırını idi. Bu yanma esnasında etrafa keskin ve ateşe atılmış bir domuzun çıkardığı koku ile mukayese edilebilir bir koku yayılmakta idi.»

Elektrikle vukua gelen ölümlerin bazen ne kadar fecî ve ıstıraplı olduğunu belirtmek için sözü daha fazla uzatmak istemediğimiz için elektrikle vukua gelmiş beş kazaya ait topladığımız enteresan müşahedeleri teker teker kaydetmiyoruz. Bu müşahedelerde depar komutatörünün barlarını değiştirirken yanlışlıkla cereyanlı bir nakile temas etmek veya yüksek tevettürlü bir bara değmek suretiyle elektrik kazasına uğruyanların ne kadar ıstırapla öldükleri ve bir tanesinin de sol elinin parmaklarının tamamile yandığını ifade etmekle iktifa ediyoruz.

(1) Elektrik şoku ile ölüm muhakkak olmakla beraber, ölümden sonra bir otopsi yapılması kanunî mecburiyettir.

351

Hülâsa :

Asılma suretiyle ölümde şuur çok çabuk kaybolduğu için en ıstırapsız bir ölüm şeklidir. Bundan dolayı da intiharlarda en sık başvurulan bir yoldur. Elektrikle öldürme bazen çok ıstırap ve acılı olmakta ve uzun sürmektedir. Elektrikle kaza ne kadar çok ise cinayet ve hele intihar literatürde hemen yok gibidir. Yalnız asılma suretiyle infazın gizli olması gerek insanî ve gerek psikolojik sebeplerden lüzumludur ve yine asılmaya ait usul kanunundaki eksikliklerin tamamlanması temenniye şayandır.

352

ÜÇÜNCÜ MİLLETLERARASI ÇOCUK YARGIÇLARI KONGRESİNDE GÖRÜŞÜLEN MESELELER VE ALINAN KARARLAR

Dr. Reşat D. TESAL

Milletlerarası çocuk yargıçları cemiyetinin geçen Temmuz ayı içinde Belçika'nın Liége şehrinde tertiplediği üçüncü kongrenin başlıca konusunu, çocuk dâvasının esaslı noktalarına temas eden çok önemli üç raporun görüşülmesi teşkil etmiş, mütaakiben yirmi milleti ve çeşitli kurulları temsil eden delegasyonlar tarafından muhtelif komünikasyonlar yapılmış ve kongre dört günlük çalışmalarının muhassalasını teşkil eden ve dâvaya yeni veçheler verecek mahiyet ve şümulde olan yirmi kadar kararın müzakere ve kabuliyle sona ermiştir.

Adalet Dergisinin geçen sayılarında intişar eden (Benelüks memleketlerinde ve Fransa'da çocuk suçluluğu ile savaş) isimli yazımızda hülâsaten temas ettiğimiz bu çalışmalardan, ehemmiyetlerine binaen, daha etraflı olarak bahsetmek lüzumunu hisseylemekle bu yazımızda mezkûr raporların tafsil ve tahliline ve karar metinlerinin aynen nakline gayret edeceğiz.

★

Paris istinaf mahkemesi üyelerinden olup halen Seine çocuk mahkemesi başkanlığını ve Fransa çocuk yargıçları birliği reisliğini ifa etmekde bulunan ve kongrede Fransız delegasyonuna riyaset eden Mösyö Chadefaux tarafından, aynı mahkeme başkan vekili Le Bourdelles ve üye Cotxet de Andreis'in iştirakleriyle hazırlanmış bulunan ve (çocukla cemiyet ve yine çocukla kendi muhiti arasında mevcut anlaşmazlıkları meydana çıkarıp halletmekle görevli müesseseler)e mütedair olan birinci raporda, çocuk dâvasının kısa bir tarihçesi yapıldıktan sonra çocuk mahkemelerinin kurulmasına esas teşkil eden başlıca tip-sistemlerin tetkikine girişilmektedir. Raportörler, tarihçeye mütaallik kısımda, suçlu çocuklar hakkında ortaya atılan fikirlerle bunların tatbikatının muhtelif memleketlerde hemen de birbirine muvazi bir gelişme takip ettiklerini ve suçluların ve bilhassa çocuk suçluların teşhisi hususunda ilmî esaslardan mahrumiyet yüzünden uzun yıllar müteredditt, dağınık ve ahenksiz bir deneme devri geçirildiğini tebarüz ettirmektedirler.

Bu devir, suçlu çocuklar hakkında hafifletilmiş veya özelleştirilmiş ceza hükümlerinin uygulanmasiyle başlamış, sonradan fark ve temyiz ve sorumsuzluk unsurları üzerinde işlenilerek küçük yaştakileri tamamen cezasız bırakmak veya ziraî koloni nev'inden hususî müesseselere yahutta patronaj cemiyetleri vesatetiyle aileler nezdine yerleştirmek gibi tedbirlere baş vurulmasını intaç eden bir tekamüle varılmıştır. 19. asır baştan başa bu suç doğurucu unsurların sistemli araştırılması ve suç üzerindeki fikrî incelemelerin gelişmesiyle geçmiş, bütün milletler bu gelişmeye muhtelif nisbetler dairesinde iştirak etmişlerdir.

Bu çalışmaların neticeleri pek çeşitli olmuştur. Pozitivist İtalyan mektebinin vardığı neticeler terbiyeciyi biraz hayal sükutuna uğratmış, Magnan, Pre-Lombrozien mektebin Dejeneresans nazariyesini ele alıp benimsemiş ve inkişaf ettirmiş, bilahara Van Hamel Holânda'da, Prins Belçika'da ve Von Lizt Almanya'da antropolojik ve sosyolojik mekteplerin nazariyeleriyle iradeye, zekâya ve hürriyete, insanın gidişinde haiz olmaları lâzım gelen mevkii tanımak gayesini güden klâsik mektep prensiplerinin telifine çalışmışlardır.

1902 tarihinde Tunus'da toplanan kongre, terbiyecilerin uğradığı hayal kırıklığını tamir edecek cesaret verici bir bilgi kaynağı olmuştur. Ernest Dupré isimli bir ruh doktoru bu kongrede, tahassüslerde rastlanan bozuklukların antisosyal tepkilerdeki hâkim rolünü tebaruz ettirmeğe çalışmış ve şayet mevcut ise, insiyakî dalâletin hareketlerde mukadderata teslimiyet ifade etmeyen bir inhimakden ileri gidemiyeceğine işaret eylemiştir. Bünyevi temayüllerin veya mükteseb kötü itiyatların çocukda, dikkatli bir terbiye ve uygun bir tedavi sayesinde ifnasına büyüklerden ziyade imkân ve ihtimal vardır. Tecrübî ruhiyattan elde edilen neticeler, açık veya kapalı muhitte müşahedeye mütaallik modern metotlar, zekâ ve projeksiyon testleri ve yeni psikanalitik etütler, çocuk ruhunu daha iyi tanımayı ve onun büyüklerden çok farklı olan gidişini ve yeniden intibak hususundaki şayanı hayret imkânlarını izah etmeyi mümkün kılmıştır.

Görülüyor ki suçlu çocukların yargılanmasına mahsus müesseselerin rolü hakkındaki telâkkiler, bu müesseselerin büyükleri yargılayan mahkemelerden tefrik olunmadıkları ve cezalandırma fikrinin başlı başına hâkim bulunduğu uzak devirde dahi bir tekamüle doğru gitmekten hali kalmamıştır. Bu devri mütaakip, çok net olan ve süratle gelişen bir tekamül zihinlerde yer etmeğe başlıyor ve çocuğun büyüklerle eşit muameleye tâbi tutulması usulünden vaz geçilmesini intaç ediyor.

Bugünkü koruma organlarının esasını teşkil eden müesseselerin ku-

rulmasına müncer olan bu tekamülün başlıca âmillerini, çocuğa müteveccih sorumluluğun diğer mesuliyetler yanında silinmesi icabettiğinin ve ekseri küçüklerin muhitlerinde terbiyevî ve pedagojik himayeden tamamen mahrum bulundukları hususunun anlaşılmış olmasında ve esas itibariyle üzerinde işlenebilir ve ıslahı kabil olup devamlı bir gelişme arzeden çocuğun, muayyen bazı cezaların tatbikini imkânsız kılmayan terbiye ve ıslah tedbirlerine tâbi tutulmasının umumun nef'i bakımından zarurî olduğu hakikatının nihayet tebeyyün etmiş bulunmasında aramak lâzımdır.

Bizi bugünkü çocuk koruma teşkilâtına ulaştıran müesseselerin kurulmasında başlıca üç gaye takip edilmiştir : Çocuğun kabil olduğu kadar etraflı ve teminatlı bir surette anlaşılmasını sağlamak için elden geleni yapmak, ıslahını başarmağa en uygun gelen tedbirleri uygulamak ve takip olunan terbiye gayesini aksatmayıp bilâkis bunun tahakkukuna iştirak eylemek. Bu gayeler yanında, kurulan müesseseleri idare edecek kimselerin genel hukuk ve ceza mahkemeleri yargıçlarından farklı formasyonda olmaları ve özel usul ve vasıtalardan faydalanmaları hususları da başlıca şart olarak kabul edilmiştir.

Bugünkü özel çocuk mahkemelerine ve kontrollü hürriyet müessesesinin inkişafına bu esaslar dairesinde ulaşıldığını tebaruz ettiren rapor muharrirleri bu kısa tarihçeden sonra ele aldıkları mevzuun esas ve şümulü hakkında bazı tahlillere girişmekde ve halen mer'i mevzuatın, suçlu çocuklarla cemiyete, kendi fiilleri veya tabii koruyucularının hatası yüzünden intibak edememiş bulunan küçüklerin durumlarının, özel teşekküllerin takdirine arzını kabul etmiş olmasına rağmen, bu organlara verilecek bünye ve tanınacak yetki hakkında el'an ihtilâflar arzettiğini ve rapor başlığının bu durumu tebarüz ettirecek maal ve mahiyette bulunduğunu söyledikten sonra ellerindeki muhtasar malûmata dayanarak muhtelif memleketler çocuk mahkâmı üzerinde geniş tahlillere girişemiyeceklerini ve çocuk mahkemeleri için tip-sistem teşkil eden bazı müesseselerin orijinalitesi üzerinde durmakla iktifa edeceklerini ilâve eylemektedirler.

Onlara göre çocukları koruma organlarını iki tipe irca etmek mümkündür :

I — Adlî vasıf taşımıyan müesseseler,

II — Kazaî mahiyette müesseseler.

Bu ikinci nev'i müesseseleri de koruma yetkisinin :

a — Mütehassıs bir tek yargıç tarafından ifa edilmesi,

b — Hey'et halinde çalışan bir mahkeme tarafından görülmesi,

hallerine göre ikiye ayırmak kabildir.

355

Raporda bu üç çeşit müessese, yukarda bahsedilen kayıtlar dairesinde incelenmekde, ayrı bir kısımda da Birleşik Amerika Devletleri mevzuatının hususiyetini teşkil eden Domestic Relations Courtes'lardan bahsedilmek tedir.

Raporun tahlil ve telhisine bu taksimat dairesinde devam edelim :

I — Kazaî vasıf taşımayan koruma müesseseleri :

Rapor muharrirleri bu çeşit müesseselere misal olmak üzere, İskandinav memleketlerinde carî himaye sistemine göre çalışan (çocuk koruma konseyleri)ni ele almakta ve Japonya ve Meksika'da yürürlükde bulunan himaye usullerini de bu sisteme yaklaştırmaktadırlar.

Çocuk dâvasının iştimaî ve insanî veçhesinin yarattığı derin tesir altında İskandinav memleketleri kanun vazıları, arzettiği tecanüs ve orijinalite bakımlarından dikkat nazarımızı çeken bir sistem kurmuşlardır. Çocuk koruma konusunda özel mevzuata malik memleketlerin ekserisi, çocukların umumî mânadaki himayesi ile suçlu çocukların kurtarılması mevzularını birbirinden itina ile ayırdıkları halde İstandinav kanun koyucuları, bu iki himaye arasında bir bünye ve mahiyet farkı gözetmeyen nazariyelere dayanarak ananavî tecziye mefhumunu bel eden ve geniş anlamda kabul edilen bir himaye rejimi tesis etmişlerdir.

Bu rejime ve onu tahakkuk ettirmek üzere kurulan (çocuk koruma konseyleri)ne örnek olarak 6/Haziran/1924 tarihli (çocuk kanunu) ile İsveç'de mer'iyete giren sistemi ele almak mümkündür. Bu kanuna tevfikan Komün, çocuk koruma konseyi tesisinde kazaî bölge vahidi addedilmekde ve esas teşkil etmektedir. Konsey üyeleri belediye meclisleri tarafından dört sene için ve Adalet mensupları kadrosu dışından seçilmektedirler.

Her konseyin asgarî beş üyesi vardır. Kalabalık ve mühim merkezlerde bunların sayısı sekiz ilâ on ikiye kadar yükselir. Hükümet doktorundan maada konseyde, fakirlere yardım komün teşkilâtı mensuplarından bir zat, bir din adamı, bir muallim ve çocuk dâvası üzerinde ihtisas olan iki kimse de hazır bulunur. Keza, birkadının ve imkân nisbetinde bir yargıcın konseyde hazır bulunmaları da şarttır. Konsey âzası ancak yevmiye namı altında para alırlar.

Komün konseylerinin fevkinde, İsveç'in mülkî taksimatını teşkil eden yirmi dört komitenin her birinde, çocuk himayesine mütaallik bütün işleri yürüten idarî birer organ vardır. Bunların da üstünde sosyal işler nezareti, çocuk himayesine mütaallik bütün meselelerin, millî plânda toplandığı merkezi teşkil eder.

356

li olarak endişeyi celbettiğine işaretle fert haklarının korunmasını en emin bir surette sağlayacak yolun, hürriyetin kaybına müncer olabilecek kararları gerektiren hallerde adaletin mutlaka kazaî sıfatı haiz makamlarca sağlanmasında bulunduğunu ilân eden sesler yükseldiğini ilâve eylemektedir.

İskandinav memleketlerinde cari koruma rejimine dair bu mütalâalardan sonra raportörler bu sisteme yaklaşan Japon ve Meksika sistemleri hakkında da kısa malûmat vermektedirler.

Bu malûmata göre, Japonya'da, 1/Ocak/1923 tarihli kanun gereğince, tek yargıç idaresinde çocuk mahkemeleri mevcuttur. Ancak bu özel ve müstakil mahiyetteki müesseseler doğrudan doğruya Adalet Bakanlığına bağlı olmakla beraber, adalet mahkemeleriyle hiç bir suretle ilgili değildirler. Yetkilerine gelince bunlar, 13 ile 18 yaş arasındaki suçlu çocukları ve Ceza Kanununun derpiş ettiği suçları işlemeğe münhemik bulunanları yargılamakla mükelleftirler.

Meksika'ya gelince, bu devlet 1929 tarihli Usul Kanunu ile üç üyeli çocuk mahkemeleri ihdas etmiş bulunmaktadır. İçtimaî savunma ve himaye yüksek komisyonu tarafından seçilen üyelerden biri psişiyatr, ikincisi terbiyeci, başkanlık vazifesini gören üçüncüsü de avukattır. Tahkik mevzuunun bir kız çocuğuna taallûku hallerinde mahkeme heyetine bir kadının da iştiraki zaruridir.

Üyelerinin bu vasfına nazaran Meksika çocuk mahkemelerinin adlî birer organ olmaktan ziyade ilmî komisyon manzarası arzettikleri anlaşılır.

II — Kazaî vasıfda müesseseler :

Sistemin mümeyyiz vasfı çocuk himayesine mütaallik hususların kaza kudret ve sıfatını haiz organlara mevdu bulunmasındadır. Yukarda da dediğimiz gibi raportörler bu organların tek bir mütehassıs yargıç veya bir heyetten terekküp etmelerine göre aralarında tefrik :

a — Tek yargıç usulünü tatbik eden memleketler :

Belçika : 15/Mayıs/1912 tarihli kanunun II. maddesi : «Kral her bidayet mahkemesi içinden, savcılığın reyi ile küçükleri yargılayacak olan bir yargıç seçer. Bu yargıç üç sene için seçilir. Görevinin yenilenmesine imkân vardır» demektedir.

1912 kanunu, yargıcın ıslah eserine girişebilmesi için maddî bir vakıanın çocuğa kabili atıf ve isnad olmasını âmir bulunmaktadır.

Çocuk yargıcı, serserilik ve dilencilik eden gençleri 18 yaşına kadar, suç işleyenlerle ahlâksızlığa veya fuhşa temayül edenleri de 16 yaşına ka-

dar yargılayabilir. Yetkisi velâyet inzibatı (1) ve devamsızlık hallerine de şâmildir. 1919 tarihli bir kanunla çocukların durumu ile geniş mikyasta uğraşacak millî merkezin kurulması üzerine bakım ve beslenmeğe verilmiş pek küçük yavruların himayesiyle meşgul olmak yetkisi de çocuk yargıcına verilmiş bulunmaktadır

Fransa : Çocuk himayesiyle görevli mahkemeler, eski belediye mahkemelerini andırmakla beraber, 2/Şubat/1945 tarihli emirname bu hususta çok orijinal bir hüküm vaz eylemiş bulunmaktadır : Çocuk yargıcı görevinin en önemli kısmını teşkil eden ve çocuklara mütaallik meselelerin dâva halinde mahkemeye intikalinden evvelki safhalarını ilgilendiren büro mesaisini ifa ederken aile dışında bir yerleştirme tedbirinin ittihazına lüzum bulunmadığını takdir ettiği hallerde. 18 yaşına kadar suçlu çocuklarla meşgul olmak yetkisini haizdir. Diğer taraftan serserilik hakkındaki 13/Ekim/1935 tarihli kanun çocuk yargıcına, 18 yaşından küçük serseriler hakkında bir müesseseye yerleştirmeğe kadar varabilen koruma tedbirleri almak yetkisini tanımaktadır. Bundan maada velâyet inzibatı mevzuunda çocuk yargıcının re'sen karar ittihazına salâhiyeti vardır.

Yoguslavya : 10/Şubat/1929 tarihli usul kanunu küçükleri yargılamak üzere tek yargıçlı özel mahkemeler ihdas etmiştir.

Lehistanda da durum aynıdır (6/Şubat/1928 tarihli kanun).

Lüksenburg : 2/Eylül/1939 tarihli çocuk koruma kanunu, 18 yaşına kadar serseri ve suçlu çocuklar hakkında ve velâyet inzibatını gerektiren hallerde yetki sahibi olan tek yargıçlı çocuk mahkemeleri ihdas etmektedir. Fransa ve Belçika'da olduğu gibi bu memlekette de velâyetin iskatı dâvaları genel mahkemelerin yetkisine girmektedir.

Holânda : 5/Temmuz/1921 tarihli kanun, iki sene müddetle tâyin edilen çocuk yargıcına hukukî ve cezaî yetkiler vermektedir. Bu yargıcın hukukî sahadaki rolü, aile vesayetine hükmetmek, ceza alanında ise 18 inden küçük çocuklar tarafından işlenen suçlara bakmaktan ibarettir. Büyük yaşda cürüm ortağı bulunması, suçun altı aydan fazla hapsi istilzam etmesi veya çok muğlak bir dâvanın bahis konusu olması halleri müstesnadır.

Yunanistan : Genel mahkemeler yargıçları içinden iki sene için seçi-

(1) Adalet Dergisinin 42. yıl 1. ve 2. sayılarında çıkan (Benelüks memleketlerinde ve Fransa'da çocuk suçluluğu ile savaş) başlıklı yazımızda izah olunan bu tedbir Fransız mevzuatında el'an mer'i bulunmakla beraber, Belçika'da yürürlükten kaldırılmış ve yerine, ebeveynin şikâyeti üzerine çocuğun, terbiye edilmek üzere bir şahsa, bir müesseseye veya hükümet emrine tevdii usulü kabul edilmiştir.

359

len bir çocuk yargıcının idaresinde özel çocuk mahkemeleri mevcuttur (1).

Şili : 23/Ekim/1928 tarih ve 4447 sayılı kanuna göre tek yargıçlı çocuk mahkemeleri kurulmuş olup bunların yargıçları vilâyet merkezlerindeki mahkeme reislerine eşit yetkiyi haiz bulunmakda ve psikolojik ve özel formasyona sahip olmaları iktiza etmektedir.

Portekiz : 1925 de tadil edilen 14/Mayıs/1911 tarihli kanuna göre çocukları koruma ile görevli kaza daireleri adliye mesleğinden olan tek yargıçlara mevdu bulunmakta ve bunlar, rey hakkı olmayan eksperlerin iştirakiyle çalışmaktadırlar. Çocuk yargıçlarının yetkisi sadece genç suçluları yargılamağa inhisar etmeyip tehlikede bulunan küçüklerin vesayet altına alınmaları, velâyetin iskatı ve velâyet inzibatı hususlarına da şâmildir. Bu memlekette hâkim telekkiye göre çocuk yargıcı, velâyet yetkisinin icrasını düzenleyen (regülâtör) bir organdır.

İsviçre : 21/Aralık/1937 tarihli İsviçre Ceza Kanununun 82 ilâ 100. maddeleri suçlu ve tehlikede çocukların bir nev'i özel kanunnamesini teşkil eder.

Kanun vazıı bu metinlerde, İsviçreli çocuklara tatbiki mümkün bilcümle hukukî ve terbiyevî prensipleri, özel coğrafî, iktisadî ve terbiyevî vasıflarına göre himaye organlarını tesis etme hususunu kantonlara bırakmak kaydiyle, tebarüz ettirmeğe muvaffak olmuştur. Metne göre 6 yaşından küçük çocuklar Ceza Kanunu hükümlerinden tamamen müstesna tutularak ebeveyinlerinin ve vesayet makamlarının mutlak yetkisine bırakılmaktadırlar.

6 yaşından yukarı çocuklar hakkında şöyle bir tefrik yapılmaktadır :

6 sından 18 zine kadar küçükler, genel hükümlere göre bir cürüm olarak tecziyesi gereken bir fiil işledikleri takdirde, prensip itibariyle ceza görmemekte ve terbiye tedbirlerine tabi tutulmaktadırlar. Ancak 14 yaşına kadar olan ve İsviçre hukuk terminolojisinde (çocuk) diye tavsif edilenlere disiplin mahiyetindeki cezaların ve 16 dan 18 ine kadar olup da sinni rüşte varmış telekki olunanlara da para veya hapis cezalarının uygulanması ceza kanunu mucibince mümkündür. (Madde 95).

18 inden 21 ine kadar gençlere, büyük yaştakiler hakkındaki ceza rejimi tatbik edilmekte ve fakat cezalar tahfifen hükmolunmaktadır.

Görülüyor ki İsviçre Ceza Kanunu vaz ve kabul ettiği tedbirler içinden çocukların karakter ve şahsiyetine en uygun olanını seçmek hususun-

(1) Yunanistanda cari çocuk koruma sistemi hakkında daha fazla bilgi edinmek için Adalet Dergisinin 40. yıl 6. sayısında çıkan (Suçlu çocuklar ve bunların tâbi tutulmaları gereken özel rejim hakkında notlar - Balkan memleketlerinde suçlu çocukların durumu) adlı yazımız tetkik olunabilir.

360

da yetkili makamlara rehberlik edecek güdücü prensipleri çok itina ile ve şayanı dikkat terimler kullanmak suretiyle tebarüz ettirmeğe muvaffak olmuş bulunmaktadır. Bunun yanında kanun, himaye organlarının tâyini hususunda kantonlara geniş bir hürriyet bahşetmeğe de itina göstermiştir. Bu bakımdan İsviçre kantonlarını iki büyük gruba ayırmak mümkündür :

— Çocuk koruma görevini Jugendanwalt'lara tevdi eylemiş bulunan kantonlar.

— Sondergerichte'leri bulunan kantonlar.

Heyet halinde mahkemelere malik yerler arasında tetkik edeceğimiz bu ikinci kısmı bir tarafa bırakarak birincilerden bahsedelim :

Jugendanwalt tâbirini, ne başlı başına (çocuk yargıcı), ne de (küçükler avukatı) olarak tercüme etmek mümkün değildir. Bunu görülen vazife ile izah ederek nefsinde aynı zamanda savcı, sorgu yargıcı, yargıç ve cezaların infazı ile mükellef memur sıfatlarını cemeden bir kimse olarak vasıflandırabiliriz. Alman İsviçresi kantonlarında faaliyette bulunan Jugendanwalt'ların yetkileri bir kantondan diğerine göre fark göstermektedir. Bu hususta daha fazla malûmat için İsviçre Pro-Juventute cemiyeti genel kâtipliğinin 942 yılında çıkardığı sinoptik tabloya müracaat olunabileceğini kaydeden raportörler (Frauenfeld) yargıcı doktor Schatzman tarafından kendilerine verilen etüddeki şu kısmı zikrederek bir çok kazaî ve idarî yetkileri nefsinde toplayan bu kimsenin fizyonomisini geniş hatlariyle meydana çıkarmağa çalışmaktadırlar «Genç suçlunun dostu ve koruyucusu olan Jugendanwalt, gözü önünde daima çocuğun menfaatlerini bulundurmak zaruretindedir. Hukukçu vasıflarının onda yerlerini terbiyeciye terk etmesi lâzımgelir».

Bu umdelerin suçlu çocuklarla uğraşan bütün müesseselere ilham kaynağı teşkil etmesi tabiidir.

b — Heyet halinde çocuk mahkemeleri bulunan memleketler :

Fransa : 2/Şubat/1945 tarihli emirname her kaza dairesinde bir çocuk mahkemesi kurulmasını derpiş etmektedir. Bu mahkemeler; başkanlık eden bir yargıç ile meslekten olmayan ve fakat çocuk dâvası ile yakından ilgilenen kimseler arasından seçilmiş iki üyeden müteşekkildir. Pariste çocuk mahkemesi başkanlık ve savcılıklarının istinaf üyelerinden ve başsavcılık yardımcılarından birine tevcihi mümkündür.

Fransız çocuk mahkemeleri, 18 yaşına kadar suçlu çocuklarla aynı yaşa kadar olup da serseriliğe sülûk etmiş ve bir müesseseye yerleştirme tedbirine ihtiyaç göstermiş bulunanlar hakkında yetkilidir. Ağır suçlarda, ağır ceza mahkemesi jüri âzası, çocuk mahkemesine iltihakla özel çocuk cina-

261

yet mahkemesini teşkil eylerler. Bu mevzuda mühim değişiklikler derpiş eden bir tadil projesinin parlâmento bürosuna tevdi edildiğini de kaydedelim.

Almanya : 16/Şubat/1933 tarihli kanunla kurulan çocuk mahkemeleri (Jugendgerichte) ismini taşımakta ve bidayet mahkemelerinin bir dairesini teşkil eylemektedirler. Bu çocuk mahkemeleri, meslekten bir yargıçla iki üyeden mürekkeptirler. Ağır suçlarda üye adedi üçe çıkarılır.

Jugendgerichte'lerin yetkisi, suç işlemiş 14 ile 18 yaş arasındaki küçüklere şâmil olup daha küçük yaştaki çocuklar vesayet mahkemelerine tâbidirler.

Alman çocuk mahkemelerinin çalışma tarzı hakkında şu hususları not edebiliriz :

1 — Hafif suç halleri çocuk yargıcı tarafından yalnız başına, üyeler hazır bulunmaksızın yargılanır. (14/Haziran/1932 tarihli emirname),

2 — Çocuk yargıcı aynı zamanda vesayet mahkemesi başkanıdır.

3 — Yargıç, fiilin derecesine ve suçlu çocuğun şahsiyetine göre genel ceza hükümlerini tatbik yetkisine malik olmakla beraber, koruyucu ve terbiye edici tedbirlerin uygulanması kaideye kaideye teşkil eder.

4 — Almanya, çocuk mevzuatında esaslı bir ıslahata girişmeyi derpiş etmektedir.

5 — Bu gün yürürlükde bulunan 6/Kasım/1943 tarihli çocuk kanunu, her çocuk yargıcının edinmesi lâzım gelen pedagojik vasıflara ve gençlik hakkındaki tecrübeye dair hususî hükümler vaz etmek itinasını göstermiştir.

Çocuk yargıçları kongresine Almanya namına iştirak eden doktor Glostermann'ın raportörlere tevdi ettiği koruma kanunu şerhinde denildiği gibi, bu yargıçlar gençliği sevmek ve onlara karşı cesur ve metin olmak mecburiyetindedirler.

İspanya : 11/Haziran/1948 tarihli kanun, çocuk vesayet mahkemelerine mütaallik olup 16 yaşına kadar çocuklar tarafından işlenen suçlara dair mevcut hükümleri ve 1944 tarihli yeni ceza kanununun derpiş ettiği (küçüklere karşı işlenen suçlar)ı ahenkdar kılan ve yeniden düzenlenmiş olan mevzuatı meriyete koymuştur.

Bu kanuna göre : «mühim şehirlerde ve çocuk himayesine ve ıslaha yarar özel müesseseleri bulunan eyalet merkezlerinde, üyeleri fahri vazife görecek ve teknik bilgileri sayesinde bu hususa en yetkili olan kimseler meyanından seçilecek çocuk vesayet mahkemeleri kurulur». Bu mahkemelerin başkanları ve başkan vekilleri, çocuk koruma konseyinin teklifi üzerine Adalet Bakanlığı tarafından seçilirler. Aslî ve yedek üyeleri biz-

362

zat konsey seçer. Çocuk vesayet mahkemelerinde heyet halinde çalışmaya riayet olunur. Ancak Madrit gibi bazı merkezlerde bu kaideye istisnaen tek yargıçlı mahkemeler ihdasına imkân verilmektedir. Bu yargıcın meslekten olması şarttır.

Vesayet mahkemelerinin yetkisi, 16 yaşından küçük olanların serserilik ve fuhuş gibi suçlarını yargılamağa ve aynı yaşta çocukları ana babalarının terbiye mevzuundaki haklarını kötüye kullanmalarına karşı korumaya inhisar eder.

Peru : 1924 tarihli Ceza Kanununa göre, 13 ilâ 18 yaş arasındaki suçlularla metrûk ve ahlâkı tehlikeye maruz çocuklar, meslekten olup evli ve çocuk babası bulunan bir yargıçla bir doktor ve bir kâtipten müteşekkil özel bir mahkemeye sevkolunurlar.

İtalya : 1934 tarihli olan koruma mevzuatına göre çocuk mahkemeleri, meslekten iki yargıçla içtimaî, antropolojik konular ve mümasil mevzularda ihtisası bulunan bir vatandaştan terekküp eder.

Bu mahkemelerin yetkisi şu hususlara şâmildir :

— 14 ilâ 18 yaş arasındaki çocukların büyüklerin iştiraki olmaksızın işledikleri suçları yargılamak,

— İçtimaî bakımdan tehlike arzeden küçükler hakkında ıslah tedbirleri almak,

— Anormal bir gidiş takip eden küçükleri tedaviye tâbi tutmak,

Bundan maada İtalyan çocuk mahkemelerinin, velâyetin ıskatı dâvalariyle çocuk mallarının idaresine ve yetimlerin vesayetine mütaallik hususları rüyet etmek gibi hukukî yetkileri de vardır.

Mısır : Halen üç çocuk mahkemesi mevcuttur. Bunlar özel bir teşkilâta sahip bulunmayıp seri yargı usulü tatbik eden mahkemeler çerçevesi içinde organlardır. Bu organlar 7 ilâ 15 yaş arasındaki çocuklarla suçluluk hali dışında kendileri veya cemiyet için tehlike teşkil eden küçükleri yargılarlar.

Kolombiya : 1935 de başlıca şehirlerde çalışan dört çocuk mahkemesi vardı. Bunlar genel mahkemeler âzasından birer yargıç tarafından ve bir doktorla bir kâtibin iştiraki ile idare edilmektedirler.

Brezilya : 12/Ekim/1927 kanununa göre, çocuk mahkemesi bir yargıç, savcılık vazifesi gören bir vasi, bir psikiyatr, bir avukat ve bir kâtipten teşekkül eder. 14 ilâ 18 yaş arasındaki suçlu çocuklar bu mahkemeler önüne sevkolunurlar. Daha küçük yaştakiler ancak terbiye tedbirlerine tâbidirler.

Guatemala : 15/Kasım/1937 tarihli kanuna tevfikan çocuk mahkemele-

363

ri meslekten bir yargıcın başkanlığında özel kabiliyetleri olan vatandaşlar arasından seçilen dört üyeden müteşekkildir.

Kanada : Çocuk mahkemesi kurma yetkisi eyalet kanunlarına bırakılmıştır. Ancak eyalet teşriî meclislerince, öyle bir mahkeme kurulmuş olsun veya olmasın, 1929 tarihli (Juvenil delinquants act = suçlu çocuklar kanunu) nu harekete getirmek ve uygulamak imkânı vardır.

Çocuk mahkemelerinin yetkisi, prensip itibariyle 16 yaşına kadar olup da zikri geçen kanunun 2. maddesinde sayılı suç vasfını haiz fiillerden birini işleyen çocuklara şâmildir.

İngiltere : (Juvenile Court) denilen çocuk mahkemeleri, 1908 tarihli çocuk kanunu (Children Act) ile tesis edilmiştir. Bu mahkemeler (Court of Summary Juridicdion) denilen ve bizim sulh yargıçlıklarımıza muadil bulunan mahkemelere benzer tarzda teşekkül ederler. Ancak, bu mahkemelerin inikat yer ve tarihlerinden farklı yer ve tarihlerde toplanırlar. Üç yargıçtan müteşekkil olan İngiliz çocuk mahkemeleri iki yargıçtan noksan olarak asla teşekkül edemezler. Yargıçlardan birinin erkek olması ve imkân dairesinde evli bulunmasına dikkat olunur. Londra'da acele hallerde iki kadın yargıcın mahkemeyi teşkil etmeleri mümkündür. Her genel mahkeme çocuk mahkemesi için bir yargıç listesi tertiplemek mecburiyetinde olup ancak bu listeden seçilen kimseler vazife görebilirler. «Home Office», en genç ve en müstehak yargıçların seçilmesi hususunda mahkemeler nezdinde ihtarda bulunmaktadır.

(Juvenile Court)lar, çocuklar (8 ilâ 14 yaş) ve rüşt yaşına varmış küçükler (14 ilâ 17 yaş) ile meşgul olur. 8 yaşından daha küçük olanların yargılanması mümkün değildir. 8 den 14 üne kadar çocuklar, hilâfı ispat edilmedikçe, fark ve temyizle hareket etmemiş addolunurlar.

Adam öldürmek suçu müstesna, bütün suçların juvenile Court önünde yargılanması mümkündür. Bu mahkemeler aynı zamanda, okula devamsızlık halleri de dahil, küçükler hakkında koruma tedbiri alınmasını gerektiren bütün halleri yargılayabilir. Yaşlı kimselerle birlikte suç işlemekten sanık çocuklar, genel mahkemeler önünde yargılanırlar. Ancak, alınması gereken terbiye tedbirinin tâyini için dâvanın Juvenile Court önüne sevki mümkündür.

Oturumlar gizlidir. Basın mensupları dâvalarda hazır bulunabilirlerse de isim, adres ve resim neşretmeleri yasaktır.

Çocuklar (Remand Home) denilen bir merkezde yirmi bir güne kadar nezaret altında bulundurulabilirler. Lâkin cezaevine gönderilmeleri asla mümkün değildir. Cezaevine gönderme tedbiri ancak rüşt yaşına varmış

364

küçükler hakkında, Remand Home'a konamıyacak derecede ifsat edilmiş veya disiplinsiz hale gelmiş olmaları şartiyle uygulanabilir.

Juvenile Court'ların alabileceği kararlar şunlardır :

— Hiç bir tedbir ittihaz etmeksizin ebeveyne iade,
— Para cezası,
— Kırbaç cezası (14 yaşından küçük erkek çocuklar hakkında),
— Probation nezaretine tâbi tutulmak,
— Probation'a, şarta muallak olarak tâbi tutulmak,
— Probation'a, şarta tab'an ve kefaletle tâbi tutulmak,
— Bir hayır sever kimsenin nezaretine tevdi,
— Approved Schools'a gönderme,
— Bir ayı geçmemek üzere (Remand Home)a gönderme,
— Borstal İnstitution'e sevk (buraya ancak evvelce Approved Schools'a gönderilenler sevkolunurlar),
— Hapis cezası (14 yaşından büyük suçlular hakkında).

İsviçre : Çocuk koruma mevzuatının esasları, tek yargıçlı mahkeme sistemlerinden bahsedildiği sırada izah olunan İsviçre'nin Fransız ve İtalyan kısımlarında (Sonderjugendgerichte) denilen müçtemi çocuk mahkemeleri faaliyette bulunmaktadır. Bunlar aynı ana mevzuat dairesinde çalışmakla beraber, çocukların terbiyesi, yargılanmaları ve müttehaz kararlarla bunların bünyesi ve infaz şekli hakkında her kanton özel ve müstakil hükümlere maliktir.

III — Aile münasebetleri mahkemeleri (Domestic Relations Courts):

Aile anlaşmazlıklarını tetkike yetkili özel müesseselere bugün yalnız Amerika Birleşik Devletlerinde rastlanır.

Halen Birleşik Devletler üyelerinin ekserisinde sadece (Domestic Relations Court) veya (Child and Domestic Relations Court) ismi verilen bu neviden mahkemeler teşkil edilmiş bulunmaktadır. Bunların tesisi hususunda federal mevzuat mevcut olmayıp keyfiyet üye devletlerin kendi teşebbüslerine bırakılmış bulunmaktadır.

Genel olarak her kontluk için bir mahkeme esası üzerinden kurulan ve bazan iki veya üç kontluğa bir tanesi isabet eden aile münasebetleri mahkemeleri ekseriyetle çocukları ilgilendiren meselelerle uğraşan ve (Juvenile Court) adını taşıyan bir çocuk dairesiyle diğer aile münasebetleriyle

065

meşgul olan ve (Family Court)ta denilen (Domestic Relations Court) kısmından müteşekkildirler.

Bazı yerlerde yalnız Juvenile Court kısmı faaliyette bulunan mahkemeler, yetkiler bakımından da bir üye devletten diğerine nazaran farklıdırlar. Umumiyetle çocuklar üzerindeki yetkilerini kötüye kullanan, onları terk eyleyen veya yolsuzluk veya hırsızlığa sevkeden, yahutta ağır muamelelere tâbi tutan kimseleri yargılamak ve velâyet inzibatı, aile terki, nafaka işleri vesair ailevi meselelerle meşgul olmak salâhiyetini haiz bulunan mahkemelere bazı üye devletlerde, evlenme dışı çocuklarla mahcurların korunması ve bakım hakkının nez'i gibi hususlarla babalık, evlât edinme, evlenme iptali ve hatta bütün teferruatiyle boşanma dâvaları da tevdi olunmaktadır.

Raportörler bu suretle çeşitli memleketler çocuk mevzuatına, kurdukları koruma mahkemeleri noktasından kısaca göz attıktan sonra çocuk ve korunması hususlarında genel mahiyette bazı fikirler serdetmekte ve çizdikleri muhtasar tablonun bütün dünyada çocuğa, kutsiyet ve ehemmiyeti ata sözlerine geçmiş bulunan bu yarının varlığına karşı duyulan alâkayı tebarüz ettirmektedirler.

Onlara göre, muhabbet ve incelikle meşbu olması icabeden bu alâka, çocuğun nazik bir yapılış ve bünyede oluşu ve çok seri intibalar edinebilecek hassasiyette bulunması itibariyle aynı zamanda temkin ve ihtiyatı da elden bırakmamalıdır.

Filhakika çocuk, gelişmesi tamamlanmış müstakil ve küçük çapda bir adam olmayıp teşekkül ve kuvve halinde bir varlıktır. Bu itibarla, onun kendi kendine yetmesine ve varlık sebepleri olanların yardımlarından müstağni kalabilmesine hiç bir suretle imkân yoktur.

Feylesof Seneque'in dediği gibi, çocuk (kutsiyet arzeden bir nesne) değildir. Onda da şahsi bir gayeyi tahakkuk ettirmeğe namzet bir hayatiyet mevcuttur. Bir gün gelecek, onda şimdi uykuda gibi görünen bu kudret şahlanacak, bütün meseleleriyle ortaya şahsiyet sahibi bir insan çıkacaktır. Bu gelişmeye ulaşarak dereceli bir serbestiye kavuşuncaya, mukadderatını bizzat tâyin edecek duruma erişinceye kadar o tam bir bakım ve müzaherete muhtaçtır. Çocuğun şahsi meziyetlerine ve kabiliyetine riayet dairesinde yapılması gereken bu bakım ve müzaheret, birinci derecede çocuğun hayatla irtibatını sağlayan ana babaya, ikinci derecede de cemiyetle olan münasebetlerini düzenleyen devlete düşer.

Ana babanın çocuk üzerindeki bakım ve koruma hakkını, her şeyden evvel tabiat kanununa tâbi bulunmasına rağmen ,artık mutlak ve hudutsuz bir imtiyaz şeklinde kabul etmeğe imkân kalmamış, devletin hukukî

himaye ve kontrolu bu hususta kendini kuvvetle hissettirmeğe başlıyarak bilhassa aile muhitinin sakınılmaz bir kötülük arzettiği hallerde mutlak bir müdahale halini almıştır.

Bir çok tanınmış mütefekkirler, çocuğun himayesini sağlama ve mukadderatını tâyin görevinin adlî sahadan çıkarılarak, meselâ özel bir komisyon tarafından temsil edilen idare cihazına tevdi etmenin daha doğru olup olmadığını araştırmaktadırlar. Bu kimseler meselenin, nihayet muhitinin, psikolojik durumunun, hal ve gidişinin ve istikbal için kendisinde görülen imkânların incelenmesi suretiyle çocuğun yararına olarak alınabilecek bazı tedbirlerden ibaret bulunduğunu ileri sürmekte ve bu itibarla, adalet cihazını tahrike hakikaten lüzum olmadığı neticesine ulaşmaktadırlar.

Kısa bir şekilde gözden geçirilen çeşitli memleketler mevzuatından çok vazıh bir surette anlaşılacağı gibi, suçlu çocuklarla güçlük gösteren küçükler arasında bir bünye ve mahiyet farkının artık gözetilmemesine doğru temayül edilen devrimizde bu meselenin özel bir ehemmiyet göstereceği aşikârdır.

Çocukları, bütün çocukları kurtarmanın hepimize düşen en asil vazife olduğuna işaret eden rapor sahipleri bir sene evvel çocuk himayesi Milletlerarası Kongresine merkez teşkil eden Stockolm sokaklarında dalgalanan bayraklar üzerindeki (Radda Barmen = çocukları kurtaralım) sözlerinin bu vazifeyi pek güzel ifade ve sembolize etmiş olduğunu belirtmektedirler. Bundan sonra da şekillenmeğe başlayan koruma hareketinin genişliği ve ehemmiyeti yüzünden münakaşanın, hakikî önemi haiz saha olan fert hürriyetinin ve aile hukukunun teminat altına alınması mevzuuna irca edilmesi lâzımgeldiğini kaydetmekte ve şu suali sormaktadırlar: Suçlu olan veya ruhî dalâlet arzeden bir çocuğu ailesi yanından almak, nezaret altına koymak veya özel pedagojik şartlara ve hususî bir terbiyeye tâbi tutmak ne demektir?

Onlara göre bunun mânası, ferdin ve ailenin hürriyetini, faydalı çareleri sağlamak için lüzumlu nisbette tahdit eylemekten başka bir şey değildir.

Halbuki aile hürriyeti de fert hürriyeti gibi insanlık şerefine zarurî bir bağla merbut bir inanç olup bugünkü insan topluluklarının hemen hepsinde bu gibi inançlar âmme hukukunun esasını teşkil etmekde berdevamdırlar.

Bu itibarla aile münasebetlerine lüzumlu müdahalelerde bulunacak ve icabında çocukların terbiyesi işinde ebeveynin yerini tutacak merci ve müesseselere tanınacak yetkilerin kanunî ve çok açık usul hükümleriyle tâyin ve tahdit edilmesi zarureti vardır.

Fransız hukukunda fert hürriyetine vâki bütün tahditlerin kaza kudretinin kontrol ve himayesine mevdu bulunduğunu ve hakkını daima adalet cihazı önünde aramak itiyadında olan Fransızların karakterine bu hal tarzının pek uygun geldiğini belirterek suçlu; metruk, hırçın, betbaht veya tehlikeye maruz çocuklar mevzuunda Fransız genel usul ve yetki hükümlerinde lüzumlu bazı tadillere girişilmiş olmasına rağmen ana prensibin olduğu gibi muhafaza edildiğini ilâve etmekte ve maksatlarının suçlu ve hırçın çocukların ıslahı meselesinin çok nazik bir cephesini, meselenin halline aile ile devletin iştirak nisbet ve şartları hususunu tebarüz ettirmekten ibaret bulunduğunu ve her milletin bu meseleyi kend iöz dehası derecesinde ve kendi siyasî ve sosyal teşkilâtına tab'an halletmesi lâzımgeldiğini kaydettikten sonra raporlarına şu sözlerle son vermektedirler :

«Bu konuda şu veya bu sistemi tavsiye etmek ne gayemize uymakta ne de buradaki rolümüzle tev'em bulunmaktadır. Ancak öyle ümit ederiz ki kongre, çocuğun şahsi kabiliyet ve istidatlarını inkişaf ettirme hakkı ile ebeveynin onu korumak ve terbiye etmek yetkilerinin çocuk himayesi sahasında yetkiye sahip idarî veya kazaî mercilerin harekâtına daimî bir ilham kaynağı olması lâzımgeldiğini ilân etmek hususunda müttehit bulunacaktır».

Kongre'de görüşülen ikinci rapor (cemiyete intibak etmemiş veya bu intibakı tehlikeye girmiş çocuklar meselesinin başlıca veçheleri) isim ve mevzuunda olup Amsterdam çocuk yargıcı Mösyö Knüttel ile Belçika'nın Nivelles şehri çocuk yargıcı Mösyö Dubois taraflarından sunulmuş bulunmaktadır. Raporun mukaddemesinde muhtelif memleketler koruma mahkemelerinin, yetki ve rolleri bakımından arzettikleri büyük farklara işaret edilmekte ve Anglo-Sakson sisteminin gerek genç suçluları (Young Offenders), gerekse bakım veya korunma ihtiyacında (İn need of care or protection) olan muhtelif çocuk kategorilerini doğrudan doğruya Juvenile Court'lara tevdi eylemesine mukabil, kıt'a memleketlerinden ekserisinde çocuk mahkemelerine düşen rolün tahdit edilmiş bulunduğu kaydedilerek himayenin şümullendirilmesine doğru umumî bir temayülün belirdiği ilâve olunmaktadır.

Bu müşahedeleri takiben rapor muharrirleri genel mahiyette bazı hükümler koymaktadırlar. Bu hükümleri şöyle hülâsa etmek mümkündür :

1 — Çocuk yargıcının faaliyeti, tehlikeye maruz çocuklar hakkında koruyucu, suç işlemek veya ahlâkî dalâlete sapmak suretiyle sukut eden küçükler hususunda ise ıslah edici mahiyette olmalıdır.

2 — Kaza mercii ancak koruma kanununun saydığı hallerde müdahalede bulunmalıdır. Bu kanunun tefsir ve takdire müsait bulunması ve her

vakıaya uyan ayrı bir müdahale şekline imkân vermesi lâzımdır. Diğer taraftan çocuğun durumuna veya aile hukukuna mütedair hususlara taallûk eden kararların mutlak surette özel çocuk mahkemelerince verilmesi şarttır.

3 — Çocuk dâvalariyle meşgul mahkemelerin, vakıaların hukukî bir tefsirini yapmakla iktifa etmesi hiç bir suretle verimli olamaz. Bu sahadaki kazaî faaliyetin içtimaî ankete ve müşahedeye dayanması son derecede lüzumludur.

4 — Çocuk mahkemeleri, himayelerine mevdu küçüklere karşı yüksek bir vesayet yetkisine malik olup adalet hakkındaki klâsik telekkiye istisnaen, aynı zamanda terbiyevi ve içtimaî bir görev ifa ederler.

5 — Bu mahkemeler, çalışmalarında doktorun, Pedo-Psikiyatrın, mütehassıs terbiyecinin ve sosyal yardımcının iştiraki olmaksızın muvaffak olamazlar.

6 — Keza mahkemelerin yalnız bırakılmayarak mütecaniz bir sukutu önleme ve gençliği koruma sistemine ithal edilmek suretiyle mesailerinde takviye edilmiş bulunmaları da icabeder.

Bundan sonra raportörler, çocuğun hukukî yollardan korunmasına dair hükümler vaz etmektedirler :

7 — Çocuklara tanınan haklar, onlardan her birinin iyi bir terbiyeye mazhar olmasını ve tam bir surette gelişmesini sağlamaya matuftur. Bu bakımından bu haklar aile hukukunun bir şubesini teşkil ederler.

8 — Hatta suç vasfını taşıyan yolsuz hareketlerde bile ahlâki tehlikelerden koruma esasına dayanan hukukî mahiyette tedbirlere baş vurulması tercihe şayandır.

9 — Bu hususta en iyi müdahale şekli, aile içinde tatbik edilerek yapıcı bir ıslaha sevkeden ve (Case Work) denen ve kontrollü hürriyete müvazi yürütülen terbiyevi müzaheret veya aile vesayetini tatbik yoludur.

Bu görüş, çocuğun sadece bir aile uzvu olduğu ve her şeyden evvel aile bağlarının, bir yargıcın otoritesi altında uysal, temkinli ve zamanla mukayyet bir hareketle kuvvetlendirilmesine teşebbüs edilmesinin yerinde olacağı kanaatinden kuvvet almaktadır.

10 — Yargıç, ahlâki tehlikede olan çocuk lehinde ancak adlî merciler dışındaki terbiyevi ve içtimaî gayretlerin yetersizliği halinde müdahalede bulunmalıdır. Bu müdahele re'sen yapılmamalı, mevzuata göre değişebilecek merkezî bir koruma organının tahriki ile harekete geçilmelidir.

11 — Çocuğun ailesi yanından devamlı olarak alınması tedbirine, ancak ebeveynin tesirinin mutlak olarak bertaraf edilmesi zarureti baş gös-

terdiği veya çocuğun bu uzaklaştırmayı çaresiz kılan bir dalâlete uğraması hallerinde baş vurulmalıdır.

12 — Son derece ağır ve aile bağını hemen de tamamen koparan bir tedbir olan velâyet hakkının iskatının dahi çocuk himayesine matuf bir hareket olarak kabul edilmesi lâzım gelmekle bu mevzuda açılacak dâvaları rüyet etmek ve velisi sakıt olmuş çocukların idaresini deruhte eylemek vazifelerinin de çocuk mahkemelerine tevdii icabeder.

Raportörler bundan sonra suçlu çocukları ele almakta ve haklarında şu hükümleri vaz etmektedirler :

13 — Prensip itibariyle suçlu çocuklar, büyüklere mahsus ceza hükümlerinden farklı olan ve koruma, terbiye ve yeniden intibak prensiplerinden mülhem bulunup bir hatanın cezalandırılması esasına dayanmayan usul kaidelerinden faydalanmalıdırlar.

Cezaî rüşt yaşının 18 olarak tesbitine gün geçdikce daha fazla temayül edilmesinde isabet vardır.

14 — Suçlu çocuk, nihayet ceza hükümlerine aykırı harekette bulunmuş bir kimse olmakla beraber, cismen veya manen terk edilmiş bulunması veya ifsat edilme tehlikesine maruz bırakılmış olması onun bir cezaya dağil, fakat koruyucu bir tedavi ve ihtimama ihtiyacı olduğunu gösterir. Çünkü o, işlediği fiile göre değil, teşekkül ve terbiye durumuna göre nazara alınması gereken bir çağdadır.

15 — İçtimaî intibaksızlığın bir tezahürü olan çocuk suçluluğu kendi sebepleri içinde tetkik olunmalıdır. Suç burada bir ceza vesilesi değil, fakat korumaya mütedair bir harekete girişilmesini tahrik eden bir tezahürdür.

16 — Bazı rüşt yaşına varmış küçükler hakkında, tezahür eden ihtiyaca göre, daha ziyade cezalandırıcı mahiyet arzeden ve fakat terbiyevi vasfını kaybetmiyecek olan bir usule baş vurma imkânını muhafaza etmek doğrudur. Bu itibarla çocuk mahkemesi, şahsiyeti ve ferdi, ailevi ve sosyal masebakı tetkik ettikten sonra dâvayı genel mahkemeye göndermeğe veya cezaî tedbirler ittihazına yetkili olmak lâzımdır.

Aşağıdaki tedbirler okula devamsızlık hallerine mütedairdir :

17 — Okula devamsızlık dahi, okuma hayatına intibaksızlık şeklini alan bir ahlâki tehlike işareti olarak kabul edilmeli ve cezai mahiyetten ziyade hukukî korunma vasfını haiz tedbirlerle önlenilmesine gidilmelidir.

18 — Ebeveynin hatalı olması halinde, prensip itibariyle cezanın onlara verilmesi icabederse de beyhude yere bununla meşgul olmıyarak çocuğun en kısa zamanda okula avdetini sağlamak hususunda ittihazı gereken

tedbire, meselâ aile vesayeti şeklinde bir terbiye hareketine girişilmelidir.

19 — Çocuk yargıcının her zaman müdahalede bulunması doğru olmayıp ancak okul mecburiyetine isyan mahiyetini alan hususlara karışması ve bu müdahalenin devamsızlık sebeplerini ortadan kaldırmak hedefini gütmesi muvafıktır.

20 — Okul devamsızlığı ile her şeyden evvel bizzat okul, sosyal servis ve çocuk polisinin mücadele etmeleri lâzımdır. Bu mücadele ne kadar ciddiyetle yapılırsa kazaî mercilerin, işe zaruri olarak bir vahamet ve fena izler bırakan bir ciddiyet katan müdahalesine o derecede lüzum kalmaz.

Mütaakip hükümler velâyet inzibatı tedbirine mütaalliktir :

21 — Bu hakkın kullanılması umumiyetle basit bir fert isteği haline gelmiş ve âmme talebi olmaktan çıkmıştır. Bu istek, şikâyet mevzuunun ehemmiyet ve hakikatını takdir yetkisini haiz bir özel yargıca tevdi olunur.

22 — Velâyet inzibatı tedbirinin alınması isteğinde bulunmak hakkı makul hudutlarla tahdit edilmelidir. Yani ebeveynin emrine, uğradıkları çeşitli güçlüklerin (hattâ malî mahiyet arzedenlerin dahi) kazaî mercilerdışında halline yarıyacak idarî koruma servisleri tahsisi doğru olur. İteatsizlik ve yalnış yoldan gidiş hareketleri yargıcın müdahalesini gerektirmelidir. Bu takdirde dahi yargıç fazla cezri hareket etmiyerek yatıştırma yoluna gitmelidir (1).

Halen dikkatı çeken nokta, ebeveyinleri tarafından durumları ihmal olunan çocukların kötü gidiş ve disiplinsizlikleridir.

Çeşitli koruma mevzularına taallûk eden bu hükümlerden sonra raportörler genel mahiyette sonuçlara ulaşmakta ve prensip itibariyle çocuk yargıcına tanınacak yetkinin :

A) Kendi iç buhranları veya ana babalarının terbiye yetkilerinin iflâs etmesi yüzünden dalâlete uğramış veya cemiyete intibak edememiş çocukların kontrollü terbiyesine karar vermek,

B) Çocuklara taallûk eden bir menfaatın bahis konusu olduğu her hangi bir dâvada faal rol oynamak.

Hallerine inhisar etmesi lâzım geldiğini ve büyükler tarafından çocuklara karşı veya onlar aleyhinde işlenen suçların çocuk mahkemelerinin faaliyeti dışında bırakılmasının doğru olduğunu söylemekte ve bu mahkemelere ait yetkilerin genişletilmesi hususunun ancak haklarında mevcut telekkilerin tadiline bağlı bulunduğunu beyanla sözlerine son vermektedirler.

Kongrede görüşülen üçüncü genel rapor, İsviçre'nin Lozan şehri ço-

(1) Velâyet inzibatı tedbiri, ebeveynin otoritesini kırmak ve aile düzenini sağlayan sevgi bağlarını zayıflatmak gibi mahzurlar arzetmektedir.

cuk mahkemesi başkanı Mösyö Veillard tarafından hazırlanmış olup çocuk mahkemelerinin görevi, çocuk yargıçlarının formasyon ve spesiyalizasyonu, çocuk mahkemeleriyle yardımcı servisler arasındaki işbirliği ve çocuk yargıcının statüsü mevzularına taallûk etmektedir. Rapor bu çeşitli mevzulara mütedair veciz tezlerle bunların izahından müteşekkildir.

Bu tezleri ve mucip sebeplerini aşağıda naklediyoruz :

a) Çocuk mahkemesinin görevi (duruşmadan evvel) :

1 inci tez : Çocuk yargıcı, aynı zamanda küçüklere mütaallik ilk tahkikleri yapmakla görevli sorgu yargıcı sıfatını da haiz olmalı ve bu kovuşturmalar çocuklara taallûk eden mevzularda özel bir ihtisası olmayan ve umumî mahiyetteki takiplerle fazla yüklü bulunan yargıçlara tevdi edilmemelidir.

Çocukların yaşlı suçlularla müşterek suç işlemiş olmaları halinde kovuşturmanın tefriki muvafık olur.

Mucib sebepler : Çocuğun adlî makamlarla vâki ilk teması, işin mütaakip safhaları bakımından mühimdir. Tahkikata müsait bir hava içinde başlanması çocuğun gelecekteki selâhını büyük mikyasta kolaylaştıracak olan itimadın doğmasını sağlar. Bu ilk temasın doğrudan doğruya çocuk yargıcı ile vukuu ile tahkiklerle yüklü meslekden bir sorgu yargıcı huzuruna çıkarılmak uğrunda küçüğün adliye koridorlarında çeşitli suç erbabı ile dirsek dirseğe bulunmasına vesile verilmes iarasında epi fark vardır. Bundan maada çocuklar hakkındaki adlî takiplerin, müessir ve faydalı neticeler doğurmak bakımından süratle cereyan etmeleri zaruridir. Bu sürat ise ancak tahkikin özel formasyonda bir yargıç tarafından yapılması sayesinde sağlanabilir.

2nci tez : Çocuk yargıcı küçüklere atfolunan suçları, genel ceza hükümlerinin kabul ettiği kayıtlara uygun bir şiddet ve ciddiyetle tahkik etmelidir.

Mucib sebepler : Çocuğun, ceza mevzuatı tarafından genel olarak mevzu bulunan garantilerden faydalanmağa hakkı vardır. Bu garantilere, filân tedbir küçüğün lehinedir bahanesiyle riayet etmemek ondaki adalet hissini yıkmağa müncer olabilir.

3 üncü tez : Adi zabıta vak'aları (bilhassa seyrisefer suçları) hariç, yargıç her hâdisede çocuğun gidişi, terbiyesi, ahlâki durumu ve aile vaziyeti hakkında malûmat toplamalıdır (sosyal anket denen tahkik safhası).

Mucib sebepler : Çocuk ceza hukuku bilhassa şahsileştirilmiş, ısmarlama hale getirilmiş bir hukuktur. Onun bu hususiyeti ancak yargıcın çocuğu tanımasiyle tahakkuk edebilir.

4 üncü tez : Suçun alelâde sebeplere dayanmayıp çocuğun karakterindeki hususiyetten veya bu karakterin inkişafının aksamasından yahutta bünyevi veya ahsi bir intibaksızlık, bir nevroz, bir psikoz ya bir sakatlıktan ileri geldiğini tahmin ve takdir ettikde yargıcın yapacağı ilk iş, vaziyete göre, psiko-somatik tıbbi bir müşahede veya sadece psikolojik yahut meslek tâyinine yarar bir muayene talebinde bulunmaktır. Hâdisenin muğlâk olması halinde yargıç bir merkezde müşahede altına alınmayı da tensip edebilir. Çocukların her suç teşkil eden hareket neticesinde kayıtsız şartsız olarak bu gibi muayenelere ve hele müşahede tecrübelerine tâbi tutulmaları hiç bir suretle doğru değildir.

Mucib sebepler : Pedo-psişiyatri servisleri pek yüklüdürler. Buralara ancak arızi ve basit oldukları ilk nazarda anlaşılamıyan halleri göndermek doğru olur. Kaldı ki ciddi bir tıbbi muayene, doktorun çocuk ve ailesini defaatle görmesini gerektirmekle bazan haftalarca sürebilir. Bu ise kararın gecikmesini ve bu yüzden birtakım mahzurlar doğmasını intaç eder.

5 inci tez : Çocukların bir merkezde veya küçüğün diğer kimselerden tefriken bulundurulacağı bir hastahane servisinde müşahede altına alınmadan kontrollü terbiye müessesesine gönderilmesine karar verilmemesi çok yerinde olur. Bu müşahedenin, merkez şefi, mürebbiler ve Pedo-psikiyatr tarafından müştereken yapılması ve bu ekibin muhtemelen bir psikoloğ, bir meslek seçme mütehassısı ve umumî hekimlikten anlayan bir doktor tarafından tamamlanması lâzımdır.

Mucib sebepler : Tecrübe muayyen bazı hallerde müşahedenin bir müesseseye yerleştirme tedbirini önlemeğe yaradığını göstermektedir. Diğer taraftan müesseseye yerleştirme zaruretinin müşahede sonunda anlaşılmış olması da çocuk ve ebeveyin tarafından tedbirin daha iyi karşılanmasına vesile teşkil eder. Bundan başka müşahede çocuğa en uygun gelecek müesseseyi de tâyin etmek avantajını haiz olup şayet müesseseye koyma zaruretini ortaya çıkarmış olmasa bile tatbiki gerekecek rejim hakkında faydalı direktifler verilebilmesini sağlar.

6 ncı tez : Çocuğun tahkikat sırasında ailesi yanında bulundurulması mahzurlu görüldüğü takdirde, tutuk olarak bir cezaevine gönderilmemesi ve bu işe uygun bir kabul merkezine veya bir müşahedehaneye konulması daha muvafıktır.

Mucib sebepler : 1 —Tedbir mahiyetinde ittihaz olunup ekseriya haksız yere uzatılan mevkufiyetin ağır mahzurları hemen her yerde kendini göstermiştir.

2 — Tevkif ekseriya çocukların uzun müddet ruhen ve bedenen bloke edilmiş olmalarını intaç eder.

3 — Şayet tevkif çocuğun bakımının sağlanmasını istihdaf ediyorsa yargıçın bu hususta bir aile yanına koyma veya bir merkez ya bir leyli yurda muvakkaten yerleştirme gibi daha salim başka tedbirlere baş vurma imkânına malik olduğunu unutmamak lâzımdır.

7 nci tez : Küçüklere mütaallik hususların gıyaben tahkikine, modern hukuk prensipleri mugayir bulunmaktadır.

Mucib sebepler : Yargıcın, çocuğun şahsını görmeden ve tanımadan şahsiyete taallûk eden bir dosya tesis etmesine imkân yoktur.

Yargılama - Şekil :

8 inci tez : Duruşmalar, her türlü şekilden ari olarak gizli ve bir adalet sarayı veya hiç olmazsa bir ceza mahkemesi salonu dışında ve bir aile meclisi havası içinde cereyan etmelidir.

Eğer çocuk yargıcına refakat eden üyeler varsa bunların önceden dosya hakkında etraflı bilgi edinmiş bulunmaları lâzımdır. Müdafi, çocuğun huzuru olmaksızın müdafada bulunmalıdır. Savcının vücudu ancak vahim hallere inhisar etmelidir.

Mucib sebepler : Çocuk ve ailesi, yargılamanın bir suçu cezalandırmayı istihdaf etmediğine, dâvanın, kabahati işlemiş olan hakkındaki en faideli hal çaresini aramaktan ibaret bulunduğuna inanmalıdırlar. İddia ve müdafaa klâsik yargı usullerini hatırlatan şeylerdir. Bir çok memleketlerde yapılan tecrübeler bunlardan çocuk lehine vaz geçilebileceğini göstermektedir.

Yargılama - Esas :

9 uncu tez : Çocuk mahkemesi küçüğe, yaşına ve durumuna uyan cezayı tatbik etmek ve bu ceza yanında gerekli terbiye, ıslah ve yardım tedbirlerini almak imkânına malik olmalıdır. Aynı zamanda mahkeme, işin takipsizlik kararile ortadan kaldırılmasının küçük bakımından olduğu kadar âmme noktasından da faydalı neticeler sağlayacağı kanaatine varırsa her türlü ceza ve tedbirden de sarfınazar edebilmelidir.

Mucib sebepler : Bazı nazariyeler hilâfına olarak raportör yerinde verilmiş bir cezanın, çocuğun işlediği hatanın normal ve adilâne bir karşılığını teşkil ettiği kanaatindedir. Bu cümleden olarak tevbih, tecilli veya tecilsiz tevkif kararları ve çocuğun geliri ile mütenasip para cezaları müessir ve adilâne birer müeyyide teşkil edebilirler. Ancak ölüm, ağır hapis ve hapis cezalarını mutlak surette bertaraf etmek lâzımdır.

Çocuğun aile durumu, şahsi gidişi veya sağlığı bazı tedbirlerin alınmasını gerektirdiği takdirde mahkeme, gayri muayyen bir müddet için kontrollu hürriyete tâbi tutma, bir aile nezdine tevdi, mahdud bir hürriyet

sağlayan bir müesseseye yerleştirme, yahutta bir ıslah yurduna gönderme tedbirlerinden birini hükmetmelidir.

10 uncu tez : Hükümler hakkında kanun yoluna müracaat edilebilmesi çocuk için âdilâne bir durum yaratacağı gibi yargıç bakımından da faydadan hali olmamakla tecviz edilmelidir.

11 inci tez : Çocuk mahkemelerince hüküm şeklinde derpiş olunan tedbirlerin her zaman için tadiline imkân olmalıdır.

Mucib sebepler : Doktorun tedavi tarzını her zaman değiştirebilmesi gibi yargıcın da hükmettiği tedbiri çocuğun tekamül seyrine uydurabilmesi lâzımdır.

12 nci tez : Çocuklar hakkında hükmolunan tedbir ve cezalar hususunda teşkil edilen adlî sicil kayıtları ceza yargıçlarından başka kimseye verilememelidir.

Yargılamadan sonra :

13 üncü tez : Çocuk yargıcı aldığı kararların ve meşruten tahliye ve kontrollu hürriyet gibi ıslahı takip eden tedbirlerin yerine getirilmesini murakabe etmek yetkisini bizzat elinde bulundurmalıdır. O bu kontrolu, tedbire tâbi tutulan çocuk, terbiye ve ıslahı yapmakla vazifeli kimse ve ana baba ile zaman zaman yapacağı görüşmelerle yerine getirir. Kontrollu hürriyete tâbi tutulan çocukların murakabesi, bu işin mütehassısı delegeler vasıtasiyle ifa olunabilir.

Mucib sebepler : İnfaz, küçükler hakkındaki ceza dâvasının esas safhasıdır. Başarı veya muvaffakiyetsizlik onun lâyikiyle yerine getirilmesine bağlıdır. Çocuk yargıcının bu kurtarma işinde kendisini esaslı bir surette angaje olmuş addetmesi lâzımdır. Bunun için kendisile teşriki mesai edecek olanlarla birlikte çalışması mecburiyeti vardır. Onun bu çalışmaları ekseriya kaza çevresini aşarak kendisini, meslek seçimi, iş arama, aileye maddî yardım, alkolik bir babaya müdahale, çocuğun kardeşlerini koruma tedbirleri vesaire gibi çeşitli sosyal servisleri harekete getirmek suretyile sosyal çalışmada bulunmaya da mecbur edecektir.

b) Çocuk yargıçlarının formasyon ve spesiyalizasyonu,

1 — İnsanî ve teknik vasıflar,

2 — Terbiyevî ve içtimaî faaliyet.

14 üncü tez : Çocuk yargıcı aynı zamanda :

Hukukçu,

Psikoloğ,

Pedagoğ

Sosyal icraatcı olmak mecburiyetindedir.

Mucip sebebler : Çocuk yargıcı hukukçu olmalıdır. Çünkü kanunu tefsirle mükelleftir.

Psikoloğ olmalıdır. Çünkü Pedo - Psikiyatrıların raporları üzerinde takdire girişebilmesi icabedip metinler arasında nazarî münakaşalardan ziyade çocuğu anlamak vazifesindedir.

Pedagoğ olmalıdır. Çünkü genç suçluyu terbiye etmek bahis konusudur.

Sosyal icraatçi olmalıdıtr, çünkü küçüğün kurtarılması, bazı hallerde ailenin de kurtarılmasını (işsiz, hasta, sakat veya ayyaş bir baba, haddinden fazla kalabalık mesken vesair aile dertleri) ve çocuğun, meslekî oryantasyon ve formasyon, çıraklık şartları, boş zamanların temiz bir surette kullanılması, kazancın meşru gayelere harcanması vesaire gibi hayata hazırlayıcı hususlara itina göstermesini sağlayacak mesaiyi gerektirmekle yargıç bu işlerde başlıca rolü oynayan çeşitli sosyal servislerle bunların çalışma metodlarını tanımak zaruretindedir.

Çocuk yargıcı bu meselelerin hallini yardımcı servislere bırakmamak, sadece onların yapacağı teklifler üzerinde vukufla karar ittihaz etmek mevkiindedir.

15 inci tez : Yargıç bu formasyonu, hukuk bilgisinde mütemmim bir nazarî hazırlanma ve mahkemelerde, müşahade veya terbiye merkezlerinde ve sosyal servislerde stajlar yapmak suretiyle en iyi bir şekilde iktisab edecektir.

16 ncı tez : Çocuk yargıcı vazifesinde spesiyalize olmalı, yani başka hiç bir meşgalesi bulunmamalıdır. Ona, kendisini tamamen meşgul edecek genişlikde kazaî vazifeler tahsis edilmeli, ancak görevini lâyıkiyle başarmasına engel olmamak için de fazla mahmul kılınmamalıdır. (500000 kişilik bir kaza çevresi için bir yargıç tahsisi azami bir had teşkil edebilir)

Mucip sebebler: Çocuk yargıcı, adliyeci görüşünü bir tarafa bırakarak (Case work) ruhunu benimsemek mecburiyetindedir. Çok yüklü bir çocuk yargıcı çalışmasının neticelerini sakatlamış olur.

c) Çocuk mahkemelerinin yardımcı servislerle işbirliği etmesi.

1 — Sosyal Servis :

17 nci tez : Yardımcı servisi olmıyan bir çocuk yargıcı meflûç bir adliyecidir. Çocuk mahkemesiz yardımcı servisler bulunması aksi kaziyeden daha az zararlıdır.

Yardımcı serviste, her şeyden evvel sosyal polis ekibi, fahrî ve daimî kontrollu hürriyet delegeleri ve aile nezdine yerleştirme hizmetini gö-

ren gruplardan terekküp etmelidir. Bunların yanında müşahede merkezinden başlıyarak tedricî bir hürriyet sağlayan yurtları ve çeşitli terbiye müesseselerini ihtiva etmek suretiyle cezaevi şubelerine doğru açılan bir müessese manzumesi de bu servise katılmalıdır. Iüzumlu yardımcı servisler bulunmıyan yerde bunların inkişafını teşvik ve tekemmüllerini tahrik etmek çocuk yargıcına düşer. Yargıcın bu servislerin faaliyetiyle ve çocukların ve alelıtlak gençliğin korunmasiyle doğrudan doğruya alâkadar olması şarttır.

2 — Terbiyeci :

18 inci tez : Çocuğu durumuna uygun bir müessesede ıslah etmek gibi güç bir vazifeyi ancak spesiyalize olmuş ve görevine hazırlanmış terbiyeciler başarabilir.

Terbiye müesseseleri, modern ıslah umdelerine uydurulmuş olmak lâzımdır.

3 — Doktor :

19 uncu tez : Genç suçluların ıslahında Pedo-Psikiyatr :

a) Suç teşkil eden hareketlerin sebeplerini meydana çıkarmak,
b) Âraz gösteren çocukların tedavisini yapmak,
c) Küçükleri, yerleştirilecekleri müessese bakımından kategorilere ayırmak,
b) Tatbik edilecek ıslah ve tedavi rejimi hakkında terbiyecilerle işbirliği etmek,

noktalarından koruma organlarının vaz geçilmez bir çalışma ortağı haline gelmiştir.

Bu itibarla, devletçe tâyin edilmiş ve maaşa bağlanmış olup bütün vakitlerini vazifelerine veren mütehassıslar istihdamı ve koruma faaliyetinde bunların mahkemelerce yardımcı servislerin devamlı surette emrinde bulundurulmaları çok uygun olur.

NETİCE

Çocuk yargıcı statüsü

20 nci tez : Genç suçluların ıslahı çocuk koruma konusunun bir şubesidir. Bu sebeple çocuk mahkemesi çalışmaları, kazaî bir kadro içinde cereyan etmek ve hukukî temellere dayanmakla beraber, sosyal servis mahiyetini de haiz olan bir faaliyettir.

Bu çalışmalar :

1 — Genç suçluların birer mükerrir, kronik birer serazat veya ıslahı gayri kabil birer asosyal olmalarını önlemeyi,

377

2 — Çocukları şahsî, ailevî veya sosyal mahiyette olan ve normal inkişaflarını baltalayan handikaplardan kurtarmayı ve,

3 — Küçüklere, normla gençlerinkine eşit şans sağlamayı istihdaf eder.

Bu üç merhalenin başarılması hususunda çocuk mahkemesinin mesaisi, dâvaya iştirak edenlerin anlaşmış bir şekilde çalışmalarını ve memleket müesseseleri tarafından gençlik yararına ihdas edilen vasıtaların ahenkli bir tertip dairesinde işlemesini temine mâtuf bulunmalıdır.

Bu bakımdan çocuk yargıcı, kendisine mevdu geçleri kurtarmak, ıslah etmek ve korumak görevini ifa eden bir müessesenin şefi mevkiindedir.

21 inci tez: Bu muğlâk, ince, güç ve bazan yıpratıcı vazifenin karşılığı, çocuk yargıçlarının en iyi bir şekilde seçilmesini sağlayan bir statü olabilir. Muvaffak olmak için çocuk yargıcının mesaisi uzun seneler boyunca devam etmeli, yargıç mesleğinde tecrübe ve kıdem sahibi olmalıdır. Ağırlığı ve meşakkati nisbetinde kendisine hakkiyle bağlananlara en derin itminanı temin eden bu görevin, adlî meslekte geçirilecek kısa bir staj sahası veya başka vazifeye tâyin edilemiyen adliyecilerin atıldığı bir menfa olarak telâkki edilmemesi, dâvanın selâmeti bakımından en büyük itina ile riayeti gereken şarttır.

20 Temmuz 1950 de kapanış toplantısını yapan kongre, cemiyetin yeni idare kurulu seçiminin neticelerini görüştükten sonra seksiyonlar tarafından hazırlanan kararlar genel heyete arzedilmiştir. Bu kararlara başlangıç teşkil eden özlü fikirlerle yirmi maddede toplanan temennilerin tam metni şöyledir :

«Suç işleyen çocukların artık, cezalandırılması lâzımgelen birer suçlu gibi değil, fakat korunması ve ıslahı gereken tekâmül halinde bir varlık olarak telâkki edilmeğe başlandığını.
rak telâkki edilmeğe başlandığını,

«Hırçınlık ve gayri tabiilik arzeden veya cemiyete intibak edememiş bulunan küçüklerin korunması hareketinin terbiyevî, ailevî, hukukî ve sosyal sahalarda ahenkli ve müşterek bir hale getirilmesini hedef tutan bir umumî gayretin belirdiğini ve,

«Cemiyet düzenine aykırı harekette bulunan çocukların bundan böyle ceza hükümlerine tâbi tutulmıyarak koruma ve terbiye fikirlerinden mülhem olan ve küçüğün aile ve cemiyet içindeki mevkiini yeniden almasını sağlamayı hedef ittihaz eden özel prensiplere bağlanması yolunda bir hareketin bir çok memleketlerde geliştiğini,

«Memnunlukla müşahede eden kongre, aşağıdaki temennilerde bulunur :

1 — Aile ve çocuk hürriyetini ve velâyet hakkını tahdit edecek mahiyetteki kararların ittihazına ancak kaza kudretinin yetkiil bulunması ve bu görevini ifada bu kudretin klâsik istiklâl teminatı içinde çalışması lâzımdır

2 — Bu mevzuda kaza kudreti, görevinin çeşitli veçhelerine özel bir formasyon sayesinde istinas peyda etmiş mütehassıs ve kabiliyetli yargıçlar tarafından temsil edilmelidir.

3 — «Çocuk yargıcı» ismini alabilecek olan bu yargıçların, görevlerinde devamlılığı sağlayan ve vazifelerine tamamen bağlanmalarına imkân veren bir statüden faydalanmaları ve ifrata varmıyan bir çalışma sahasının kendilerine temin edilmesi şarttır.

4 — Küçüklerin ferdî hürriyetlerini ve ailenin ananevî imtiyazlarını teminat altına alan hukuk prensiplerini muhafaza hususunda çocuk yargıçlarının istifadesine konan usul hükümleri sade, uysal, seri ve formalizmden ârî olmalıdır.

5 — Küçüklere taallûk eden duruşmalarda aleniyet tahdit edilmelidir (1).

6 — Çocuk mahkemeleri çalışmalarının bundan böyle çocuk dâvasının arzettiği ailevî, içtimaî, tıbbî ve terbiyevî veçhelere istinad ettirilmesi ve cemiyete yeniden intibakını sağlayacak en uygun tedbirin çocuğa tatbiki hususunda onun şahsiyetine nüfuz etmek endişesinden mülhem olması lâzımdır.

7 — Her mahkeme, görevlerini lâyikiyle yapabilecek şekilde mücehhez daimî delegeleri, bir müşahede ve kabul merkezi, Mediko-Psiko-Pedagojik konsültasyonu ve özel çocuk polisi bulunan bir sosyal servise malik olmalıdır.

8 — Dünya sağlık teşkilâtı delegesinin de temenni ettiği gibi, her zaruret halinde hizmetine müracaat edilecek olan Mediko-Pedagojik servislerin birer psikoloğ, birer terbiyeci doktor ve sosyal yardımcıdan müteşekkil ekipler halinde çalışarak mahkemeye tekliflerde bulunmakla mükellef tutulmaları lâzımdır.

9 — Çocuk yargıcının yetkilerinin, çocukların terbiyevî ve ahlâkî menfaatlerinin bahis konusu olduğu bütün hukukî ve cezaî sahalara ted-

(1) Bu duruşmaların tamamen gizli yapılması en doğru yol olmakla beraber, kongrenin aleniyet prensibinden ayrılamıyan Belçika gibi bazı memleketler delegelerinin tesiri altında kalarak bu mevzuda fazla ileri gidemediği kararın çekingen edasından anlaşılmaktadır.

ricen teşmil edilmesi ve buna mütenazır olarak kaza çevrelerinin küçük tutulması lâzımdır.

10 — Prensip itibariyle aile, çocuğun şahsiyetinin gelişmesi ve terbiye ve formasyonunun iyi bir şekilde sağlanması için en uygun muhit olduğuna göre, çocuk bu tabiî muhitten ancak kendi menfaati bakımından mutlak zaruret olduğu hallerde uzaklaştırılmalı ve terbiye görevlerinde âciz kalan ebeveynin çocuk yargıcının yardım ve himayesini istedikleri takdirde bu yargıç resen bir karar ittihazına gitmeden evvel elindeki bütün çarelere başvurarak onların otoritesini desteklemeğe çalışmalıdır.

11 — Ebeveynin ağır ihmali veya bu hak ve sıfata liyakatsizlikleri halinde, en vahim tedbiri teşkil eden velâyetin iskatına ancak terbiyevî müzaheret, aile vesayeti veya «Social Case work» gibi tedbirlerin kifayetsizliği anlaşıldıktan sonra başvurulmalı ve bu takdirde iskat kararı, ebeveyne teminat verilmesi ve çocuklara içtimaî intibakın ve insanî inkişaflarının sağlanması hususları gözönünde bulundurularak ittihaz edilmelidir.

12 — Karakter güçlüğü arzeden ve intizamsız veya intibak edememiş olan çocukların gidişini isimlendirmek hususunda kullanılan terminolojinin, bunların tecziyesi zarurî birer suçlu değil, fakat ıslahı ve korunmaları gereken tekâmül halinde varlıklar oldukları yolundaki, isabetsizliği defaatla sabit olmuş hakikatle ahenkli kılınması lâzımdır.

13 — Ahlâk ve âdaba müteveccih suçlara kurban giden çocuklara karşı en büyük hassasiyet gösterilmeli ve bunların sorgusu gerektiği takdirde bu nazik iş, miktarı mahdut mütehassıs yargıç veya memurlar tarafından yapılmalıdır.

14 — Salâh bulan çocukların cemiyetteki mevkilerini yeniden almaları hususu, adlî sicile ve zabıta tahkiklerine mütaallik idarî muamele ve formalitelerle güçleştirilmemelidir.

15 — Çocuk suçluluğu meselesi hırçın, gayri tabiî veya intibak edememiş küçükler dâvası ile murtabıt olarak tetkik edilmeli ve koruma işinin halini kolaylaştırmak maksadiyle kazaî teşkilât yanında, hiç bir tefrik yapılmaksızın bütün çocukların ve âciz kalmış ebeveynin yardımlarına koşacak ve resmî veya hususî organlarla mücehhez bulunacak mütecanis bir sistem kurulmalıdır.

Çocuklar veya ebeveyin hakkındaki her nevi tedbir ancak kazaî kuvvet tarafından alınabileceğine göre, yukarda sayılan organların kuruluş ve inkişafı da bu kudret mümessilleri tarafından tahrik edilmek icabeder.

16 — Okuma mecburiyetinin umumileştirilmesi suretiyle suçlulukla

daha küçük yaştan itibaren mücadeleye girişilmeli ve mektepler, çocuk yargıçlarının yardımı ile geniş bir tedafüî hareketi ve ilerde suçluluğa veya cemiyet dışı yaşamağa sevkedecek anormallileri erkenden meydana çıkarmayı sağlayacak geniş bir faaliyeti temin etmelidirler.

17 — Adalet cihazının elindeki vasıtalar sayesinde (tahsisat, ödenek tediyesi ve saire) ıslah müesseselerinin, terbiyevî bir tedaviye muhtaç her çocuğun durumuna uyan bir yurda konabilmesini sağlayacak çeşitte ve yelpaze şeklinde kemmî ve keyfî bir açılış ve sıralanışı temin edilmelidir.

18 — Çeçitli ıslah müesseseleri için kalifiye terbiyecilerin yetiştirilmesine süratle başlanmalı ve kendilerinden beklenen vasıfalra mukabil bunlar, mesleğe alınmalarını ve görevlerinde kalmalarının teminini kolaylaştıran özel bir statüye tâbi tutulmalıdırlar.

19 — Çocuk mahkemeleriyle yardımcı servislerin organizasyon ekipmanı için zaruırî kredileri tahdidin arzedeceği tehlike hususunda hükümet ve meclislerin dikkat nazarları çekilmeli ve büyüklerin suçluluğu ile mücadele için tahsis edilen bütçelerin ağır ve fakat verimsiz olmasına mukabil gençliğin canlı kuvvetlerinin durmadan tekâmül eden terbiye metodlarının muvaffakiyetini sağlamaktaki muvaffakiyeti sayesinde, küçüklerin ıslah ve murakabesine ayrılan kredilerin daha az olmasına rağmen ekseriya daha iyi neticeler temin ettiği tebarüz ettirilmeli.

Ve sayısız fedakârlıklar isteyen çocuk koruma dâvasının terbiyevî ve içtimaî veçhelerinden umumî efkâr daha geniş bir surette haberdar edilmelidir.

20 — Birleşmiş Milletler bugünkü çocuk koruma dâvasının halline :

a) Çocuk suçluluğu ile bunun sebeplerinin ve dünyada girişilen mücadele metod ve vasıtalarının ilmî bir tetkikini teşvik suretiyle (bu bakımdan, mukayeseye imkân veren istatistikler tesis ve neşri),

b) Çocuk mahkemeleri ve yardımcı servislerin kadrolarının profesyonel gelişmesini sağlamak maksadiyle Milletlerarası mübadeleleri kolaylaştırmak yolu ile,

c) Kâfi derecede inkişaf etmemiş memeketlere teknik müzaheret programlarında çocuk suçluluğu denen içtimaî âfeti önlemek ve çocuk hukukunun inkişafını temin etmek hususlarını nazara almak suretiyle iştirak eylemelidir.

———o———

TATBİKAT VE NAZARİYATTA SARHOŞLUK SUÇU VE SARHOŞLUK HALİNDE İŞLENEN SUÇLARDA SARHOŞLUĞUN CEZAÎ MESULİYETE TESİRİ

Yazan : **Selim Kaya KAŞDAŞ**
Kaş Sorgu Yargıcı

P L Â N

I — GİRİŞ
- A) Mevzuun ehemmiyeti
- B) Umumiyet itibariyle sarhoşluk
- C) Sarhoşluğun nevileri

II — SARHOŞLUK SUÇU (Müstakil olarak)
- A) Umumiyetle
- B) Ceza Kanunumuzda sarhoşluk suçu

III — SARHOŞLUK HALİNDE İŞLENEN SUÇLARDA CEZAÎ MESULİYETİN ŞÜMUL VE DERECESİ
- A) Nazariyat
  - a — Klâsik nazariye
  - b — Pozitivist mektep
  - c — Üçüncü mektep - Alimena
  - d — Akıl mütehassıslarının fikirleri
  - e — İhtimalî kast (Dol éventuel) nazariyesi
- B) Ecnebi mevzuat
  - a — Fransız Hukuku
  - b — İtalyan Hukuku
  - c — İsviçre Hukuku
- C) Türk Ceza Hukukunun sistemi
  - a — Türk Ceza Kanununun hükümleri
  - b — Nazariyeler
    - 1 — Klâsik nazariye
    - 2 — İstisnailik nazariyesi
    - 3 — Kanunî mesuliyet nazariyesi

IV — NETİCE

I — GİRİŞ :

A — Mevzuun ehemmiyeti :

Günden güne artan suçluluk adedi karşısında, bu artışın sebepleri tetkik edilirse, sarhoşluğun en başta gelen sebepler arasında bulunduğu ve suçların büyük bir ekseriyetinin sarhoşluk halinde iken işlendiği görülür. İşte bu veçhesiyle, mevzuunun arasında, suçlarla sebeplerini ve bunların önüne geçecek vasıta ve tedbirleri araştırma hususu dahil bulunan ceza hukuku bakımından sarhoşluk büyük bir ehemmiyet arzeder.

Sarhoşluğun cemiyetteki vahim ve feci tesir ve neticeleri karşısında tâ eski zamanlardan, eski Yunan ve Roma devirlerinden bugüne kadar bir çok çare ve tedbirlere başvurulmuş, bazan bir taraftan sarhoşluğu vücuda getiren müskiratın men'ine kadar gidilmiş, diğer taraftan sarhoşluk müstakil bir suç olarak cezalandırıldığı gibi sarhoşluk halinde işlenen suçlarla cezaî mesuliyetin şümulünün ne olacağı mülâhazası da ihmal edilmemiştir.

B — Umumiyet itibariyle sarhoşluk :

Sarhoşluk, sarhoş edici maddelerden birinin istimali ile normal bir insanın idrak ve muhakemesinde husule gelen ârızî bir teşevvüştür. Bu teşevvüş başlangıçta yalnız hafif bir tenebbüh, melekelerin tahrisi ve neş'e şeklinde tezahür eder. Bu anda şahıs az çok kendisine hâkimdir. Fakat içki miktarı arttıkça bu hâkimiyet azalır, zaaf ve mübalâğalı hareketler artar ve o şahsın tabiilikten uzaklaşmağa başlar, insiyak ve temayüllere mukavemet tedricen kaybolur. Başlangıçta çakır keyif ismi verilen şahıs artık sarhoş durumundadır, salim bir şekilde düşünemez, irade ve muhakeme kudreti zaafa uğramıştır, normal halin pek fevkinde bir cesaret hâsıl olmuştur, her hangi bir tesire çarçabuk kapılır. Ani ve düşünmeksizin kararlar verir ve derhal tatbika kalkar. Bu durumu ile sarhoş en vahim ve ağır cürümleri kolayca işliyebilir. Fakat bunu üçüncü bir devre takip eder, sarhoş artık bu devrede hareketsiz kalmış, tâbiri mahsusu ile sızmıştır.

Suç işlemeğe en müsait devre —yukarda tasvirine çalıştığımız— sarhoşluğun ikinci devresidir. Bununla beraber her üç devredeki mukavemet şahsa göre değişir

Sarhoşluğun mâna ve mahiyetinde tıp ve hukuk ilimleri mutabıktır. Her iki ilim de sarhoşluğu müskirat istimali ile hâsıl olan geçici bir aklî teşevvüş olarak telâkki ederler ve sarhoşluğu (aklî malûliyet) kategorisine ithal etmezler.

Diğer taraftan sarhoşluğu alkolizmden tefrik etmek lâzımdır. Sarhoş-

luk muvakkat bir zaman devam eden hal olduğu, ârızilik ve geçicilik ifade ettiği halde; alkolizmin normal insana nazaran tevlit ve intaç ettiği tahavvülât ve ârızaları devamlılık arzeder. Alkolik insan, kendisi bu durumunun önüne geçemiyeceği için bir hasta mevkiindedir. Ve normal duruma kısa bir zamanda avdet etmiyeceği için de alkolik şahsı tecziye değil tedavi bahis mevzuu olabilir. Halbuki sarhoş olan bir insanın iki normal hali arasındaki anormal vaziyet muvakkat ve içkinin tesirinin devamı müddetiyle mukayyettir. Sarhoşun cezai ehliyeti işte bu bakımdan mülâhaza edilebilir

C — Sarhoşluğun nevileri:

Sarhoşluğun çeşitlerinin tetkiki ileriki izahatımızda bilhassa sarhoşluğun cezaî mesuliyete tesiri mevzuunda önemi haizdir.

1 — İstemiyerek (gayri ihtiyarî) sarhoşluk:

Bu halde bir şahıs rıza ve ihtiyarı haricinde sarhoş olmuştur. Ya hataen sarhoş edici olduğunu bilmediği bir madde ile, meselâ (1) ilâç zanniyle içkiyi içerek sarhoş olmuştur. Veya kandırılmak yahut icbar edilmek suretiyle ihtiyarı haricinde sarhoş edilmiştir. Bu surette bir kimse ya (tam) olarak veya (hafif) şekilde sarhoş olabilir. İstemiyerek itiyadî sarhoşluk mevzuu bahis olamaz.

2 — İstiyerek (ihtiyarî) sarhoşluk:

Bir şahsın bilerek ve istiyerek sarhoş edici bir madde kullanması ve sarhoş olmasıdır. Bu çeşit sarhoşluk da tam ve hafif şekil ve derecelerde olabilir ki üç şekli vardır.

a) Tasarlanmış (musammen) sarhoşluk: Burada sarhoş bir suç işlemeyi niyet ederek cesaretlenmek maksadiyle veya suçu sarhoş iken işlendiği zannını vererek kendisini mâzur göstermek için sarhoş olmuştur.

b) Kasdî sarhoşluk: Bu çeşit sarhoşlukta sarhoş olma arzu edilerek müskirat kullanılmış ve neticede sarhoş olunmuştur. Gerek başlangıç gerekse netice iradidir.

Bir de keyif için hafif olarak içki arzu edilmiş, lâkin sarhoş olma niyet edilmediği halde —Bilfarz arkadaşlarının teklifi ve icbarı ile— istemiyerek gayri iradî surette sarhoş olunmuş olabilir. Burada netice iradî olmadığı, sarhoş olmak niyet edilmediği için ancak (taksirli) sarhoşluk bahis mevzuudur. Bu şekil sarhoşluk istiyerek sarhoşluk ile istemiyerek vâki sarhoşluk arasında mutavassıt bir şekildir. Burada meselenin ehemmiyeti büyüktür. Zira mevzuubahsetmek istediğimiz taksirli sarhoşluk hali istemiyerek sarhoşluk sayıldığı takdirde bu şahsın işlediği suça ceza

(1) Tahir Taner, Ceza Hukuku, Parag. 210.

verilmiyecek veya vaziyete göre ceza tahfif edilecektir. Ceza Kanunumuzun 48. delâletiyle 46 ve 47 nci maddelerinde olduğu gibi. Böyle sayılmayıp da bu çeşit sarhoşluk ihtiyarî sarhoşluk kategorisine ithal edilecek olursa faile ceza verilecektir. Bu mesele müellifler arasında ihtilâflıdır. Pessina ve Majno içki içmenin başka şey, sarhoş olmanın başka şey olduğu mülâhazasiyle taksirli sarhoşluğu ihtiyarî sarhoşluk saymazlar ve binnetice bu durumda iken suç işlemiş şahsa ceza verilmiyeceği fikrindedirler. Manzini ve Pozolini ârizî (istemiyerek) sarhoşluğu, bedenî marazî teşekkülât, içkinin tağşiş edilmesi gibi istisnaî hallere hasrederek, taksirli sarhoşluğu ihtiyarî sarhoşluk sayarlar. İtalyan yargıtayı kararlarına da istinat ederek bu durumda failin cezaî mesuliyetini kabul ederler.

Biz şahsan taksirli sarhoşa bu kadar şedit davranılmasını doğru bulmuyoruz. Sayın Profesör Tahir Taner hocamızın buyurduğu gibi bilfarz ilk defa arkadaşlarının ısrarı ile içki içen ve neticeyi tahmin edemeden sarhoş olan ve bu halde iken suç işliyen şahsa mutavassıt bir muamele ile cezasının büyük bir kısmının tenzili kanaatındayız.

c) İtiyadî sarhoşluk : Bir nevi ihtiyarî sarhoşluk olup içkinin iptilâ ve alışkanlık haline getirilmesidir. Böyle bir hale gelmiş şahsın normal zamanları olur, âkin büyük bir zamanı sarhoş olarak geçer. Bu itibarla bir hastalık halini almış olan ve devamlılık arzeden alkolizmden tefrik edilir.

Sarhoşluk mevzuunda umumî olarak bu şekilde izahat verdikten ve sarhoşluğun envaından bahsettikten sonra, mütaakip izahatımızda yine yukardaki tetkikatımıza istinat ederek, sarhoşluğu bir taraftan müstakil bir suç olarak diğer taraftan da sarhoşluk halinde iken ika olunan suçlarda cezaî mesuliyeti mütalâa edeceğiz.

II — SARHOŞLUK SUÇU :

A) Umumiyetle :

Esas itibariyle istimali memnu olmıyan sarhoş edici maddeleri kullanmak ve bunların tesiri ile sarhoş olmak suç, binnetice cezayı müstelzim değildir. Lâkin devletlerin ceza mevzuatı sarhoşluğun bazı şekillerini bu arada, âmmenin intizam ve istirahatini bozacak, rezalet ve taşkınlıklar gösterir surette aşikâr sarhoşluğu müstakil bir suç olarak ceza ile müeyyidelendirmişlerdir. Filhakika içki çok eski zamanlardanberi bir neşe ve eğlence vasıtası olmuştur. Bu hududlar dahilindeki sarhoşluğun teczıyesi veya içkinin men'i başka mahzurlar doğurur. Ancak bunun hududu âmme intizamı ve menfaatiyle çizilmelidir. Her şahsın hak ve hürriyeti diğerlerininkiyle mahduttur, düsturuna uyarak ceza mevzuatı diğer sa-

halarda olduğu gibi sarhoşlukta da bu hududu aşanları suçlu addetmiştir. Bu hudut muhtelif devletlerin mevzuatına göre âmme menfaati, âmme istirahat ve intizamı, rezalet çıkarılmaması, âşikâr olmama gibi tâbirlerle tesbite çalışılmıştır. Bazı devletler bu hususta geniş, bazıları daha sıkı davranmışlardır.

1890 da St. Petersburg'ta toplanan Beynelmilel Ceza Hukuku Kongresi bu mevzuda şu karara varmıştır : «Mücerret olarak sarhoşluk cezayı müstelzim değildir, ancak alenî olarak, emniyet için tehlikeli görünür şekilde veya rezalet doğurabilecek ve âmmenin sükûn ve intizamını bozacak hareketlerle tezahür ederse cezayı muciptir.»

Müstakil olarak sarhoşluk suçunun unsurlarını devletlerin ceza mevzuatı ayrı ayrı tesbit etmiştir, demiştik. Filhakika Hollanda, İsveç ve 1930 İtalyan Ceza Kanunu ile 1 Ekim 917 tarihli Fransız Ceza Kanunu sarhoşluk suçu için, fiilin umumî bir mahalde vukubulmasını ve aşikâr olmasını kâfi görmüşler, buna mukabil —aşağıda hükümlerini tahlil edeceğimiz— Ceza Kanunumuz ile mehazımız olan 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu ise ayrıca halkın rahatını bozma ve rezalet çıkarma unsurlarını ihtiva etmektedirler. Yine aynı kanunlar itiyadî sarhoşluk halinde değişik hükümler ihtiva etmekte, bazıları bu mevzuda emniyet tedbirleri vazetmektedirler.

B) Ceza Kanunumuzda sarhoşluk suçu :

Ceza Kanunumuzda âdi sarhoşluğu suç saymamış, fakat aşağıda temas edeceğimiz şekillerde vukubulduğu takdirde cezalar vazetmiştir. Kanunumuz sarhoşluğu nisbeten hafif bir suç telâkki ederek kabahat nevinden saymış ve müstakil bir suç (2) olarak sarhoşluk ismi altında bir fasıl içinde 571 den 576 ya kadar olan maddelerinde nizamlanmıştır.

Madde 571 aynen şöyledir :

«Her kim umumî veya umumun girebileceği yerlerde halkın rahatını bozacak ve rezalet çıkartacak surette ve aşikâr halde sarhoş olarak yakalanırsa... mahkûm olur».

Bu maddenin tahlilinde suçun teşekkülü için şu unsurların mevcudiyetinin lüzumu anlaşılıyor :

(2) Yargıtaya göre sabit görülen sarhoşluk suçundan dolayı ayrıca ceza tâyin edilmiyerek sarhoşluğun söğme suçu için takdiri şiddet sebebi addiyle binnetice aleyhe gidilmesi yolsuzdur (2. C. D. 19/12/936 T. ve 1451 K.).

Her iki suçtan dolayı dâva açıldığına göre sarhoşluktan dolayı ayrıca ceza verilmemesi ve sarhoşluğun şiddet sebebi sayılarak cezanın artırılması yolsuzdur (2. C. D. 19/10/936 T. ve 11338 K.).

Madde 572 sarhoşluğa 571 inci maddedeki unsurlardan başka, başkasına tecavüz (6) ve umumun istirahatını selb şekilleri ilzimam ederse cezayı ağırlaştırmaktadır. Bu hüküm mehazımız 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanununda mevcut değildir. Bu ciheti de nazara alan sayın Profesör Sulhi Dönmezer, «Halkın rahatsız eden hareketler» isimli faslın 547 nci maddesi muvacehesinde 572 nci maddenin ilk fıkrasının lüzumsuzluğundan bahseder (7). Bu hususta sayın porfesörün fikrine iştirak ediyoruz. İhtimal ki vazı kanun 547 ye nazaran aynı fiilleri sarhoşluk halinde işliyenleri 572 nci madde ile daha ağır cezaya çarptırmak istemiştir. 572 nci maddenin tatbiki için 571 deki şartları muhtevi şahsın hem bir şahsa tecavüz etmesi ve hem de bu tecavüzün umumun istirahatını selbetmesi lâzımdır. 571 inci maddedeki sarhoş olan şahsın sadece başkasına tecavüz etmesi halinde tecavüzün nevine göre suç işlemiş sayılmakla ve bu fiil 572 inci maddeye girmemekle beraber, (halkın rahatını bozmak) ile (umumun istirahatını selbetme) vaziyetlerinin tefrikindeki güçlük sebebile mütecavizin ayrıca 571 re görede mi yoksa bu şahsın bütün fiilinin 572 inci maddeye göre mi cezalandırılacağını tâyin oldukça müşküldür. Diğer taraftan tecavüzün müstakil bir suç teşkil etmesi halinde bu hareketten dolayı ayrıca ceza tâyini lâzım geldiğinden tecavüzün başkaca müşeddit vasıf olarak nazara alınması veya 572 ye göre sarhoşluk sebebile tecziyesi Ceza Kanunumuzun 78 ve 79 uncu maddelerine ve dolayısile hukukun ve daha ziyade ceza hukukunun umumî prensiplerine aykırı olur. Bu sebeple Yargıtayın son tevhidi içtihadı biz tatmin etmemektedir (8).

Fikrimizce madde 572 deki umumun istirahatını selbetme keyfiyeti sadece 547 nci maddeye nazaran sarhoşluk halinde bir tahsis yapmak için ilâve olunmuştur. Binaenaleyh 571 inci madde ile nazara alındığı zaman bu bakımdan dahi 572 nci maddenin ilk fıkrası zait görülmektedir.

Madde 572 fıkra 2 : Sarhoşluğu itiyat derecesine vardıranların ceza-

(6) Yargıtay sarhoşlukta cam kırmayı, kavga etmeyi tecavüz olarak kabul etmiştir. (2. C. D. 26-5-937 ve 15511 K.) C. Köseoğlu.

(7) Sulhi Dönmezer Huk. Fak. Mec. C. X, Sy. 1-2 Sh. 417.

(8) Filhakika Yargıtayın bu mevzudaki son tevhidi içtihadına göre Ceza Kanununun 572 nci maddesinde mütecaviz sarhoşluk hali, adi sarhoşluktan ayırt edilmek istenilmiş ve yalnız bu maksatla başkasına tecavüzden bahsedilmiştir. Tecavüzün taallûk ettiği fiil ve hareketlerin teşdit unsuru olarak sarhoşlukla herhangi bir ilgisi yoktur. Bu sebeple tecavüzi hareketin müstakil suç teşkil etmesi sebebile ceza hükmedilmesinin mütecaviz sarhoş hakkında 572 nci maddenin tatbikine engel teşkil etmez. (Tev. İç. 12/1/949 T. 20 E. 2. K., Res. Gaz. 17/3/949 T. ve 7158 Sy.

fert ve cemiyet bakımından melhus mahzurları nazara alarak birtakım ihtiyat tedbirleri vazetmişlerdir. Bu arada :

1881 tarihli Holânda Ceza Kanununun 453 üncü maddesi «Hâkime sarhoşluğu itiyat edineni bir Devlet Müessesesinde bir seneye kadar çalıştırma selâhiyeti vermektedir.

Keza en son Ceza Kanunlarından 1930 tarihli İtalyan Ceza Kanunu umumî olarak itiyadi suçlular hakkında ihtiyat tedbirleri vazetmektedir ki itiyadi sarhoşluğu da bu hükümlerin tatbik edileceği şüphesizdir.

1941 tarihli İsviçre Ceza Kanununun 44 üncü maddesi : İtiyadi sarhoşların hususî müesseselerde tedavi olunacağını ve sonra da hâkimin hükmü ile patronaj sistemine tâbi tutulabileceğini kabul etmektedir.

III — SARHOŞLUK HALİNDE İŞLENEN SUÇLARDA CEZAİ MESULİYETİN ŞÜMUL VE DERECESİ :

Sarhoşluk halinde iken bir şahsın suç işlemesi vaziyetinde bu anormal durumun mezkür şahsın cezai mesuliyetinin tâyin ve tesbitinde müessir olup olmayacağı, olacaksa bunun şümul ve derecesinin ne olacağı doktrinde uzun münakaşalara yol açmıştır.

İstemiyerek (arızi) sarhoşluk umumen ceza hukukunda akıl hastalıkları kategorisine ithal edilerek faile cezaî mesuliyet tevcih edilmiyor ise de ihtiyari sarhoşlukta işlenen suçlarda failin mesuliyetine tesir edebilecek ilk nazarda birbirine zıt iki ihtimal düşünülebilir. Bir taraftan sarhoş failin mesuliyeti yoktur. Zira suç anında onun idrak ve muhakemesi yerinde değildir, iradesi sarsılmıştır. Bu halde iken kendisine bir cürmi kast isnat olunamaz. Buna mukabil diğer taraftan failin mesuliyeti vardır. Zira fail sarhoş olmakla bir kusur işlemiştir.

a) Nazariyat :

Nazariyatta bu mevzu bu kadar basit iki mülâhaza ile kalmamış çok fazla münakaşalara zemi nolmuş ve birtakım sistemlerin teessüsünü müncedeki adi sarhoşluğun dahi suç addedilmesi taraftarıdır.
cer kılmıştır. Bu sistem ve nazariyelerin ana hatlarını burada izahı faydalı buluyoruz.

a — Klâsik nazariye :

Ceza hukukunun diğer mevzularında olduğu gibi bu mevzuda da oldukça isabetli ve değerli fikirleri olan bu nazariyeye göre : Bir kere gayri ihtiyari sarhoşlukta failde cürmi kast tasavvur edilemiyeceği mülâhazası ile mesuliyet mevzubahis olamaz, ancak bu halde sarhoşluk gayri tam, hafif olarak vâki olmuşsa tahfif edilmiş bir cezanın tatbiki icabeder.

İhtiyari sarhoşluk halinde ise bu nevi sarhoşluğun tasarlanmış (taammütlü) şeklinde bu mektep müntesipleri ikiye ayrılırlar.

Bir kısmına göre taammütlü sarhoşun tasarladığı suçu ika edebilmiş olması şuurunda her hangi bir arızanın mevcut olmadığını isbat edeceğine göre, bunun bir mazaret sebebi olarak telekki edilmesine imkân yoktur. Bilâkis bu hal failin kasdının taammüt derecesine vardığını göstererek onun cezaî mesuliyetinin ağırlaştırılmasında sebeb olur.

Diğer klâsik mektep mensuplarına göre : Bir şahsa cezaî mesuliyet tevcihi için kast ile bunun neticesinde vâki olmuş bir fiilin mevcudiyeti kâfi olmayıp ayni kast ye fiil arasında bir illiyet rabıtasının mevcudiyeti gerektir. Halbuki sarhoşlukta bu rabıta kaybolacağına göre taammüt, binnetice cezaî mesuliyet bahis mevzuu olamaz.

Klâsik mektep umumiyetle birinci kısım müelliflerin fikirlerini benimsiyerek taammütlü sarhoşluk halinde faile tam olarak mesuliyet tahmil etmiştir. Aynı nazariyeye göre : Evvelden suç işlemeyi tasarlamaksızın vâki olan ihtiyari sarhoşluk halinde suç işliyen kimse tamamen kusursuz sayılamaz. Zira fail baştan sarhoş olmakla kusur işlemiştir. Sarhoş olma fiili kasdi veya ihmal ve tedbirsizlikle olmuştur. Bu itibarla tam ihtiyari sarhoşlukta suç işliyen şahıslara bu halin tevlit ettiği şuursuzluk, mezkûr şahısların iradesi üzerindeki murakabe imkânlarını izale ettiğinden kasden suç işlediği söylenemez ve binnetice tecziyesi için mutlak surette kasd aranan fiiller (sahtekârlık suçu gibi) hususunda bu şahıslara cezaî mesuliyet teveccüh etmez ise de ihmal ve tedbirsizliğin de cezaî mesuliyetin tevcihine kâfi addedildiği suçlarda (adam öldürme, yaralama gibi) sarhoş olmak bir taksir teşkil edeceğinden, bu nevi suç faillerinin bu taksirlerinden dolayı takip edilmeleri icageder. Hafif sarhoşlukta failin şuuru az çok yerinde olacağı, anormal tesirlere mukavemeti mevcut bulunacağı için, cezaî mesuliyeti tamdır.

b — Pozitivist mektup :

Bu mektep mensuplarından Lombroso, pozitif ve tıbbî sahada hareket etmek suretile sarhoşluğun idrakin düzenleyici fonksiyonuna set çektiğini, hayvanî insiyakların ayaklanmasına sebebiyet verdiğini ileri sürerek cezaî mesuliyet bakımından sarhoşluğun bahis mevzuu olamayacağı mütalâasındadır.

Garafalo'ya göre sarhoşluk insanın karakter ve insiyaklarını ifrata götürür, yoksa karakterde her hangi bir değişiklik meydana getirmez. Sarhoşluğu alkolizmden ayıran nokta da budur. Zira alkolik bir insanın karakteri daimi olarak istimal edilen müzkiratın icra ettiği tesir neticesinde tahavvüle uğrar, halbuki sarhoşluk böyle bir tahavvüle müncer olmaz.

Garafalo, hafif ve tam sarhoşluk tefrikine de muhaliftir. Çünkü ona göre böyle bir tefrik yapmak suçluya tertip edilecek cezalarda bazı tenzilâtın icrasına yol açmak olur ki burada sarhoş suçluya işlediği suçun tam olarak cezasının verilmemesini intaç eder. Halbuki failin vaziyeti işlediği diğer bir suç veya kusurdan dolayı iyileşmemelidir. Madem ki alkolün tesiri insanın insiyaklarını tahrik ve bunların kuvvetle tecellisine yol açmaktan ibarettir o halde suçlunun karakteri tetkik edilmek gerekir. İşlenen suç failin temayüllerine uygun ise tam ceza verilmeli, suç bu temayüllere aykırı görünüyorsa bir tabii suç (délit naturel) değil bir gayri kasdi suç (délit involontaire) karşısında bulunmaktayız ve binnetice failde manevi unsurun, kasdın fıkdanı sebebile beraete hükmedilmelidir.

c — Üçüncü mektep - Alimena :

Bu mektebin müessisi olan Alimena, sarhoş suçlunun sarhoş olduğu an ile suçu işlediği anı ayırması itibarile, klâsik mektepten ayrılır. Alimenaya göre de gayrı ihtiyarî sarhoşluk halinde iken suç işleyene ceza verilemez. Tam ihtiyarî sarhoşluk halinde ise suçlu sarhoş olduğu anda kusurlu olduğu halde suçu ika ettiği esnada serbest iradeden mahrum ve kasdı mevcut olmamasına nazaran kusurlu sayılamaz. O halde kendisine yalnız tedbirsizlik isnat edilebilir ve bu sebeple tecziye edilmek gerekir.

Fakat hafif sarhoşluk halinde taksir her iki anda da mevcut olmasına göre bu vaziyette suç işliyenleri cezaî mesuliyeti tam olmalıdır.

d — Akliye mütehassıslarının fikirleri :

Bunlar cezayi mesuliyet bakımından sarhoşluğu üç derecede mütalâa ederler.

1 — Tahris (excitation) devresi : Bu devrede şuur ve muhakeme yerinde olacağı için cezaî mesuliyet tamdır.

2 — Tam sarhoşluk devresi (Periodes ébrieuse) : Bu devrede şuur ve muhakeme yerinde değildir.

3 — Koma devresi (Période cometeuse) : Şuurun tamamen zail olduğu devredir.

İşte bu son iki devrede ika edilen suçlardan dolayı faile cezaî mesuliyet tevcih edilemez.

e — İhtimali kast (dol eventuel) nazariyesi :

Bu mektebin başta gelenlerinden Codsi Goubran önce pozitivistleri, sarhoşluğun insanın karakterini değiştirmemesi bakımından klâsik mektebi sarhoşluğun tam ve hafif gibi derecelerinin hudutlarını tesbitteki güçlük itibarile tenkid etmekte, akliye mütehassıslarının fikirlerine ise aralarında ittifak olmaması sebebile itibar etmemektedir. Saniyen aynı müel-

life göre suç işliyen sarhoş faile yalnız sarhoş olacak derecede içtiği için tedbirsizlik, taksir isnat etmek kâfi değildir. Aynı zamanda failin bir de (muhtemel ızrar kasdı, ihtimali kasd) isimleri verebileceğimiz kasdı mevcuttur. Bu muhtemel kasdın iki şartı vardır.

1 — Kasden ika edilmiş bir suç bulunması, yani sarhoş olma keyfiyeti.

2 — Bu suçun doğurduğu ve failin tahmin ettiği veya tahmin etmesi lâzım geldiği ikinci bir suçun ika edilmesi.

İşte bu sebeplerle hangi çeşit ve hangi derecede olursa olsun sarhoşluk halinde iken işlenen suçlarda cezaî mesuliyet tam olarak tevecüh etmelidir. C. Goubran hatta ceza kanunlarınca, rezalet çıkarmıyacak dere-

Yukarıda izahına çalıştığımız nazariyeler sarhoşluk haline muhtelif mânalar vermişler ve bu durumda iken işlenen suçlarda cezaî mesuliyetin şümul ve derecesi hakkında fikirler ileri sürmüşlerdir. Bu nazariyeler arasında bize en mülâyim geleni : Klâsik mektebin fikirleridir. Filhakika en fazla münakaşa mevzuu olan istiyerek sarhoşluk halinde, kendini kaybedecek derecede yani tam olarak sarhoş olan şahısta, fiili işlerken hiç bir iradesi mevcut olmadığı için kendisinde cürmi kasdın mevcudiyeti tasavvur olunamaz. Ancak böyle kendini bilmiyecek derecede sarhoş olmak suretile bir taksiri vardır. Cürümlerde faile cezaî mesuliyet tevcihi için cürmi kast aranmakta ise de bazan taksir ile işlenen cürümler de cezalandırıldığına göre tam sarhoşluk halinde iken işlenen suçlarda da faile taksiri bulunduğu için cezaî mesuliyet terettüp eder. Ancak bu ceza taksirin derecesine göre suçun tam cezasına nazaran hafif olacaktır. Taksir ile işlenmesi kabil olmıyan suçlarda ise (Sahterkârlık gibi) sarhoş suçluya ceza verilmemek icabeder. Zira bu nevi cürümler ancak faillerinde cürmi kast bulunduğu takdirde cezalandırılabilir.

Sayın Profesör T. Taner, istiyerek sarhoşluğun hafif şeklinde klâsik mektebin kabul ettiği tam cezaî mesuliyet fikrini, normal irade ve muhakemenin bu halde de zaafa uğrayacağı mülâhazası ile ağır bir muamele görerek, meseleyi hâkimin takdirine bırakarak bu halde de cezanın tahfifine taraftardır (13).

Biz şahsen hafif sarhoşluk halinde işlenen suçlarda, failin bu durumunun esasen kanunların hâkimlere vereceği umumî takdir salâhiyeti ile (Ceza Kanunumuzun 59. m. gibi) nazara alınarak vaziyete göre cezanın tahfifinin mümkün olacağı mülâhazası ile hassaten sarhoşluk mevzuunda böyle bir sarahata lüzum olmadığı kanaatındayız. Filhakika sayın Profesör de tatbikat için bu imkânı derpiş eylemektedir.

Bu mevzuda 1890 St. Pétersburg Beynelmilel Ceza Hukuku Kongresi aşağıdaki kararlara varmıştır :

(13) T. Taner, Ceza hukuku, N. 212.

Holânda ve Belçika ceza kanunları da sarhoşluğun cezaî mesuliyete tesiri mevzuunda bir hükmü ihtiva etmemektedirler.

b — İtalyan hukukunda vaziyet :

İtalyada halen yerini 1930 da yeni bir kanuna terketmekle beraber, ceza kanunumuzun mehazını teşkil eden 1889 tarihli İtalyan Ceza Kanunu, irade serbestisine dayanan klâsik nazariyeyi benimsiyerek sarhoşluk halinde iken suç işliyenlere oldukça müsamahakâr hareket etmiştir. Filhakika mezkûr kanunun 48 inci maddesindeki sisteme göre : Kazaen yani istemiyerek sarhoş olup da bu halde iken suç işliyenler suçun ikaı esnasında aklî melekelerinden tamamen mahrum bulunmuşlarsa tecziye edilmiyecekler, bu şahısların akli durumları mesuliyetlerini tamamen bertaraf eder mahiyette olmayıp, ehemmiyetli derecede onu tahfif eder mahiyette görülürse, bu vaziyet sanık hakkında bir tahfif sebebi teşkil edecektir. Hafif sarhoşluk cezaî mesuliyet üzerinde hiç bir tesir icra etmez. İhtiyari tam sarhoşlukta suç işliyenler ise akli meleke ve temyiz kudretlerini tamamen zayi etmiş olsalar dahi mesuliyetten kurtulamazlar. Ancak bu durum lehlerinde bir tahfif sebebi teşkil edebilir. Aynı kanun hafifletici sebepler tanıdığı bu hallerde cezaların ne suretle ve hangi nisbetlerde tahfif edileceğini tasrih eylemiştir. Fail suçun irtikâbını kolaylaştırmak veya kendisine mazeret hazırlamak için sarhoş olmuşsa bu tenzilât yapılmaz.

1930 tarihli yeni İtalyan Ceza Kanunu ise bu mevzuda daha etraflı fakat oldukça şedit hükümleri ihtiva etmektedir. Bu kanun istemiyerek sarhoşluğun failin şuurunda icra ettiği tesirin derecesine göre cezanın tahfif veya ortadan kaldırılmasını mucib olacağını tesbit ettikten sonra 92 nci maddesinde istiyerek vâki sarhoşluğun cezaî mesuliyete tesir etmiyeceğini, taammütlü sarhoşluğun ise cezayı ağırlatıcı sebep teşkil edeceğini kabul etmekte ve 94 üncü madde sarhoşlukta itiyadı, cezaî mesuliyetin tâyininde keza teşdit sebebi saymaktadır.

c — İsviçre hukukunda durum :

En yeni tarihi taşıyan 1941 tarihli İsviçre Ceza Kanununa göre gayri ihtiyari yani istemiyerek sarhoş olan şahsın işlediği suçta cezaî mesuliyet yoktur. (M. 10). Bu nevi sarhoşluk hafif olarak vuku bulmuşsa hâkim takdir salâhiyetine istinaden cezayı serbestçe indirebilir (M. 11). 12 nci madde, taammütlü sarhoşlukta failin tam cezaya maruz kalacağını tesbit etmektedir.

Bu kanunda ihtiyari sarhoşluğun cezaî mesuliyete tesiri hakkında bir hüküm yoktur. Yalnız ihtiyari sarhoşluk hali, müstakil sarhoşluk suçu

faslında orijinal bir hükümle derpiş edilmektedir. Aynı kanunun 263 üncü maddesi şöyledir :

«Her kim kendi kusuruna müstenit sarhoşluk dolayısile şuursuzluk halinde iken cürüm işlerde azami altı ay hafif hapis ile cezalandırılır.

Bu vaziyette ika edilen fiil için tesbit edilen ceza yalnız ağır hapis ise buradaki ceza hafif hapis olacaktır».

Bu orijinal hüküm ve vazettiği cezaların nevi ve miktarının tetkiki de gösteriyor ki : İhtiyari sarhoşluğun tevlit ettiği şuursuzluk içinde işlenen suçlara ceza verilmiyecek, ancak mücerret sarhoşluğun cezası olan hafif ceza tatbik edilecektir.

C) TÜRK CEZA HUKUKUNDA SARHOŞLUK HALİNDE İŞLENEN SUÇLARDA CEZAÎ MESULİYETİN ŞÜMUL VE DERECESİ :

Bu mevzuda ceza hukukumuzun sistemini ceza kanunumuzdaki iki madde ile (M. 45, 48) ve bu iki madde arasındaki zahiri tezadı nazariyelerle telife çalışacağız.

a — Türk Ceza Kanununun hükümleri :

48 inci maddenin birinci fıkrası aynen şöyledir :

«Cürüm veya kabahati irtikâp ettiği esnada **arızi bir sebepten** dolayı 46 ve 47 nci maddelerde münderiç aklî halette bulunanlar hakkında o maddelerdeki ahkâm tatbik olunur».

Denmektedir. Buradaki arızi sebep tâbirinin şümulüne, sara, ibnotizma, uyur gezerlik, yüksek ateşli hastalık girebileceği gibi istemiyerek vâki olmuş sarhoşluk da girer. İşte bu halde istemiyerek sarhoşluğun ağırlığı derecesine göre ya 46 ncı maddeye göre hiç ceza verilmiyecek veyahut 47 nci maddeye göre ceza hafifletilecektir. Bu fıkrada cezaî mesuliyet için kasdın mevcudiyeti esası teyit edilmektedir.

Lâkin kanunumuz mehazından ayrılarak aynı maddesinin ikinci fıkrasında «ihtiyari sarhoşluk halinde işlenen fiiller bu madde hükmünden hariçtir.» demekle istiyerek vâki olmuş sarhoşluğun failin cezai mesuliyetine tesir edemiyeceği esasını kabul etmiştir. Yani ihtiyari sarhoşluk halinde iken işlenen suçlarda tam mesuliyet esası vazedilmiş oluyor (14).

Diğer taraftan kanunumuzun 45 inci maddesi «cürümde kasdın bulunması cezayı kaldırır» şeklinde umumî bir kaide vazetmektedir. İstiyerek

---

(14) Yargıtaya göre bilihtiyar sarhoşluk suç işlemekte mazeret teşkil edemez. Y. 2. C. D. 11/3/942 T. 1876 K. C. Köseoğlu.

vâki olmuş tam sarhoşlukta iken suç işliyen failde bir irade, cürmi kasd mevcut ve mutasavver olamıyacağına göre : Ceza Kanunumuzun bu iki maddesinin (M. 45, 48) hükümleri nasıl telif edilecektir?

Bu mevzuda önce nazariyata hâkim fikirleri, sonra da şahsi kanaatımızı arzetmek isteriz.

b — Nazariyat :

Başlıca üç fikir vardır :

1 — Klâsik nazariye : Bu nazariye mensuplarının fikirlerini yukarıda izaha çalışmıştık. Burada yalnız Ceza Kanunumuzun 45 ve 48 inci maddelerinde görülen ayrılığı telife yarayan fikirlerinden bahsedeceğiz.

Bunlara göre ihtiyari sarhoşlar hakkında 48 inci maddenin birinci fıkrası tatbik edilemez. Yani istiyerek sarhoşluk arızi sebeplerden sayılmaz. O halde ihtiyari sarhoşun cezaî mesuliyetinin esasını bu madde dışındaki umumî hükümlerde aramak lâzımdır. 45 inci maddeye göre kasd cezaî mesuliyette esas olduğuna ve tam ihtiyari sarhoşluk halinde bulunan kimsede irade serbestisi, binaenaleyh kasd teşekkül edemiyeceğine göre bu şahsa ceza verilemez. Bundan ihtiyari tam sarhoşların ancak kasdi suç işliyemeyecekleri neticesi çıkarsa da bu hal mezkûr şahısların taksire müsteniden cezalandırılmalarına mâni değildir.

İşte bu durum kanunumuzun 45 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki «Failin bir şeyi yapmasının veya yapmamasının neticesi olan bir fiilden dolayı kanunun o fiile ceza tertip ettiği ahval müstesnadır» şeklindeki hüküm ile ifade edilmektedir ki bu fıkra ile taksir ile işlenen cürümler kasdedilmektedir.

2 — İstisnailik nazariyesi :

Başlıca mensupları Carrara ve Manzini olan bu nazariyeye göre tam ihtiyari sarhoşluk halinde işlenen suçta failin kasdı mevcut olmadığı doğrudur. Lâkin cezaî mesuliyetin esası sadece kasd değildir. C. K. m. 45 mesuliyet için kasd esasını koyduktan sonra bir de bu esasa birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile bir istisna vazetmiştir. Bu istisna ceza sorumluluğuna taksirin de esas olabileceğini gösterir. İşte ihtiyari sarhoşluk halinde bulunan kimsenin cezaî mesuliyeti de bu istisnaya dayanır.

Bu itibarla ihtiyari sarhoşluk halinde bulunanlar bir taraftan kanunun taksirli suç saydığı fiilleri işliyebilirler ve o fiiller için konmuş cezalarla tecziye edilirler, diğer taraftan aynı şahıslar kanunun kasdi saydığı

397

fiiller işliyebilirler ve bu fiiller onlara kendilerinde taksir bulunduğu için atfedilir. Yoksa bunların suçu işledikleri zaman tam ihtiyari sarhoşluk halinde bulunmaları işledikleri kasdi suçu taksirli suç haline sokmaz. Binaenaleyh bu nevi sarhoş suçlulara 48 inci maddenin ikinci fıkrası mucibince taksirli suçun değil, kasdi suçun cezası verilerek normal şahıslara kasden işledikleri suçlarda verilecek ceza muhafaza edilir. Bu nazariyenin klâsik nazariyeden ayrıldığı nokta işte bu latif keyfiyeti bakımındandır. Netice olarak bu nazariyeye göre ihtiyari sarhoşluk halinde bulunanların işledikleri suçta kendilerine cezaî mesuliyetin tahmili 45 inci maddedeki istisnai hüküm ile taksirli durumlarının kendilerine atfedilmesi suretile izah edilmektedir (15).

3 — Kanuni mesuliyet nazariyesi :

Bu nazariye ihtiyari sarhoşluk halinde iken işlenen suçlarda cezaî mesuliyeti manevi mesuliyete değil kanuni mesuliyete istinat ettirmektedir. Filhakika bu nazariye yukarki iki nazariyenin kabul ettiği taksire müstenit cezaî mesuliyeti normal insanın işliyeceği taksirli suç ile sarhoşluk halinde işlenen suçun taksirli addedilmesi hallerinde her iki şahsın suç anındaki psikolojik durumlarının farklı olacağı mülâhazası ile kabul etmemektedir. Bu nazariye müellifleri fikirlerini teyit için ikinci bir esbabı mucibe olarak 48 inci maddenin ikinci fıkrasındaki kanuni sarahati ileri sürmektedirler (16). Binaenaleyh bunlara göre 45 inci maddedeki cürmi kasdın mevcudiyeti şartı ile 48 inci maddenin ihtiyari sarhoşların cezaî mesuliyetinin değişmiyeceğine mütaallik ikinci fıkrası arasında bir tezat yoktur. Kanun burada da kanunsuz suç ve ceza olamaz kaidesine sadık kalarak kendisi bir hüküm vazetmek suretiyle 48 inci maddenin ikinci fıkrasında ihtiyari sarhoşluk halinde işlenen suçlar için kanuni bir mesuliyet esası kabul etmiştir (17).

IV — NETİCE :

İzahına çalıştığımız bu nazariyelerden sonra şahsi kanaatımızı şu surette izah edebiliriz : 48 inci maddenin ihtiyari sarhoşlukta cezaî mesuliyetin değişmiyeceği hususundaki ikinci fıkrası sarih ve mutlaktır. Bu fıkra ile ihtiyari sarhoşluk, açık olarak birinci fıkradaki istemiyerek vâki sarhoşluğun dahil bulunduğu arızi sebeplerden hariç tutulmuştur. Cezaî me-

(15) Manzini, Trattato di diritto penale İtaliano C. 11. N. 364. Torino 926.

(16) Ferri, Principi di dritto criminale Torino 928 N. 85.

(17) Dr. Faruk Erem, kanunilik nazariyesinin kanunumuza ve sosyal ihtiyaçlara daha uygun olduğundan bahisle bu nazariyeye taraftar görünmekte ve Yargıtayın da başka bir esbabı mucibe ile bu yolda içtihat etmiş olduğunu ileri sürmektedir. (Ad. Der. 1946, sy. 6, sh. 586).

Mahkeme kalemi, başkâtibin idaresinde kâtip, zabıt kâtibi ve diğer memurlardan teşekkül eder (6).

Ceza dâvasını, başka tâbirle hukuku âmme dâvasını içtimaî heyet namına ikame ve takip vazifesi müddeiumumilere verilmiştir (7). Müddeiumumî ceza mahkemesinin mütemmim cüz'ü ve bu mahkemelerden sâdır olan her türlü kararları (İhzar, tevkif, tahkik ve mahkûmiyet) icra ve infaz eden bir memurdur.

Ceza mahkemelerinde, duruşma, hükme iştirak edeceklerin huzuru ile ara vermeksizin cereyan eder. C. savcısının ve zabıt kâtibinin bulunmaları şarttır. Bunlar mahkemenin mütemmim cüzüdürler (8).

Her asliye mahkemesi nezdinde lüzumu kadar icra dairesi bulunur.

---

(6) Tamim: Memurin Kanununun 26 ncı maddesinin A. fıkrasındaki (âmir) kelimesinin derecei şümulü ve birinci mertebe adliye memurlarının âmiri kim olduğunda bazı mahallerce tereddüt edilmekte olduğu teftiş esnasında görülmüştür.

Mahkeme kaleminde bulunan birinci mertebe adliye memurlarının âmirleri mahkeme reisi veya hâkimi, müddeiumumilik kalemlerinde bulunanların da cumhuriyet müddeiumumileri olup, bu memurlar hakkında Memurin Kanununun 26 ncı maddesinin A fıkrasında yazılı ihtar cezasının tatbiki mezkûr âmirliklere ait bulunduğundan keyfiyetin kaza daireniz dahilindeki bilûmum mahkeme ve C. müddeiumumilerine tebliği. 15/4/931 gün ve 19 sayılı.

(7) Eskiden müddeiumumî tâbiri yerine (hasmı mansup) tâbiri kullanılıyordu. Cemaziyülevvel 1287 tarihli Takvimi Vakayi (Hukuku şahsiye müddeisine mukabil olarak mehakimi cezaiyede bulundurulacak memurlara, hasmı mansup yerine —müddeiumumî— namı verilmesi) nin tensip edildiğini yazmaktadır...

Müddeiumuminin her ne kadar resmî bir sıfatı varsa da kendisinin ceza dâvasında taraflardan olduğu muhakkaktır. Mahkemeler ve hâkimler müddeiumumilerin iddiaları ile mukayyet değildirler. Hattâ mahkemece işin müzakeresi sırasında müddeiumumî hazır bulunamaz. Her ne kadar mevki ve vazife icabı maznuna verilmiyen bazı salâhiyetleri varsa da, meselâ ilk tahkikat sırasında her ne vakit isterse tahkikat evrakını alıp tetkik ve tahkikatın seyrini takip edebilirse de bütün bunlara rağmen müddeiumumî hâkimlerin hükümlerine, kararlarına ve kanaatlerine karışamaz. Eğer kararlar müddeiumuminin reyine uygun değilse kanun yollarına müracaat eder. (Ceza M. Usulü. Prof. Tahir Taner. sahife. 42, 47).

(8) Prof. Tahir Taner. Aynı eser. Sa. 283.

Mütalâa: Duruşmalarda C. savcısının da bulunacağı, C. M. U. K. 219 uncu maddesinde yazılı ise de bu hüküm dâvaya bakmağa salâhiyetli olan mahkemelerde yapılan duruşmalara münhasırdır.

Meskenleri uzak bulunmasından dolayı celpleri müşkül olan şahit ve ehlihibrenin mahkemece bir naip marifetiyle veya istinabe yoluyla dinlenmelerine karar verileceği 216 ncı maddede tasrih edilmiş ve 217 nci maddede ise tâyin olunan C. savcısına, maznun ve müdafie haber verileceği kaydedildikten sonra

Ayrıca icra memuru bulunmıyan yerlerde bu vazife mahkeme başkâtipleri tarafından görülür (İc. İf. Ka. Mad. 1).

Her asliye mahkemesi nezdinde ilk soruşturma icrası vazifesiyle mükellef bir veya bir kaç sorgu hâkimi bulunur. Sorgu hâkimlerinin vazifeleri, ilk tahkikata tâbi işlerde, müddeiumuminin talepleriyle bağlı olmaksızın Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda yazılı usul ve hükümler dairesinde ilk soruşturmayı yapmaktır.

Her asliye mahkemesi nezdinde, bu mahkemenin kaza çevresindeki noter işlerini görmeğe salâhiyetli bir veya bir kaç noter bulunacağı Noter Kanununun 1 inci maddesinde tasrih edilmiştir. Noter veya noter muavini tâyin olunmıyan yerlerde bu vazife o yerin bağlı bulunduğu adliye encümeninin inhası üzerine Adliye Vekilliğince tensip edilen kâtip sınıfına mensup mahallî adliye memurlarından birine muvakkaten gördürülür. Bu gibilere muvakkat salâhiyetli noter muavini denir. (Noter Ka. Mad. 9 son fıkra).

Muvakkat salâhiyetli noter muavinlerinin her hangi bir sebeple vazifelerinden ayrılmaları halinde mensup oldukları hukuk hâkimi tarafından yerlerine bir vekil seçilir. Seçilecek vekil hâsılatın tamamını alır. Mad. 20.

Emanet memuru da, keza mahkeme nezdinde vazife gören memurlardan biridir. Vazifesi : — Bir suçun tahkiki sırasında gerek delil olarak ve gerek kullanılması, taşınması, bulundurulması ve satılması suç teşkil veya suça tallûk ettiğinden dolayı tahkikat ve muhakeme sonuna kadar saklanması ve geri verilmesi— işlerini bu hususiaki yönetmelikte derpiş edilen usul ve hükümler dairesinde ifa etmektir.

Adliye encümenlerince, kefalete bağlı bir emanet memurunun resen tâyin ve tavzifine lüzum görülmeyen yerlerde, emanet memurunun vazifesi yönetmelik hükümlerine göre kefalete bağlı mahkeme başkâtipleri tarafından görülür.

İşlerin kemmiyet ve keyfiyetine göre mahkeme nezdinde vazifelendirilecek başkaca, veznedar, ayniyat muhasibi Vs. mmurlar bulunabileceği gibi meselâ icra dairelerinde olduğu gibi her daire ayrıca teşkilâtlandırılır.

Mahkemeyi dünyaya benzetirsek, müddeiumumilik, sorgu yargıçlığı, icra memurluğu, noter, emanet memuru... arzın cazibesine tâbi ay mev-

mütaakip fıkrada bunların dinlenme sırasında huzurları şart olmadığı gösterilmiştir. Mütalâaten bildirilir. 28/11/941 tarih ve 68 sayılı.

§ Tetkik mercii iki tarafı ve delillerini dinler ve gerek tarafların ve gerek şahitlerin ifadelerini duruşma zaptına geçirir. C. savcısı hazır bulundurulmaz. (İc. İf. K. Mad. 350).

kiinde bulunurlar. Bu benzetişte, dünyanın da yukarıdaki manzume ile birlikte Yargıtayın ışığı altında Adalet Bakanlığının etrafında ve onun cazibesine tâbi olarak seyretmekte olduğunu ifade etmekle astronomik teşbihi ikmal etmiş oluruz.

— 2 —

B — 2 Mart 927 tarih ve 981 sayılı kanunun birinci maddesi gereğince mahkeme teşkilâtına dair olan 8 Nisan 340 tarihli kanuna ilâve edilen fıkra gereğince (Müddeiumumî ve müstantiğin gaybubetinde reis veya hâkimin tensibi ile bunlardan birine ait olan vazifeleri mahkeme başkâtibi görebilir).

Kanunda, müstantik ve müddeiumuminin (gaybubetinde) (bunlardan birine ait vazifeleri) mahkeme başkâtibi görebilir, demektedir. Gaybubet kelimesi vazife sebebiyle belediye sınırları dışına çıkmış olmayı tazammun der. Bu itibarla gaybubetin meşru ve kanunî mazerete veya izne müstenit olması icabeder. Saniyen aynı zamanda hem sorgu yargıcına hem de C. savcısına vekâlet edilemiyeceği tabiidir. Bu sebepten (bunlardan birine ait vazife) tâbiri kullanılmıştır.

Kanunda ancak başkâtibin vekil olabileceği yazılı olup başkâtip vekilliğini yapan kâtiplerin C. savcısına veya sorgu yargıcına aynı şerait dairesinde vekâlet edebilmeleri mümkün değildir.

Mahkeme başkâtipleri C. savcısına veya sorgu yargıcına vekâlet ederken işledikleri suçlardan dolayı gerek cezaî ve gerek inzibatî takip itibariyle Hâkimler Kanunu hükümlerine tâbi olurlar (9).

---

(9) YARGITAY KARARI : Müddeiumuminin meşguliyetinden bahsile başkâtibin vekâleten duruşmaya alınması yolsuzdur. (Yargıtay C. U. H. nin 9/7/934 tarihli kararı).

YARGITAY KARARI : Başkâtip sorgu yargıcına veya C. savcısına vekâleten vazife görürken hakarete uğrarsa sanık T. C. Kanununun 266 ncı maddesinin 3 üncü fıkrası gereğince cezalandırılır. (4 üncü Ceza Dairesinin 20/10/947 tarih ve 12578/12875 sayılı kararı).

YARGITAY KARARI : Kanunî sebebi gösterilmeksizin C. savcılığını temsilen son duruşmaya başkâtibin kabulü yolsuz ve bozmayı muciptir. (4 üncü Ceza Dairesi 29/6/945 gün ve 6497/6853 sayılı kararı).

TAMİM : Müddeiumumî ve müstantiklerin gaybubetinde vekâletlerini ifa edebilecek olan mehakim başkâtiplerinin hastalık, mezuniyet ve saire gibi esbap dolayısiyle vazifelerinden infikâk ettikleri vekâletçe malûm olmadığından salâhiyetle idaresine lüzum hâsıl olan mahallerde bu yüzden muamelâtın tehir ettiği ve sekteye uğradığı cereyan muameleden anlaşılmaktadır.

Bâdema her ne suretle olursa olsun mehakim başkâtiplerinin keşif ve saire gibi kısa süren gaybubetleri müstesna olmak üzere hastalık ve mezuniyet gibi

Kanunda, mahkeme başkâtiplerinin vekâlet edebileceği yazılı olup savcılık kalemleri olan yerlerdeki savcılık kalemi başkâtiplerinin dahi vekâlet etmesi mevzuubahis olamaz.

Yargıcın tensibi keyfiyeti, ihmal edilmez kanunî bir unsur olup yerine getirilmeden başkâtibin sorgu yargıcı veya C. savcısı vekilliğini de-

gayri muayyen ve uzun zaman için vukubulacak infikâklerinden derhal Vekâlete malûmat verilmesinin usul ittihazı lüzumu tamimen tebliğ olunur. 30/5/933 tarih ve 17 sayılı.

TAMİM : Müddeiumumî ve sorgu hâkimlerinin gaybubetlerinde reis veya hâkimin tesbiti ile vekâlet edebilecekleri 981 sayılı kanun hükümleri ile tasrih edilen mahkeme başkâtiplerine ait sicil hulâsalarının gönderilmesi ve vaziyetlerinde tebeddül hâsıl oldukça günü gününe vekâlete bildirilmesi hakkındaki 9/5/939 gün ve 74/173 sayılı tamim veçhile:

1 — Merkez ve dairei kazaiyeniz dahilinde mevcut bilûmum mahkeme kâtiplerinin isim ve soyadı ve maaşları ile bulundukları derece maaşlarını hangi tarihtenberi almakta oldukları ve bulundukları mahalle tâyin ve işe başlayış tarihlerini gösterir cetvelin acele tanzim ve irsali.

2 — Bundan böyle mahkeme başkâtiplerinin mezuniyet, tahvil veya nakil gibi her ne suretle olursa olsun vazifeden ayrılmaları halinde keyfiyetin hâkim ve müddeiumumilerde olduğu gibi derhal Vekâlete bildirilmesinin usul ittihazı tamimen ve ehemmiyetle tebliğ olunur. 22/11/940 tarih ve 177/29 sayılıdır.

YARGITAY KARARI : Mazereti sebebiyle C. savcısını duruşmada temsil eden başkâtip, mazeret hali devam etmedikçe dâvayı temyiz hususunda dahi C. savcısını temsil edemez. (4 üncü Ceza Dairesi 27/3/935 gün ve 2145/1746 sayılı).

MÜTALÂA : C. M. U. Kanununun 22 nci maddesinin dahil bulunduğu 3 üncü faslın unvanı (Hâkimin dâvaya bakması veya reddi) diye yazılı bulunmasına göre mezkûr maddenin 2 nci fıkrası, tahkikatını yaptıkları ve kararını verdikleri dâvanın muhakemesinde sorgu hâkimlerinin ancak hâkim sıfatiyle bulunmalarını menetmiştir.

Gerek sorgu hükimlerinin ve gerek bunlara vekâleten başkâtiplerin ilk tahkikatını yaptıkları dâvalarda C. savcısı sıfatiyle bulunmalarını meneden bir kanun hükmü bulunmadığı cihetle mütalâanız muvafık görülmüştür. (26/1/938 tarih ve 15 sayılı).

YARGITAY KARARI : Mahkeme başkâtibi C. savcısına vekâleti C. savcısının gaybubeti veya mazereti hasebiyle resmî dairesinde bulunmasiyle meşruttur. C. savcısının dairesinde diğer işlerle meşgul olduğu zabıtta gösterildiğine göre iddia makamına başkâtibin alınarak duruşma yapılması yolsuzdur. (4 üncü C. D. 23/1/931 tarih ve 8418/5009 sayılı ilâmından).

YARGITAY KARARI : Başkâtipler C. savcısına ancak mazeret ve gaybubeti halinde hâkimin tensibi ile vekâlet edebileceklerinden bu cihetin zabıtnamede gösterilmemesi yolsuzdur. (Yargıtay C. U. H. 8/7/935 tarih ve 227/215 sayılı ilâmı).

MÜTALÂA : Bir hâdisede şahsî dâvacı veya müdahil sıfatını iktisap etmiş olan C. savcısı o hâdisenin duruşmasında bulunamaz.

YARGITAY KARARI : Mağdur vaziyetinde bulunan C. savcısı kamu namına dâva açabilir ve duruşmada hazır bulunabilir. (Yargıtay C. U. H. nin 26/6/944 gün ve 176 sayılı kararı).

ruhte etmiş olması halinde T. C. Kanununun 252 nci maddesine uyan bir suç işlemiş olur. Şayet yargıç işlerin durumu veya başkâtibin şahsından neş'et eden bir sebepten dolayı vekâleti tensip etmemiş ise esbabı mucibesi ile keyfiyeti Bakanlığa bildirerek salâhiyetli sorgu yargıcı veya C. savcısı istemesi icabeder. Şayet asliye mahkemesi nezdinde, savcı yardımcısı veya birden fazla sorgu yargıcı bulunmazsa, C. savcısı veya sorgu yargıcının Bakanlığa hitaben yazacakları mezuniyet dilekçelerine, bu dilekçe mazbata tanzimi için Adliye Encümenine tevdi edilmeden evvel, mahallî reis veya yargıcının —izin isteyen C. savcısı veya sorgu yargıcına mahkeme başkâtibinin vekil olabileceğine— dair tensibi inzimam etmelidir.

C. savcısının gaybubetinin meşru mazerete veya izin veya hastalık veya tahvil gibi kanunî sebeplere istinat etmesi lâzımgeldiğini yukarıda söylemiştik. Ayrıca, bir hâdisede şahsî dâvacı veya müdahil sıfatını iktisap etmiş olan C. savcısının o dâvanın duruşmasında bulunamıyacağı cihetle iddia makamını bu takdirde (C. savcı yardımcısı yoksa) mahkeme başkâtibinin temsil etmesi iktiza eder.

Mahkeme başkâtibinin C. savcısına veya sorgu yargıcına vekâlet etmesi üç aydan ziyade devam etmiş ise Maaş Kanununun 8 inci maddesi hükmüne göre bu ziyade müddet için vekâlet maaşı verilir. Üç aydan ziyade devam eden müddet için vekâlet maaşı verilmesi icabeden hallerde, bu üç aylık müddet her vekil değiştikçe işlemeye başlamayıp bir defa için kabul edilmiş bir müddettir. Binaenaleyh C. savcısına veya sorgu yargıcına vekâlet ederken başka yere nakledilmiş olan başkâtibin yerine yeni tâyin edilen başkâtibin vekâlet etmesi halinde evvelki başkâtibin vekâlet ettiği müddet bu üç aylık müddetin hesabında nazara alınır ve olsuretle mahsup yapılır.

—o—

HUKUKÎ MUAMELELERLE SATIM AKTİ ARASINDAKİ FARKLAR (*)

BÖLÜM : II.

Yazan : M. Zeki AKIN
Ankara Yargıç Adayı

B — SATIM AKTİ

1 — Mefhum,

Yukarda tetkik ettiğimiz hukukî muamelelerin mahiyetlerine, konularına, kullanılış tarzlarına göre bir çok nevilere ayrıldıklarını gördük. Şimdi yine hukukî muameleler kategorisine dahil bulunan satım aktinin ana hatlarını inceliyecek ve neticede bu tip akitle hukukî muameleler arasındaki hususiyetleri belirtmeğe çalışacağız.

İnsan cemiyetlerindeki ekonomik ihtiyaçlar, tarihin pek eski devirlerinden beri malın malla değiştirilmesi sonucunu doğurmuştur. Bu hal, insan hayatının en tabiî hâdiselerinden biridir. Çükü bir insanın içtimaî nizam içindeki durumu, pek çok ihtiyaçlara yol açmaktadır. Ve tabiatiyle insanı bu ihtiyaçları karşılamak zorunda bırakmaktadır.

İhtiyaçlar türlü türlü olduklarına göre, bunların hepsini karşılamak için bir insanda bulunması gereken malzeme elbetteki kifayet etmiyecekti. İcabı hale göre birisinde bulunan mala diğerinin ihtiyacı olacak, bilmukabele onda bulunan şeye de berikinin ihtiyacı bulunacaktır. Şu halde meselâ A'da bulunup da bu an için B'nin ihtiyacını gidermeğe kadir olan malı elde etmek için B teşebbüse geçecektir. A'ya yapacağı teklife alacağı cevap, olsa olsa kendisinin de onda, yani B'de bulunup da ihtiyacı olan bir mala mukabil bir değiştirme teklifi olacaktır. B, kendi zarurî ihtiyacını gidermek için A'dan alacağı mala karşılık A'ya o malı verecektir. Bu suretle de ortaya bir mal mübadelesi çıkmış olacak ve bu keyfiyet devam edip gidecektir. Malın malla değiştirilmesi şeklinde olan bu hâdise, hukukî tâbirle (Trampa) adını almaktadır (41).

İşte para mefhumunun henüz bilinmediği devirlerde ihtiyaçların gi-

---

(*) Bu yazı baştarafı 1951 — II sayılı Adalet Dergisindedir.

(41) Arsebük: Hususî akait tipleri (Ankara Hukuk Fakültesi D. 1948, S: 87.
Hacı Adil Bey: Borçlar Kanunu Şerhi, İstanbul 1926, S: 900.

lunmalıdır. Bilâhare temin edilecek bir şey için yapılan satım akti muteberdir (T. K. 688).

Bunun gibi henüz kemale ermemiş olan semereler de satılabilirler.

Satım, bir şey üzerinde bir alacak hakkı doğurur. Bu şey satıcının mameleki arasında henüz mevcut olmamış olabilir. Yani, istikbale muzaf bir alacak hakkı doğabilir (48). Fakat meselâ bir çalışma satım mevzuu olamaz. Zira bu, işletmeye taallûk eden bir hizmet aktidir (49). Ticaret Kanunumuza göre ecir, isticar edilebilir (madde: 17). Şüphesiz bu, satım akti karakterini arzetmez.

Akitten evvel telef olması ihtimaline mebni, mebi üzerine yapılan akit sahihtir. Şu kadar ki bayi bu hususta iyi niyetli bulunsun (50).

Mebiin muayyen veya kabili tâyin olması şarttır. Bu muayyeniyet şartı B. K. 182 nci maddesinin ikinci fıkrasından çıkarılabilir. Maddede, «... satılan malı ... teslim ...» tâbiri kullanılmakla malın muayyeniyetine işaret ediliyor demektir. Çünkü muayyen olmıyan bir şey teslim edilemez (51). Bayi, sattığı bu muayyen malı teslim etmek mecburiyetindedir. Mebiin muayyeniyeti onun eksiksiz olması mânasına gelmez. Belki mebiin, normal hayat şartları içinde ve herkes tarafından varlığına inanılacak bir vaziyette bulunması demektir. Bu sebeple mebide zuhur edecek olan noksanlar ve ayıplar onun mevcudiyeti mefhumuna tesir etmezler.

Mebiin mutlaka bayiin malı olmasına lüzum yoktur. Bayi, kendine ait bir malı satabildiği gibi, başkasına ait bir malı da satabilir. Bununla beraber bayiin kendi malını veya hiç olmazsa üzerinde tasarruf hakkını haiz olduğu bir diğer malı satması, iyi niyet ve doğruluk kaideleri icabındandır. Bayiin, temlik ve temellüke salih olan her malı, muteber bir satış akti sağlayabilir. Satıma mevzu teşkil eden malın, kamusal düzeni ihlâl etmemesi lâzımdır. Kaideten her mal veya hak başkasına devredilebilirse de, şahsa sıkı sıkıya bağlı olan haklar, şuf'a, iştira, vefa hakları, devir keyfiyeti gaye ve muhtevada tahavvüller husule getiren haklar (B. K. 248, 300, 320), ortadan kalkmış olan haklar, kamu menfaati mülâhazasiyle malikin hakkını takyit eden vaziyetlerde, haklar devredilemezler.

b — **Semen (Prix)** : Semen miktarı tarafların anlaşmasiyle taayyün eder.

Semen, satım aktine mevzu teşkil eden şeyin mukabili olarak ödenil-

(48) Fiches Juridiques No: 216.
(49) Fiches Juridiques No: 216.
(50) Hacı Adil Bey: Adı geçen şerh S: 904.
(51) Hacı Adil Bey: Adı geçen şerh S: 905.

mesi üstlenilen bir miktar paradır (52). Her ne kadar Borçlar Kanununda semenin para olacağına dair bir sarahat yoksa da satılan şeyin karşılığını bir başka şeyin teşkil etmesi halinde trampa doğacağına göre, burada da semenin para olması icabedeceği karine olarak kabul edilebilir. Yapılan pazarlık neticesinde üzerinde durulan miktar tarafların iradeleriyle kararlaştırılan miktardır. Bu miktar B. K. 21 inci maddesinin hudutlarına girmedikçe muteberdir (53).

Semenin, mutlaka rakam olarak tâyin edilmesi icabetmez. Tâyini mümkün bir miktar üzerine yapılan anlaşma, aktin inikadı için kâfidir. Bu sebepledir ki semenin derhal tediyesi icabetmiyeceği gibi mutlaka alıcı tarafından tediyesi de istenemez. Bunun tefvizi bir üçüncü şahıs tarafından da olabilir (54).

Profesör Arsebük, böyle bir mukaveleyi nev'i cinsine münhasır bir tip olarak tavsif etmektedir (55).

Bununla beraber, kaideten taraflar edalarını aynı zamanda yerine getirmekle mükelleftirler (B. K. 182/2).

Karşılıklı para naklini veya değiştirilmesini icabettiren mukaveleler bir satım mukavelesi olmayıp, belki (sui generis) bir akit tipidir (56).

Çok kerre semen, vâzıhan tâyin ediilr. Fakat bu, aktin muteberiyeti hususunda bir rol oynamaz. Belki akit keyfiyetinde bir vaziyetin tâyinine yarar.

Semen, mebiden değer itibariyle az olarak tâyin edilmiş ise, bu halde de B. K. 234 mucibince hibe hükümleri cereyan eder. Ancak bu, semenin mutlaka muayyen bir miktar üzerinde tâyini demek değildir. Hale göre tâyini mümkün semen aktin muteberiyetine kifayet eder (B. K. 182). Fakat her halde gayri muayyen bir miktar üzerinden kararlaştırılmış olması akte vücut veremez. Zira ivazlı akitlerde ivazlar arasında tenasüp bulunması satıma, semenin değer bakımından mebiden az olması belki hibeye, aşırı derecede nisbetsizlik bulunması gabine yol açacağından satım aktindeki mebi ile semenin mutlaka bir muayyeniyete müncer olması lâzımdır.

Şu kadar var ki bayi, müşterisini ödeyeceği semen hakkında serbest bırakabilir. Bu halde de müşterinin hak ve nısfet kaideleri ve iyi niyet prensipleri dahilinde bir miktar vermesi lâzım gelir. Taraflar semen tâ-

(52) Fiches Juridiques No: 216.
(53) Arsebük: Hususî akit tipleri (H. F. D. 1948) S: 111.
(54) Hirş: Ticaret Hukuku dersleri, 1948 S: 724 - 725.
(55) Arsebük: Hususî akit tipleri (H. F. D. 1948) S: 111 v. d.
(56) Fiches Juridiques No: 216.

yinini bir üçüncü şahsa bırakmışlarsa aktin inikadı bu şahsın semeni tâyin etmesi şartına muallâktır.

Semenin bu veçhile tâyinini T. K. 701 de kabul etmiştir.

Çok kerre aktin düğümlenmesinden sonra bir semen tâyini cihetine gidilir. Hilâfı mukavelede kararlaştırılmadıkça mebi müşterinin eline girince bayi, semene müstahak olur (B. K. 210/1).

Ekseriya bir meselede sükût edildiği zaman semenin mahallî rayiç fiyat üzerinden tâyin edildiği anlaşılır. Genel olarak bir satım aktinde taraflar; semenin sonraya bırakılmasını daha çok uygun bulurlar. Bu sebepledir ki semenin tediyesi zamanı aktin sıhhatine hiç bir tesir icra etmez. Yani aktin sıhhati semenin tediyesi zamanına değil, belki tediyesi şartına bağlıdır (57). Kanun, fiyatın bilinmemesi halinde rayiç borsa fiyatının esas tutulacağını bildirmiştir (B. K. 209).

Fakat semenin behemehal tâyin edilmesinin şart olmadığına dair olan prensip, gayrimenkul satışlarında aranamaz. Bu gibi akitlerde semenin mutlaka akitle beraber belirtilmesi gerektir. Bunun sebebi gayrimenkulünü satan kimsenin bu satıştan dolayı düşünüp teemmül etmesini mümkün kılmaktır (58).

3 — Bu unsur iki kısma ayrılır :

a — Şeyin teslimi,

b — Mülkiyetin nakli,

a — Şeyin alıcıya teslimi : Teslim, zilyedliğin nakli suretiyle malın satıcıdan alıcıya geçmesidir. Kaideten mal, satıcıya teslim edilmedikçe akit vücut bulmaz. Zira teslim aktin neticeleri bakımından tesirini gösterir. Şeyin mülkiyetinin alıcıya geçmesi teslim yolu ile olacaktır. Çünkü zilyedlik, bir hak değil belki bir hak karinesidir. Mamafih bunun aksinin taraflarca kararlaştırılmış olması da mümkündür. Şeyin mülkiyetinin bilfiil nakli satım aktinin bir şartı değil, sadece bir neticesidir (59).

Prensip olarak semenin tediye edilmesiyle teslim vâki olmak lâzımdır.

Fakat ekseriya bu şekil ifa tarzı, ne mümkün olur, ne de taraflar bunu isterler. Satıcı teslimi yapar. Bilâhare alıcı semeni tediye eder (60).

Bizim hukukumuza göre menkullerde mülkiyet teslim ile karşı tara-

(57) Göktürk: Ders notları.
(58) Göktürk: Ders notları.
(59) Fiches Juridiques No: 216.
(60) Fiches Juridiques No: 219.

ANKARA

fa geçer. Binaenaleyh teslim vâki olmadan alıcı henüz malın maliki değildir. Bu netice nefi ve hasar bakımından ehemmiyet arzeder. Onun için bu mesele üzerinde mukayeseli bir şekilde kısaca durmak istiyoruz.

Roma hukukunda satılan şeyin hasarı, aktin inikadiyle alıcıya geçer. Mülkiyetin intikali ise ancak teslim ile vâki olmaktadır. İsviçre - Türk Hukuku Roma Hukukunun bu prensibini aynen kabul etmiştir (B. K. 183).

Halbuki Lâtin hukuk çevresinde, Fransız, İtalyan ve İngiliz hukukunda gerek hasar ve gerekse mülkiyet aktin inikadiyle alıcıya geçmektedir.

Buna mukabil Alman hukuk çevresinde vaziyet başkadır. Bu hukukta hasarın ve mülkiyetin intikali şeyin alıcıya teslimi ile ona geçmektedir (61).

Biz bu hususta daha fazla bir tafsilâta girmeksizin Alman hukuk çevresindeki prensibin hakkaniyeti daha çok tecelli ettirebilmesi bakımından, ona taraftar olduğumuzu söylemekle iktifa edeceğiz.

Edim borçluya isnat edilemiyen haller yüzünden imkânsız hale gelirse, alacak sukut eder. Snallagmatik akitlerde bu suretle hükümden kurtulmuş olan borçlu, karşı edimin ifasını isteyemiyeceği gibi kendisi bir şey almışsa bunu da haksız iktisap kaidelerine göre, iade etmekle mükelleftir (B. K. 117) (62).

Satım aktinde edimlerden birini daima para teşkil ettiğinden müşteri için edanın imkânsızlığından bahsedilemez. Bu imkânsızlık belki bayi için bahis konusu olabilir. Profesör Hirş'in fikrine göre, borçluya isnat olunmıyan haller münasebetiyle mevzuu para olmıyan bir borç, imkânsız hale gelirse, bu hasara, rizikoya yakın olan tarafın tahammün etmesi icabeder. Telef olan şeye telef ânında yakın olan kimse zarara yakın olan kimsedir (63).

Bey aktinde henüz malı elinde tutan bayi, zarara yakın olduğundan, mesuliyetin ona ait olması icabedecek iken, kanun bunu böyle kabul etmemiş, bu akit tipinde hasar teslim ile değil, akitle alıcıya intikalini kabul etmiştir. Eğer akit gaipler arasında yapılmış ise, nefi ve hasar kabul haberinin gönderildiği andan itibaren müşteriye geçer. Zira bu an aktin hüküm ifade ettiği andır (B. K. 10), (64). Aktin düğümlenmesi otomatikman şeyin nefi ve hasarının alıcıya geçmesini temin eder (65).

(61) Schwarz: Satış aktinde hasarın intikali ((A. H. F. D. 1947).
(62) Hirş: Ticaret Hukuku Dersleri, S: 693.
(63) Hirş: Ticaret Hukuku Dersleri, S: 694.
(64) Hirş: Ticaret Hukuku Dersleri, S: 695.
(65) Fiches Juridiques No: 218.

Genel olarak bir şeyin karşı tarafa nakli taahhüdü, doğrudan doğruya değil de istikbale terkedilmiş ise burada bir satım akti yoktur. Belki bir satış vaadi (PROMESSE de VENTE) vardır. Bu, bir kimsenin bir şeyi, başka birisine satmayı taahhüt etmesidir. Ve tek taraflıdır. Eğer bir tarafın satma vaadine karşılık diğer tarafta almağı üstlenirse burada artık bir satış akti mevcuttur. Ve iki taraflıdır (66).

Satım akti rızaya dayanan akitlerdendir. Hattâ aktin esasını bu karşılıklı rıza teşkil eder. Taraflar ahlâk ve âdaba aykırı olmamak şartiyle satım aktini bazı şartlara bağlıyabilirler. Kanun tarafların aktin ifa şeklini de hususî şekilde kararlaştırabilmelerini öngörür. Ancak bu hususta iki türlü takyit mevcuttur.

1 — B. K. 21 inci maddesi gereğince gabin hudutlarına girme.

2— B. K. 504 gereğince bu işi kumar ve bahis oyunları haline çevirme.

İşte bu iki halin haricinde taraflar satım aktinin şartları üzerinde istedikleri gibi hareket edebilirler (67).

İşte bu esas unsurlar içinde meydana gelen bir satım aktinin menkullere taallûk edenlerinin düğümlenmesi için hiç bir şekle ihtiyaç yoktur. Yalnız teslim menkul satışını sağlamaya kâfidir. Fakat gayrimenkullerin satımında resmî şekle ihtiyaç vardır. Esasen tescil yapılmadan mülkiyetin intikali de imkânsızdır (B. K. 213).

3 — Satış nevileri:

Her ne kadar mevzuumuzu alâkadar etmezse de bazı hususiyetler arzetmesi bakımından satış nevilerine kısaca bir göz atmak faydadan hâli olmaz zannındayız.

Çünkü nefi ve hasar ve masraflar bakımından farklar arzeden satış tipleri mevcuttur.

a — **Nümune üzerine satış (B. K. 218) :** Burada tarafların satılan şeyin muayyen bir nümuneye uygun olması üzerine anlaşmaları icabeder. Nümune sadece bir isbat vasıtasıdır. Bu tip satımın karakteristiği, satıcının teslim edilecek malların bir nümunesini akit zamanında müşteriye verip teslimatın bu nümuneye uygun olacağını tekeffül etmesinde belirir. Teslim edilen mallar bu nümuneye göre kontrol edilir. Şu kadar var ki nümuneye uygun olmıyan şeyden dolayı aktin muteber olup olmıyacağı

(66) Fiches Juridiques No: 216.
(67) Fiches Juridiques No: 218.

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA
413

meselesi tarafların daha evvel bu hususta izhar ettikleri iradelerinden istihraç edilir.

Nümune müşteri tarafından değiştirilmiş olur veya müşterinin kusuru olmadan bozulmuş bulunursa teslim edilen malların nümuneye uygun olmadıklarını isbat etmek müşteriye aittir (B. K. 218/1). Bunun gibi müşteri evvelce kendisine verilen nümunenin bu olduğunu isbata mecbur olmayıp, bu isbat külfeti satıcıya yüklenmiştir (B. K. 218, T. K. 708, M. K. 6).

Şu halde bu satış tipi sadece beyyine bakımından hususiyet arzeder (68).

b — **Tecrübe ve muayene ile satış:** Bu nevi satış tâliki şarta bağlı bir satıştır. Şartın tahakkuku müşterinin iradesine bağlıdır. Aktin esaslı unsuru olan mülkiyetin nakli, tâliki şartın tahakkuku ile mümkün olur (B. K. 219, T. K. 709).

Böyle bir satışta müşteri mebii kabul edinceye kadar mal, bayiin mülkiyetinde kalır (B. K. 219). Müşteri beğeninceye kadar mal telef olursa bayi, bunu tahammül etmek mecburiyetindedir. Prof. Hirş, bu akitte teslim vâki olmuşsa hasarın zarara yakın olması hasebiyle, müşteriye ait olması lâzım geleceği fikrindedir (69).

Tâyin edilen müddet geçtikten sonra müşteri akti ya kabul veya reddedebilir. Kabul halinde şart tahakkuk etmiş sayılacağından malın mülkiyeti müşteriye ait olur.

Bu gibi satışların infisahı şarta bağlanmaları da mümkündür. Bu halde nefi ve hasar aktin inikadı ânından itibaren alıcıya ait olur (B. K. 215).

3 — **Seçmek, tartmak veya başka bir mahalle gönderilmek şartiyle satış:** Bu satımda mebiin ayırdedilmesiyle nefi ve hasar müşteriye geçer. Bu ayırt ancak nevi ile belli mallarda mümkün olur (70).

4 — **Müzayede ile satış:** Bu satışlar müşterek mirasçılar veya müşterek malikler arasında yapılan hususî şekilde bir müzayede ile olabileceği gibi (M. K. 591, 628), herkesin ihtiyariyle katılabileceği alenî müzayede usulü ile de olabiilr.

Burada alenilik satışa herkesin katılması, ihtiyar ise bayiin iradesini ifade eder (71).

---

(68) Arsebük: Hususî akit tipleri (A. H. F. D. 1948) S: 91.
Hirş: Ticaret Hukuku Dersleri, S: 714.
Göktürk: Ders notları.

(69) Hirş: Ticaret Hukuku Dersleri, S: 698.

(70) Arsebük: Adı geçen makale, S: 92.

(71) Göktürk: Ders notları.

414

Menkul mallarda ihale ile mülkiyet intikal eder (B. K. 231/1). Gayrimenkullerde ise ihaleyi müteakip tescil istenmek lâzımdır. Bu suretle şekil şartına da riayet edilmiş olur. Hususî bir şart mevcut olmadıkça semen, ihaleyi mütaakip tediye edilmek gerektir. Aksine hareket etmek ihalenin feshini icabettirir (B. K. 229).

5 — **Taksitle satış**: Bu satışın karakteristiği, semenin ödenmesinden evvel mebiin, muayyen taksitler verilmesi şartiyle, bayie teslimidir. Satış itibar üzerine yapılır. Burada satıcının hakları, kanunun zorlayıcı hükümleri sayesinde teminat altına alınmıştır. Bayi, satım aktine bazı şartlar koyabilir. Bu şartlar taksitlerden biri ödenmediği takdirde bütün borcun muacceliyet kesbedeceğine dair olabilir. Buna (Muaccellik şartı) denir. Fakat B. K. 240 ıncı maddesine göre bayiin bu şarttan istifadesi keyfiyeti, müşterinin mütevali iki taksiti vermekte temerrüt etmesine ve bu iki taksit tutarının da semenin en az 1/10 nisbetinde olmasına bağlıdır. Bazı hallerde muaccellik şartı konamaz. Bu halde B. K. 222 gereğince, bayi, menkul satışlarında kendisi için rücu hakkını mahfuz bulundurabilir. Bayi, ayrıca satışa mülkiyetin muhafazası kaydını da dercedebilir. I. İ. K. 199 uncu maddesi gereğince iflâsın açılmasından evvel borçluya bir mal satıp teslim eden bayi, fesih hakkını muhafaza etmiş olsa bile akti feshedemez. Ve verdiği şeyi geri alamaz.

İşte mülkiyeti muhafaza kaydiyle yapacağı satışta bayi, bu tehlikeden kurtulmuş olur. Zira bu satışta satılan mal müşterinin iflâs masasına dahil olmaz.

Bu satış, resmî şekilde yapılmış olmadıkça muteber değildir (M. K. 688).

Bu şartla yapılan satışlar iyi niyetli üçüncü şahısların iktisap hakkını ihlâl etmez (72).

Satış aktinin konusu Medenî Kanunun 632 nci maddesine tekabül ederse menkulât bahis konusu olmaz. Menkul eşya, B. K. 184/1 de gayri vâzıh bir şekilde gösterilmiştir. Bu madde sarih olmadığı gibi eksiktir de (73).

Kanun menkul satışının şeklini de tâyin etmemiştir. Bu satışta mukavele şifahî olarak yapılabildiği gibi yazılı olarak da yapılabilir. Şifahî şekil günlük hayatta daima kullanılan bir şekidir. Bir kimsenin sigara, tren bileti satın alması gibi hususlar hep bu satışa misal teşkil ederler.

(72) 19/4/944 tarih ve 36 E/14 K sayılı Tevhidi İçtihat kararı, Resmî Gazete No: 5843.

(73) Fiches Juridiques No: 217.

Bununla beraber Borçlar Kanununun 16 ncı maddesindeki hüküm daima mahfuzdur (74).

Gayrimenkul satımı :

Bu satış resmî şekilde olmadıkça mülkiyetin intikaline imkân yoktur (B. K. 213). Bu maddeye göre iştira (istimlâk) hakkının resmî senede raptı gerektir. Mukavelevî şuf'a ise tahrirî olmak icabeder ve bu kâfidir. Şuf'a hakkını bir kimseye bahşeden kimse, tek taraflı bir taahhüt altına girmiş demektir. Bu kimse malını satacağı zaman, hak kendisine verilene keyfiyetin bildirilmesi lâzımdır. Şuf'a hakkı malın satıcısını mutlaka bir satma zoru altında bırakamıyacağı gibi bu hakkı kullanmadan evvel şefiin her hangi bir sorumluluğu da bahis konusu olamaz.

İştira, malik tarafından, muayyen bir gayrimenkul malının dilendiği zaman, satın alınabilmek hakkının bir kimse lehine tanınmasıdır. Bu kimse en çok on sene zarfında gayrimenkulün kendisine satılması hususunda maliki zorlıyabilir.

Burada malik satıp satmamakta serbest değildir. Lehine iştira mukavelesi olan kimse dilediği zaman bu malı alabilecektir (75).

Bey'i bilvefa, bu da şahsî bir haktır. Sicile şerh verilmedikçe üçüncü şahıslara karşı muteber sayılmaz.

Konumuzla fazla ilgileri olmaması hasebiyle bu mukavele tiplerini fazla tafsile geçmiyoruz.

4 — Satım aktinin hükümleri :

Satım akti taraflara bir takım haklar bahş ve borçlar tahmil eder.

Bu mukavelenin alıcı bakımından hükümleri şöylece sıralanabilir :

A — Satıcının vecibeleri :

I — Mebiin zaptına karşı koruma borcu : Telef olması ve çalınması ihtimaline binaen hasarına karşı olduğu gibi aynı zamanda akit ile teslim arasındaki fasıla esnasında şeyin üzerine her hangi bir tağyir vuku bulmamasını temin maksadı da bu borcun şümulüne girer (76).

Satıcı kendisine ait olmıyan veya üzerinde tasarruf salâhiyetini haiz olmadığı bir şeyi satarsa ve teslim ederse şu vaziyetler tahaddüs edebilir:

a — Alıcı kötü niyetli olursa şeyin mülkiyetini iktisap edemez. Bu sebeple teslim aldığı şeyi malın hakikî sahibine iade ile mükelleftir.

(74) Fiches Juridiques No: 217.
(75) Arsebük: Adı geçen makale, S: 104.
(76) Hacı Adil Bey : Borçlar Kanunu Şerhi S: 932.

b — Çalınan veya kaybolan veya malikin rızası olmaksızın elinden alınan menkul eşyasının satımı bahis konusu olursa, müşterinin bunun maliki olabilmesi için teslimden itibaren beş sene geçmesi gerektir. (M. K. 902). Bayi, böyle bir şeyin zaptından dolayı müşteriye karşı mesuldur. (B. K. 189, 190, 193). Şayet böyle bir vaziyet mevcut değilse, iyi niyetli müşteri malın hakikî maliki olur. (M. K. 687, 901).

Üçüncü şahıslar tarafından mala vâki olacak zabıt, müşteriyi, bu mal üzerinde dilediği gibi tasarruf edebilmekten alıkoyacak kudrette olmalıdır. Yani müşteri lehine olan zilyetlik kaideleri, bu zabıt vesilesile ihlâl edilmiş bulunmalıdır (77).

Zabıt satılan malın hepsine veya bir kısmına vâki olabilir. Ne suretle olursa olsun zaptın müşteriyi ilzam edebilmesi için satım aktinden evvel meydana gelmiş olması şarttır. (B. K. 189/1). Mebi tamamen zaptedilmiş olursa akit münfesih addedilir. Ve müşteri bayiden şu istemlerde bulunabilir :

1 — Mebiden istihsal ettiği veya istihsalinde ihmal gösterdiği semereler tenzil edilmek suretile, tediye etmiş olduğu semenin faizile birlikte iadesini (B. K. 192 bent 1).

2 — Mebi için yaptığı masrafı (B. K. 192 bent 2).

3 — Mahkeme masraflarile bunun haricindeki masrafları (B. K. 192 bent 3).

4 — Mebiin doğrudan doğruya zaptından mütevellit diğer zarar ve ziyanları (B. K. 192 bent 4).

Borçlar Kanununun 189 uncu maddesine göre zabıttan dolayı bayiin mesul tutulabilmesi için şu şartların tahakkuku lâzımdır :

1 — Satılan mal, müşteriye teslim edildikten sonra zabta maruz kalmalıdır.

2 — Satılıp müşteriye teslim edilen mal, kısmen veya tamamen zaptedilmelidir.

3 — Zabıt sebebi, akit zamanında mevcut bir hakka istinat etmelidir. Bu keyfiyet aktin inikadı sırasında eğer müşteri tarafından biliniyor idi ise, bayie mesuliyet terettüp etmez. Mebiin zaptedileceği tehdidi ile mahkemeye verilen müşteri, vaziyetten bayii haberdar eder. Bu halde bayi dâvaya katılır. Ya tamamen müşterinin yerine kaim olur, ve husumeti üstlenir, veya müşterinin yanında müdahil sıfatile bulunur. (B. K. 190).

Müşterinin bayie zamanında haber vermesine rağmen, bayi müdahale etmez veya bunu dinlemez olursa, müşteri, üçüncü şahısların iddiasını

(77) Arsebük : Adı geçen makale S: 124.

Aksi kararlaştırılmadıkça, teslim için başka yere nakli lâzım gelen şeyin nakil masrafları müşteriye ait olur. (B. K. 186/1).

IV — Mebiin ayıplarından dolayı bayi mesuldur : Satım aktinden maksat, tarafların iktisaden muhtaç oldukları şeyleri temin etmektir. Bu sebeple satılan şeyin alındığı maksada elverişli bir şekilde bulunması, yani alındığı maksat için iktisadî bir kabiliyete sahip bulunması icabeder. Eğer böyle olmazsa o zaman satımdan beklenilen fayda müşteri için doğmamış demektir. Bundan dolayı bayi, satılan şeyi kullanılmağa salih bir şekilde teslim etmek zorundadır.

B. K. 194 üncü maddesine göre, bayi, müşteriye karşı mebiin zikr ve vad ettiği vasıflarından dolayı mütekeffil olduğu gibi, mebiin kıymetini veya beklenen menfaatını izale ve tenkis eden ayıplarından dolayı da mütekeffildir. Satıcının bu ayıpların mevcudiyetini bilip bilmemesinin bir önemi yoktur. Eğer bayi ayıpları hile ile gizlememiş ise, tekeffül hükümlerini düşüren her şart muteber; hile halinde ise batıldır. (B. K. 196).

Ancak zamanı akitte müşterinin malûmu olan ayıpların mesuliyeti satıcıya raci olmaz. (B. K. 197).

Mebideki ayıplar, maddî, hukukî ve iktisadî olabilirler.

Ayıp halinde müşteri, dilerse aktin feshini, dilerse semenin tenzilini mahkemeden ister. (B. K. 202/1). Fakat mahkeme, hale göre feshe, veya semenin tenziline veya her ikisine birden karar verebilir. (B. K. 202/2). Kıymet noksanı semenin miktarına müsavi ise alıcı ancak fesih isteyebilir. (B. K. 202/3).

Aktin mevzuu mislî eşyadan ise, müşteri ayıplı malın değiştirilmesini isteyebilir. (B. K. 203/1). Müşteri, dilerse ihtara lüzum olmadan zarar ziyan isteyebilir (B. K. 205).

Ayba müteallik dâvalar, hilâfına hüküm omladıkça, bir senelik zamanaşımına tâbidri. Bayi, hile halinde bu bir senelik zamanaşımından istifade edemez (B. K. 207/3).

Müşteri akti feshederse, B. K. 205/1 gereğince, bayie, mebi ile beraber onun istihsal ettiği semereleri de verir. Bilmukabele bayi, müşteriden aldığı semeni, faizile beraber iade eder (B. K. 205/2). Ayrıca mahkeme masraflarını ve müşterinin mebie sarfettiği miktarı da öder. Bayi ayıplı mal teslim etmesinden doğrudan doğruya tevellüt etmiş olan zararı tazmin eder (B. K. 205/3).

Nihayet bayi, B. K. 96 gereğince kendisine hiç bir kusur terettüp etmediğini isbat etmedikçe, müşterinin diğer her türlü zararlarını da tazmin etmeğe mecburdur (B. K. 205/4).

419

Ayıp, eşyanın yalnız bir kısmına şâmil ise, müşteri, bu kısım için fesih isteyebilir. Ancak ayıplı şeyin tefriki iki taraftan birine ehemmiyetli bir zarar verecekse fesih, mehlin bütünü hakkında cari olur (B. K. 206/2).

Eğer fesih mebiin aslına ait olursa ferileri de münfesih olur. Fakat bunun aksi için hüküm böyle değildir (B. K. 206/3).

Eğer mebi, ayıp sebebile veya kazaen telef olmuş veya hasar veya ziyana uğramış ise, alıcının ayıptan dolayı açacağı fesih dâvası, elinde kalan kısım üzerinden olur (B. K. 204/1).

Müşteri, mebiin başkası tarafından kendisine temliki, mislıyattan olan ayıplı malın iade edilmemesi, yahut kendi yüzünden telef olması hallerinde, ancak kıymet noksanına mukabil semenin tenzilini dâva edebilir (B. K. 204/2).

B — MÜŞTERİNİN VECİBELERİ :

Satım akti yalnız bayie değil müşteriye de birtakım borçlar tahmil eder. Bu mükellefiyetler şunlar olabilir :

Müşteri, kendisine satılan malı teslim almalıdır. Kaideten mebiin kabzından mütevellit masraflar alıcıya aittir (B. K. 185).

Müşteri mebii kabzetmek mecburiyetinde olduğundan dolayı bayi onu, tesellüme davet edebilir. Mebiin teslimi anına kadar vâki olacak zarar ziyan bayie aittir. Yalnız Profesör Hirş, teslimden evvel zararın kime ait olması gerektiği etrafında verdiği malûmatta, şu fikri ileri sürmektedir. Profesöre göre eğer, bey akti taliki bir şarta muallak olarak yapılmış ise, nefi ve hasar, şartın tahakkuku anından itibaren müşteriye geçer. Çünkü akit, şartın tahakkuku anından itibaren hüküm ifade etmeğe başlamıştır (B. K. 149).

Olabilir ki böyle şarta muallak bir akitte mebi, şartın tahakkukundan evvel müşteriye teslim edilmiştir. Şart tahakkuk edince aktin hükümleri yürüyecek ve binaenaleyh, müşteri mebie sahip olacaktır. Şart tahakkuk etmeyince anlaşma ortadan kalkacağından, müşterinin şeyi teslim aldığı zamandan bu zamana kadar mebiden elde ettiği semereleri iade etmesi, B. K. 151/2 icabındandır. Bunun gibi şart tahakkuk edinceye kadar elde ettiği semereiere, şartın tahakkuku ile sahip olacaktır. Fakat şart tahakkuk etmezden evvel şey telef olursa vaziyet ne olacaktır? Profesöre göre, bu halde zarara yakın olan taraf hasar tazminatına maruz kalmalıdır. Şu halde müşterinin buna katlanması icap eder. Çünkü, B. K. 183/3 te teslim edildiğine dair bir kayıt bulunmaması hasebile, telef olan malın, zarara yakın olan müşteriye ait olması, lâzım gelir. Profesöre göre buradaki taliki şart, aslında bir infisahi şarttır. «Çünkü, diyor Profesör, satıcı malı teslim etmekle borcunu ifa etmiş ve bu suretle akitteki şartın mahi-

Hilâfına hüküm yoksa, ifa zamanı da aktin inikadile başlar (B. K.74).

Fakat bayiin semene müstahak olması, yukarda izah ettiğimiz gibi, mebii alıcıya teslime hazır bir vaziyette bulundurması şartına bağlıdır.

Hatta B. K. 210 uncu maddesi bu hususta satılan şeyin, alıcının yedine girmesi hükmünü taşır. Eğer semenin vadesi taraflarca kararlaştırılmışsa, vade ile, semen faize, tâbi tutulur (B. K. 101/2).

Bu hususun ihbar edilmesi şartı koşulmuş ise, haklı tarafın ihbarı ile borçlu mütemerrir olur ve faiz bu andan itibaren yürür. Yahut semenin faize tâbi tutulması işin tabiatı icabı, olursa ihtara lüzum olmaksızın faiz yürür. Müşteri mebiden semere veya sair hasılat elde edebilecek idi ise semen faize tâbidir (B. K. 210).

Eğer mebi zaptile tehdit ediliyorsa, müşteri keyfiyetin selah bulmasına kadar semeni yedinde tutabilir (82).

Müşteri mebii tesellüm, semeni tediye veya masrafları tasfiyeden imtina ederse mütemerrit olur. Satıcı, müşterinin semeni tediye etmemesinden dolayı teslimi semenin tediyesinden sonraya muaallak mebi üzerinde hapis hakkı kullanabilir. Çünkü bizim kanuna göre, mal teslim edilmedikçe müşteri onun maliki olamaz.

Şu halde mal yine bayiindir. Bayi, semenin tesmiye edilmemesinden dolayı mebi üzerinde bir hapis hakkı kullanmakla, bu suretle müşteriye ait bir mal veya her hangi bir hak tahdide tâbi tutulmuş olmaz. Belki kendi malına bunu tatbik etmiş olur. Fakat teslimi, semenin tediyesinden sonraya ait olan bir mal artık müşterinin sayılabilir mi? Bu suale müsbet cevap vermek B. K. 81 inci maddesinin muhteviyâtı dolayısile mümkündür. Çünkü bu maddeye göre ecile meşrut bir satım aktinin imkân dahilinde olduğu anlaşılmaktadır (83). Fakat bunun haricinde kalan satışlarda böyle bir hapis hakkının kullanılmasına imkân olmadığı kanaatındeyiz.

B. K. 211/3 te bu fikrimizi teyit etmektedir.

Mebiin, semenin tediyesinden sonra veya tediyesi akabinde teskim edilmek lâzım geldiği hallerde müşteri, tediyeden temerrüt ederse bayi, akti feshedebilir (B. K. 211). Maddedeki «Hiç bir merasime muhtaç olmaksızın» tâbiri bu hususta bayie tanınan geniş bir haktır. Ancak bunu yapabilmesi için müşteriyi haberdar etmesi lâzımdır. Bununla beraber bayi, akti feshetmeyip B. K. 106 ıncı maddesi gereğince bir teklifte bulunabilir. Müşterinin, B. K. 211/1 göre akti feshetmesi bizzat ihkakı hak sebebiledir.

Müşterinin semeni edadan temerrüdü halinde bayi, her zaman zarar

(82) Arsebük : Adı geçen makale S: 195.

(83) Arsebük : Adı geçen makale S: 136.

42220

ziyan talep edebilir (B. K. 212/1). Maddenin bu fıkrasına göre istenilen tazminat, mebiin başkasına aynı semenle, iyi niyetle satılmasından mütevellit farktan ibarettir ve bu, fark nazariyesine istinat eder. Aynı maddenin ikinci fıkrası bahis konusu olduğu takdirde mücerret hesap usulü cari olur (84).

Müşterinin temerrüdü, borcun vaktinde yerine getirilmemesi veya edada gecikmelere sebebiyet verilmesi hallerinde zuhur eder. Bu halde bayi şu yollara baş vurabilir :

Bayi, dilerse bir ihtarname ile alıcıyı edaya davet edebilir (B. K. 211).

Dilerse ihtar yapmadan semeni dâva edebilir. Eğer tâyin edilen mehil zarfında tediye vâki olmazsa, satıcı malı sattırarak alacağını istifa eder ve arada fark varsa bunu zarar ziyan tazminatı olarak isteyebilir (B. K. 212).

Eğer mebiin borsa veya piyasada muayyen kıymeti varsa bayi, malı satmağa lüzum görmeden, mebiin kıymetile borsa fiyatı arasındaki farkı alıcıdan isteyebilir (B. K. 212/2, T. K. 713).

Mebi, semenin tediyesinden sonra veya tediyesi akabinde teslim edilmek icap ediyorsa satıcı, hiç bir merasime hacet kalmaksızın akti feshedebilir. Ancak keyfiyetten alıcıyı derhal haberdar etmekle mükelleftir (B. K. 211).

Mebi teslim edilmiş olur ve satıcı bu hakkı sarahaten sözleşmede lehine mahfuz bulundurmazsa, ne akti fesih, ne de mebii istirdat edebilir (B. K. 211).

Eğer müşteri iflâs halinde bulunuyorsa satıcı hiç bir suretle akti feshedemez. Velevki fesih hakkını sözleşmede lehine mahfuz bulundurmuş olsa bile (İ. İ. K. 199).

C — HUKUKÎ MUAMELELERLE SATIM AKTİ ARASINDAKİ FARKLAR :

Şimdiye kadar yaptığımız inceleme ile hukukî muamele mefhumunun ve satım akti müessesesinin mahiyetleri üzerinde durmuş olduk. Şimdi bu iki mevzu arasında ne gibi hususiyetler olduğunu tesbite çalışalım. Bu ayırmayı yaparken tadadî bir yol tutmayı daha faydalı buluyoruz.

Normal hayat şartları içinde ve kanunen muteber bir şekilde açıklanan iradeler sonunda vücude gelen iki müessese arasındaki farklar şunlar olabilir :

a — Hukukî muamele geniş bir kavramdır. Sadece bir akit tipi olan ve B. K. 1 inci maddesi hudutları dahilinde meydana gelen satım aktini

(84) Arsebük : Adı geçen makale S: 140.

içine aldığı gibi ayrıca kararları da ihtiva eder. Bunun gibi sair akitleri de içine alır.

b — Satım akti iki tarafın karşılıklı irade açıklamasile meydana gelir. Yani iki taraflı bir akit tipidir. Hukukî muamele ise taraflar bakımından, tek taraflı, iki taraflı ve çok taraflı olarak kısımlara ayrılır. Meselâ tek taraflı muamelelerde muamelenin vücudu için karşı bir irade açıklanmasına lüzum yoktur. Çok taraflı muamelelerden olarak kararlarda ise, ekseriyetin reyinin arzedilen fikre iştiraki bahis konusudur. Binaenaleyh taraflar bakımından satım akti B. K. 1 inci maddesinin hudutları ile mukayyet olmasına rağmen hukukî muamelelerin bir çoğu bunun haricine çıkabilmektedirler.

c — Satım akti her safhasında istisnaî hükümler taşıyabilmekle beraber hukukî muamelenin bir çok tarafları kanunun emredici hükümleri altındadır ve bunları hilâfı tesbit edilemez.

d — Hukukî muameleler bir hakkı ihdas ederler. Yeni bir hak veya hak rabıtası yaratırlar. Satım aktinde böyle bir hak ihdası bahis mevzuu değilidr. Satılan şeyin mülkiyetinin karşı tarafa nakli, bir hak ihdası mahiyetinde olmayıp, mevcut bir hakkın devri şeklindedir. Bayiin satılan şeye karşı semen mutalebesi ise, satım aktinin esasına değil, ancak neticesine taallûk eden bir keyfiyettir.

e — Hukukî muameleler mevcut bir hakkı tebdil edebilirler. Satım aktinde bu karekter de mevcut değildir.

f — Hukukî muameleler bir hakkı izale edebilirler. Satım akti esasen bir hak müvellidi olmadığı için hakkın izalesine de kadir değildir.

g — Satım akti, yalnız Borçlar Hukuku sahasına ait bir akit tipidir. Hukukî muameleler ise, ayni haklara, miras hukukuna, şahsın hukukuna ait olabildikleri gibi, âmme hukukuna ait hukukî muameleler de mevcuttur.

h — Satım akti, yalnız sağlar arasında yapılabilir. Halbuki hukukî muameleler ölüme bağlı suretlerle de olabilir.

k — Satım akti, alıcı bakımından sadece bir borçlandırma hükmü doğurur. Bu bakımdan sırf bir iltizamî muameledir. Satıcının teslim ve gayrimenkullerde tescil yapması ise tasarrufî bir muameledir. Bu suretle tasarruf salâhiyeti bir hakka tesir ederek onu nakletmiş oluyor. Halbuki geniş mânada tasarruflar, bir hakka doğrudan doğruya tesir ederek onu nakledebilirler, takyide tâbi tutabilirler, yahut mevcut bir hakkı ortadan kaldırabilirler. Mülkiyetin nakli, temliki, ferağı, bir hak üzerine rehin veya irtifak hakkı tesis etmek suretile onun takyidi, feshi ihbar hakkının kulla-

nılması yolu ile bu gibi hakların ref'i hep tasarrufî muamelelerdendir ve bir hukukî muamele olarak görünürler.

Satım aktinde bayiin gayrimenkulün tesciline dair olan tasarruf işlemi, bey akti dolayısile meydana çıkıyor ve satım aktinin şekil bakımından bir unsurunu teşkil ediyor. Yani iltizamî muamelenin bir neticesi halinde kalıyor (85).

Halbuki hukukî muamelelerin büyük bir kısmı ise tasarrufî muamelelerdendir.

1 — Nihayet satım akti, muhakkak ivazlı bir akittir. Halbuki bir kısım hukukî muameleler ivazsız muamelelerdendir. Vasiyette, hibede keyfiyet böyledir.

İşte modern hukuk edebiyatına ilk defa Alman hukukçuları tarafından ithal edilen ve geniş alâka gören hukukî muameleler nazariyesinin ana hatlarını bu etüdümüzle belirtmiş oluyoruz.

Bu vesile ile hukukî muameleler zümresine dahil olup, fakat, onun sadece bir katagorisini teşkil eden satım akti hakkındaki incelememizle de hukukî muamelenin şümul sahasını nisbeten belirtmeye çalıştık. Modern hukukun akit ve mukavele müesseselerinin ana direğini tarafların biribirine uygun olarak izhar edilen iradeleri teşkil etmektedir. Böyle birbirine uygun olarak açığa vurulan ve hukukî bir netice meydana getirmeğe matuf olan her irade beyanının hukuk tarafından himaye gören bir hukukî muamele olduğunu tesbite çalıştık.

Esasen hukukî muamelenin unsurlarını belirtirken irade beyanı üzerinde genişçe durduk ve bunun ehemmiyetini belirttik. Bütün modern hukuk zümrelerinin mukavele ve akit müesseselerinde irade beyanına ne kadar çok ehemmiyet verdikleri, devletlerin kanunlarının tetkikinden anlaşılabilir. Bu noktaî nazarın geniş bir tatbik sahasını İsviçre ve ona tebean Türk Borçlar Kanunlarında müşahede etmek mümkündür.

Gerçekten Borçlar Kanunumuzun 1-17 nci maddelerinde irade izharının mukaveleye vücut vermesi ve mukavelenin şekil ve sair tamamlayıcı unsurları ve 18-31 inci maddelerinde de iradenin fesatla muallel kılınması yahut mukavelenin adab ve ahlâka uygunluğunun önemi üzerinde geniş surette durulmuştur.

Şimdi Borçlar Kanunumuzdaki bu hükümlere rağmen bizim burada üzerinde durmak istediğimiz bir nokta var ki, oda şudur :

Acaba modern hukukun akit ve mukavele nazariyelerine atfettiği bu önemi ve mukaveleye vücut vermesi ve muteber hukukî neticeler doğur-

(85) Schwarz : Medenî Hukuka giriş 1946 S: 154.

425

ması bakımından irade beyanının gerçek kıymet ve kudreti tatbikatta daima görülebilmekte midir? Gerek sigorta poliçelerine konulan umumî hükümler ve gerekse Devlet Deniz ve Demir Yollarının nakliyat konişmentolarına konulan şartlar, yine modern hukukun icat ettiği (CLAUSULA REBUS CIC STANTIBUS) = (BEKLENİLMEYEN HAL ŞARTI) prensibi, —ki, biz bu prensibi İslâm Hukukundaki (Hilei Şer'iyye) müessesesine benzetebilmekteyiz— gibi müesseseler akit ve mukavele nazariyelerindeki karşılıklı rıza prensibini ihlâl etmemekte midir? Borçlar Kanununun bilhassa birinci maddesinin bu gibi durumlar karşısında tatbik sahasının şümulü ve muhtevası neden ibarettir? (Pacta sunt servanda = Ahte vefa) prensibi bir hayal yahut insanları oyalamak için bulunmuş bir icat ve fakat çok kere bu hale göre, hiç bir müessir netice gösteremiyen basma kalıp bir faraziye midir?

İşte biz (AKİT VE MUKAVELE NAZARİYESİNDE KARŞILIKLI RIZA BEYANLARRININ ROLÜ. BORÇLAR KANUNUMUZUN BU HUSUSTAKİ LÂFZÎ VE RUHÎ PRENSİBİ VE TATBİKATTAKİ DURUM) adını taşıyacak olan ikinci bir etüdümüzde şu kısaca işaret ettiğimiz hususları inceleme konusu yapacağız.

———o———

CÜRÜMLERİN İŞLENMESİNDE BİRİBİRİNİ TAKİP EDEN SAFHALAR

Yazan: Nejat Aydın AYSOY
Gerede Sorgu Yargıcı

PLÂN:

I — BAŞLANGIÇ
1 — Konu
2 — Mehaz
II — SAFHALAR
1 — Psikolojik safha
2 — İhzarî safha
3 — İcra safhası
III — SAFHALARIN SONU
1 — Tam teşebbüs
2 — İşlenmez suç
3 — İfa edilmiş cürüm

I — BAŞLANGIÇ

1 — Konu

Konumuzu aşağıdaki soruların cevapları teşkil edecektir.

a) Cürümlerin işlenmesinde fail, nasıl bir faaliyet sarfetmektedir?

b) Bu faaliyet, biribirinden kesin ayrıntılar gösteren safhalara ayrılabilir mi?

c) Cezalandırma hangi safhadan itibaren başlıyabilmiştir?

d) Bu faaliyetin bitiminde hâsıl olan durumlar cezalandırma bakımından nasıl bir rol oynamaktadır?

2 — Mehaz

Yukarıda açıklanan sualleri cevaplandırmak için faydalandığım eserler:

a) Ord. Prof. Baha Kantar'ın «Ceza Hukuku» adlı kitabı

b) Profesör Faruk Erem'in 1945 yılında 7 sayılı Adalet Dergisinde yayınlanan «Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddeleri» başlıklı yazısı,

427

c) Hamdi Öner'in 1946 yılında 12 sayılı Adalet Dergisinde yayınlanan «Kalkışma» adlı yazısı,

d) Türk Ceza Kanunu

e) Profesör M. Fréjéville'in «Manuel de Droit Criminel» adlı kitabı,

f) Profesör H. Donnedieu de Vabres'in «Traité Elémentaire de Dorit Criminel et Legislation Pénale Comparée» adlı kitabı.

II — SAFHALAR

Suç sayılan bir fiil, mahiyet itibariyle ağır bir cürüm bulunur ve faili de suç işlemeyi itiyat edinen bir kimse olmazsa, bir anda meydana geliveremez. Cürüm, muayyen bir zaman içerisinde yer alan psikolojik ve maddî nizama ait bir seri vâkıaların istihalesinin neticesidir. Bu itibarla cürümlerin işlenmesinde bazı safhaları biribirinden ayırmak mümkündür.

Umumiyetle cürümlerde, şu üç safhayı biribirinden ayırmak kolay olmaktadır. 1 — a) Suçlunun dimağında cürüm tasavvurunun meydana gelmesinden ve b) Suçlunun cürüm işlemek kararını almasından ibaret olan Psikolojik safha, 2 — Suçlunun cürmün işlenebilmesi için gerekli vasıtaları tedarik etmesi yani Hazırlık safhası ve 3 — İcra safhası.

1 — (İlk safha) Psikolojik safha:

A) a — **Cürüm tasavvuru:** Suçlunun dimağında cürüm tasavvurunun meydana gelmesi halidir. Bir çok kimselerin zihinlerinden böyle tasavvurlar gelip geçebilir. Bu cürüm tasavvuru bizzat o kimsenin kafasının mahsulü olabileceği gibi başka yollarla elde edilen bir tasavvur, bir cürüm fikri de olabilir. Zihninde, kendi kafasının mahsulü olmıyan cürüm tasavvurları bulunan kimselerin durumunu, gayri ahlâkî saymak bile mümkün değildir.

Şuna da işaret edelim ki, kafasında suç tasavvuru bulunan herkes mutlaka o suçu işlemez. Fakat meydana gelmiş bir cürümde daha başlangıçta iken, failin zihninde o cürmün tasavvur halinde bulunduğu bir an vardır. Ve işte buna kadar failin dimağında cereyan eden psikolojik hâdiseler, failin suç işleme yolundaki ilk faaliyetini teşkil ederler.

b — **Suç işleme kararı:** Failin suç işleme kararını alması psikolojik safhanın ikinci kısmını teşkil eder. Burada da suçlunun faaliyeti zihninde cereyan eden psikolojik hâdiselerdir. Ve bu hâdiseler, meydana gelen suç tasavvuru üzerinde zihnî tartışmalar yapmak ve o cürmü işlemek kararını almaktan ibarettir.

Yukarıda izah ettiğimiz tasavvur ve karar merhaleleri psikolojik safhayı meydana getirirler. Bu safhanın hususiyeti ve karakteristik vasfı, failin şuur ve hususî hayat safhası içinde kalmasıdır.

Bu safhada olup bitenleri anlamaya yarayacak araştırma ölçüleri henüz keşfedilmemiş bulunduğundan, diğer insanlar için hemen daima gizli kalmağa mahkûmdur. Ancak, o şahıs isterse bunları açığa vurabilir.

B) Acaba, psikolojik safhada iken, failin cezalandırılması bahis konusu olabilir mi?

Cürüm tasavvuru ve suç işleme kararı merhalelerine kadar gelmiş olan suçlular hakkında ayrı ayrı inceleme yaparak bu sualin cevabını vermeğe çalışalım.

a — **Suç tasavvuru**, yukarıda açıklandığı gibi, psikolojik safhanın mahiyeti icabı, failini cezalandırmak için yapılan gayretleri boşa çıkarmaktadır. Şuna da işaret edelim ki, cezalandırmamanın yegâne sebebi bu değildir. Öyle haller olabilir ki orada fail ihtiyatsızlığı sebebi ile bu tasavvurunu açığa vurmuş olabilir. Bu halde bile, hiç bir istisna kabul edilmeden, cezanın bahis konusu olmadığını, ceza kanunlarına bir göz atmakla anlıyoruz. Çünkü, tam fiil daha çok uzaklardadır. Bu itibarla, failin pişman olarak suçu işlemekten vaz geçmesi ihtimali çok kuvvetlidir.

b — **Suç işleme kararı** da yukarıda suç tasavvuru için gösterdiğimiz sebeplerle cezasız bırakılmıştır. Bununla beraber bazı istisnaî hallerde failin sadece, belirli bir suçu işleme yolunda karar alma noktasına kadar olan faaliyetin cezalandırılmış olduğunu görüyoruz. Buna misal olarak T. C. Kanununun 171 ve 313 üncü maddelerindeki gizli ittifak ve suç işlemek maksadı ile cemiyet teşkilinin cezalandırılmış olması hallerini gösterebiliriz. Yukarıda sözü geçen 171 inci maddede, şöyle denilmektedir. (125, ... 149 ve 156 ncı maddelerde yazılı cürümlerden birini veya bazılarını hususî vasıtalarla işlemek üzere bir kaç kişi aralarında gizlice ittifak ederlerse...) Bu metinden anlaşılıyor ki, failin cezalandırılabilmesi için, belirli suçların icra safhasına gelmelerine lüzum görülmemiştir. Diğer bir deyimle, suçlular ittifak ânından sonra faaliyetlerine devam etse idiler önceden ittifakta belirtilen hususî vasıtaları temin edecekler, sonra icraya başlıyacaklar ve nihayet o suç meydana gelmiş olacaktı. İşte, failler maddede sayılan cürümlerin meydana gelmesi için faaliyete başlayıp —maddedeki şartlarla birlikte— tasavvur noktasını geçip karar safhasına vardıkları zaman 171 inci madde yolu ile cezalandırılmaları mümkün olabilecektir.

Eğer bu madde olmasa idi, suçluların —işlemek üzere ittifak ettikleri cürmün— hiç olmazsa icra safhasına kadar gelmelerini beklemek ve ondan sonra teşebbüse ait hükümler çerçevesinde cezalandırılmaları icabedecekti.

Ceza Kanununun 313 üncü maddesinde de (beş kişi veya daha ziyade kimse adliye veya âmmenin itimadı veya selâmeti veya âdâbı umumiye ve nizamı aile veya şahıs veya mal aleyhinde cürüm işlemek için bir cemiyet teşkil ettikleri takdirde...) denilmektedir. Burada da yine maddede sayılan cürümlerin işlenmesi yolunda —maddedeki şartlar altında— karar safhasına kadar gelmiş olan, faillerin faaliyeti müstakil bir suç sayılarak cezalandırılmıştır.

C — Hamdi Öner tarafından yazılan ve 1946 yılında çıkan 12 sayılı Adalet Dergisinde yayınlanan «Kalkışma» adlı yazıda, T. C. Kanununun 171 ve 313 üncü maddeleri hakkında şu mütalâa ileri sürülmektedir: «Suç işleme tasavvur ve kararı, failin duygusu halinde kaldıkça ve Ceza Kanununun maddelerinde yazılı maddî unsura iktiran etmedikçe cezalandırılmamıştır. Bu genel kaidenin Ceza Kanunumuzda hiç bir istisnası yoktur. Binaenaleyh sayın Doçent Doktor Faruk Erem'in «Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddeleri» unvalı makalesinde T. C. Kanununun 171 ve 313 üncü maddelerinin bu kaidenin istisnasını teşkil ettikleri zira burada suç işleme tasavvuruun cezalandırıldığı yolundaki görüşlerine iştirak edemeyiz. Bu maddelerde cezalandırılan tasavvur değil ittifaktır. Yani belli cürümleri işlemek hususunda ittifak etmek veya cemiyet kurmak halleri suç sayılmıştır. İttifak birden fazla kişi arasında bir anlaşmayı ve bu da tabiatiyle kavlî ve fiilî hareketleri tazammun eder. Meselâ bir kimse hakkında fena bir kanaat sahibi olmak suç teşkil etmez. Fakat bu kanaatı bir kaç şahıs yanında açıklamak sövme ve hakaret teşkil eder. Tasavvurun söz halinde ifadesi fikrin harekete inkılâbıdır. Ve bu takdirde haricî âleme yani nizama müessir bir mahiyet alır. Fail tasavvurunu açmış ve hattâ ileri giderek başkasını cemiyet aleyhine iğfal suretiyle bir ittifak hususunu da sağlamıştır. İttifak ve iğfalin genişlemesinin arzettiği tehlike malûmdur. Kanun bu hareketi önlemeğe çalışmıştır. Burada da cezalandırılan tasavvur ve karar değil bunların fiiliyata inkılâbeden şekli yani anlaşmadır. Anlaşma ise bir tasavvur değil bir vâkıadır. Zaten tasavvur ve niyet cezalandırılmış olsaydı, işlenmesi tasavvur olunan cürümleri ikaa kalkışmanın cezasının tâyin edilmesi icabederdi. Halbuki kanun anlaşma fiilini müstakil bir suç saymış ve müstakil olarak cezalandırmıştır...)

Bu görüş hakkındaki düşüncemi bildirmeden önce kısaca şuna işaret edeyim ki, yukarıda anılan yazıda Sayın Profesör Faruk Erem'e atfedilen

430

makalede suç işleme tasavvurunun istisnaen cezalandırıldığı yolunda bir görüş mevcut değildir. Orada istisnaen cezalandırıldığı bildirilen suç işleme kararıdır. Makalede aynen (aa — Müstakillen suç işleme kararının cezalnadırılamıyacağını kanun kabul etmiştir. Netekim sadece kararın cezalandırılmasını istediği hallerde kanun hususî hükümlerle bunu teyit etmiştir. 171 ve 313 üncü maddelerde olduğu gibi...) denilmektedir.

Sayın Hamdi Öner'in kararın dahi cezalandırılmamış olduğu yolundaki itirazına gelince : Makalesinde (Tasavvurun söz halinde ifadesi fikrin harekete inkılâbıdır. Burada cezalandırılan tasavvur ve karar değil bunların fiiliyata inkılâbeden şekli...) demek suretiyle kararın söz halinde başkasına naklinin bizatihi kararın mahiyetini değiştirdiğini söylemektedir. Şurasını kaydedelim ki karar söz ve yazı ile başkalarına duyurulmadan önce mevcuttur. Ve o insanın kafasında bir yer almıştır. Fakat henüz dış alım için meçhuldür. Esasen kararı bu hali ile cezalandırmayı düşünmenin —bugünkü imkânsızlıklar sebebi ile— bile gülünç olduğunu kabul etmekteyim.

Failin kafasındaki karar söz ve yazı hallerinde ifade olunmuş ise, bu vasıtalar kararın diğer insanlarca da bilinmesini sağlamıştır. Fakat fail, suç işlemek kararını başkalarına söylemekle suç yolunda, kararı aldığı zaman gelmiş olduğu noktadan daha ileri bir adım atmış değildir. Diğer bir deyimle, fail suç işleme kararını başkalarına söylediği veya söylemediği hallerde, tam fiilin vukuu bakımından her hangi bir değişiklik olmaz. Bu itibarla, esas halde cezalandırılmış olan yine suç işleme kararı olduğunu düşünüyorum.

Suç işleme kararının kanunun, istisnaî hallerde cezalandırılabileceği yabancı yazarlar tarafından da kabul edilmektedir. Ezcümle H. Donnedieu de Vabres Fransız Ceza Kanununun hükümete karşı yapılan komployu yani hükümete karşı tecavüz için müzakere ile karar alanları cezalandıran 89 uncu maddesini misal olarak vermektedir (1).

2 — (İkinci safha) İhzarî safha :

a — Bu safha işlenmesi kararlaştırılan suç için elverişli vasıtaların toplanması safhasıdır. Kanunumuz bu safhayı şöyle ifade etmiş bulunmaktadır. (Bir kimse işlemeyi kasteylediği bir cürmü **vesaiti mahsusa ile** icraya başlayıp...) Kanunun vesaiti mahsusa tâbirinden elverişli vasıta mânasını anlamak lâzımdır. Aksi halde vesaiti mahsusa tâbiri işlenmesi hususi bir vasıtaya ihtiyaç gösteren ve göstermiyen suçlar diye bir ayırma yapmak gibi hatalı bir netice verebilir. Halbuki kanunun böyle bir maksadı yoktur. Vasıtanın elverişli olup olmadığını gayeye göre objektif olarak tâyin etmek lâzımdır.

Demek ki bu safha suç işlemek kararını almış olan failin o suçu işlemek için elverişli vasıtaları tedarik etme safhasıdır.

b — Bu safhada da failin cezalandırılmaması kaidedir. Bunun sebebini ceza siyasetinde aramak lâzımdır. Hırsızlık safhasında da fail, istediği neticeye çok uzak bulunmaktadır. Ve pişman olup vazgeçmesi mümkündür. Kanun vâzıları, muhtemel suçlulara cezasızlık ümidi vererek suçun meydana gelmesini önlemek istemektedirler.

c — Fakat suç işleme kararında olduğu gibi, istisnaî hallerde ihzarî hareketlerde cezalandırılmışlardır. T.C. Kanununun 549 uncu maddesindeki ruhsat almadan memnu olmıyan silah, kama ve saldırmanın taşınması kabahat sayılıp cezalandırılmıştır. 436 ncı madde de buna misal gösterilmektedir.

T. C. Kanununun 549 uncu maddede sayılan silâh ve kama gibi âleti carihanın taşınmasının, mutlak olarak, belirli bir cürmün hazırlık safhasına dahil bir hareket olduğundan cezalandırıldığını düşünmemelidir. Bu gibi vasıtaları tesadüfen bir evden diğerine nakleden, satmak veya tamire götürmek üzere yanına alan kimselerin de bulunması pekâlâ mümkündür. Bunların yanında her hangi birisini öldürmeye veya yaralamağa karar veren kimsenin, tedarik edip üzerinde taşıdığı tabanca ve kamayı da nazara almak lâzımdır. İşte bu gibi, bir cürmün ikaı için failin gerekli vasıtaları tedarik etme faaliyeti ancak hazırlık safhasına dahildir.

Kanunun istisnaî hallerde ihzarî hareketleri cezalandırmıştır derken de şunu kastediyoruz. Her hangi birisini öldürmeyi tasavvur eden, sonra bu hususta karar alan kimsenin cürmü işlemek için bir kama tedarik edip üzerinde taşıdığını düşünelim. Ve olayların bu şekilde cereyan ettiği ve failin kastının da bu olduğunun isbat edilebilecek bir halde bulunduğunu farzedelim. Eğer yukarıda bahsettiğimiz T. C. Kanununun 549 uncu maddesi olmasa idi, failin bu hareketi cezasız kalacaktı. Ve suçlunun en az bu cürmün icra safhasına kadar ilerlemesini bekliyecek ve kendisinden sâdır olacak bir icra başlangıcından sonra teşebbüse ait hükümlere uyarak cezalandırabilecektik.

Halbuki, T. C. Kanununun 549 uncu maddesi yolu ile faili daha o cürmü işlemek için tedarik ettiği kamayı üzerinde taşımaya başladığı yani işlemeyi kararlaştırdığı için gerekli vasıtaları tedarik ettiği anda cezalandırabildiğimizden —sözü geçen madde çerçevesi dahilinde şartı ile— ihzarî hareketle istisnaî hallerde ceza kanunlarınca cezalandırılmışlardır.

d — Bazı hallerde ise ihzarî hareketler bir suçun şiddet sebebi sayılmışlardır. Meselâ, hırsızlık cürmünü işlemek için T. C. Kanununun 493 üncü maddesinin birinci bendinde yazılı duvar, kapı, pencere, kasa, san-

dık gibi şahısları ve malları muhafaza için sağlam maddelerle ve muhkem surette yapılmış şeyleri yıkmak, devirmek ve kırmak hareketleri bu suçun şiddet sebebi sayılmışlardır.

e — Psikolojik safha ile ihzarî safha biribirinden kolayca tefrik edilebilir. Çünkü ikinci safhayı teşkil eden ihzarî hareketler suç işleme kararının tâyin ettiği istikamette yer alan müstakil haricî hareketler şeklinde tezahür ederler.

3 — **Üçüncü safha (İcra safhası)** :

a — Suç işlemek için elverişli vasıtaları elde eden fail artık icraya başlıyacaktır. İcra hareketleri de ihzarî hareketler gibi haricî hareketlerdir. Bu bakımdan bu iki safhayı biribirinden ayırdetmek her zaman kolay olmaz.

Meselâ, fail bir tabanca satın aldıktan sonra polis tarafından yakalansa burada failin hareketinin ihzarî safhaya dahil bir hareket olduğunu ve yine failin elindeki bıçağı mağdura tam vuracağı sırada elinin yakalanması halinde bir icra başlangıcı olduğunu ayırmada güçlük yoktur. Fakat şunu da itiraf etmek lâzımdır ki bu iki hal gayet açık ve seçmedir. Bunlar arasında mutavassıt bir çok durumlar vardır. Meselâ, bir şahıs aralık bulunan kapıdan içeri dalıp ve az gürültü yapmak için ayakkabılarını çıkararak giderken kendini gözetliyen polis tarafından yakalansa ve yine bir suçlu geceleyin merdivenini bir evin duvarına dayayıp çıkmakta olduğu esnada yakalansa burada ihzarî hareket mi icra başlangıcı mı mevcut olduğunu kestirmek pek kolay değildir.

b — Bu hususta bize birer ölçü vermeğe çalışan iki ayrı görüş vardır. Birincisi objektif diğeri sübjektif tezdir.

aa — OBJEKTİF TEZ : Çok tahdit edici olan bu sisteme göre icra başlangıcının var sayılabilmesi için yakalama ânında suçlunun suçun kanunî tarifi içine giren veya bir suça isbeten kanunun teşdit sebebi kabul ettiği hareketlerden birini henüz icra etmiş olması icabetmektedir. Bu teze göre hırsızlıkta icra başlangıcını teşkil eden hareket, suçlunun elini, çalacağı eşyanın üzerine koyması veya içerisinde mücevher bulunan bir sandığı kırmasıdır. Buna takaddüm eden hareketler ancak ihzarî hareketlerdir. Bu tez haricî hareketlerin ehemmiyetini ölçü olarak kabul eder. Bu tez objektif nazariyeye dayanır. Bu tezin avantajı, sanığın haklarını açık ve müessir bir tarzda korumasıdır. Fakat diğer taraftan bu tez sosyal menfaati gereği gibi himaye edecek durumda değildir. Failin gayri ahlâkî iradesi ve şahsiyetinin tehlikeli olduğu açıklanmış olan bir çok hallerde, eğer objektif teze sadık kalınacak olursa sosyal kuvvet silâhını bırakmak zorunda kalır.

433

Sonradan M. J. A. Roux tarafından aşağıdaki kıstas ileri sürülmüştür. «İcra başlangıcı, failin cürmün icrası için gerekli cihazları toplayıp onları kullanmağa teşebbüs ettiği anda ancak mevcut sayılacaktır.» Bunda da yukarıda işaret olunan mahzurlar aynen vardır.

Bu tez bugün hemen hemen terkedilmiş vaziyettedir.

bb — SÜBJEKTİF TEZ : Bu teze göre, fail tarafından yapılmış hareketler, tâyin edilmiş bir cürmü ikada kararlaştırılmış kat'î bir iradeye delâlet ettikleri zaman icra başlangıcı vardır.

c — Bu sahada müsbet ölçü olarak aşağıdaki tekilfte ileri sürülmektedir.

İcra hareketleri tamamlandıkları zaman suç husule getirmeleri mümkün olan hareketlerdir. Halbuki ihzarî hareketler ne kadar devam veya tekerrür ederse etsin böyle bir netice husule getirmezler.

d — İcra başlangıcı hareketinin faili acaba hangi hallerde cezalandırılabilecektir?

Bu sualin cevabını T. C. Kanununun 61 inci maddesinde bulmaktayız. Eğer maddenin aradığı diğer unsurlarla icra başlangıcı birleşmiş olursa fail maddede tâyin olunduğu şekilde cezalandırılır.

Kanunun tarifi şöyledir : «Bir kimse işlemeyi kasteylediği bir cürmü vesaiti mahsusa ile icraya başlayıp ta ihtiyarında olmıyan esbabı mâniadan dolayı o cürmün husulüne muktazi fiilleri ikmal edememişse...)

a — Bu tarife göre teşebbüsün unsurları nelerdir?

Yukarıdanberi yaptığımız izahlardan anlaşılacağı üzere icra safhası, psikolojik ve ihzarî safhaların devamı olmasına göre nakis teşebbüsün şartları ikidir. 1 — İcra başlangıcı. 2 — Failin ihtiyarında olmıyan esbabı mâniadan dolayı icra fiillerinin tamamlanmaması (iradî vazgeçmenin olmaması).

1 — İcra başlangıcı mefhumu yukarıda izah edilmiştir.

2 — İradî bir vazgeçmenin olmaması. — Failin ihtiyarında olmıyan esbabı mâniadan dolayı icra fiillerinin tamamlanmaması lâzımdır. Ancak bu halde cezalandırılabilen bir teşebbüs meydana gelir. Eğer fail, icra başlangıcından sonra cürmün icrası için muktazi fiilleri durdurursa o cezasızlıktan faydalanır. Eğer fail karşısındaki şahsa vurmak için kolunu kaldırır, fakat vicdan azabı duyarak durdurursa o cezalandırılamaz. Böylece failin pişman olması teşvik edilmiştir. Bununla beraber, eğer icra ânında vazgeçilen hareketler esasen bir suç teşkil ediyorlarsa fail ancak o suç için kanunen tâyin edilmiş ceza ile cezalandırılır. Bir kimsenin eşya çalmak üzere bir eve girmesi ve sonradan pişmanlık duyarak bir şey çalmadan çıkıp gitmesi halinde faile hırsızlıktan ceza verilemez. Fakat rıza hi-

o cürüm meydana gelmemiş ise...) Bu hal tam teşebbüs halini teşkil eder. Buna «neticesiz kalan cürüm» «tamamlanmamış cürüm» de denilmektedir.

b) Failin gayesine ulaşmaması bakımından tam teşebbüs, nakıs teşebbüse benzer. Nakıs teşebbüste ancak bir icra başlangıcı ve tam teşebbüste tam bir icra bulunması bakımından ise biribirinden ayrılırlar.

Bu ikisini biribirinden ayıran kanunî bir farkta, failin ihtiyarında olmıyan bir sebebin nakıs teşebbüste, cürmün husulüne muktazi fiillerin ikmalini durdurması ve tam teşebbüste ise failin kasteylemiş olduğu neceyi meydana getirmemesidir.

c) Tam teşebbüs failine verilecek ceza T. C. Kanununun 62 nci maddesinde gösterilmiştir. Bu ceza tam fiil yani tamamlanmış cürüm failine verilecek cezadan az ve nakıs teşebbüs failine verilecek cezadan çoktur.

d) Acaba tam teşebbüs fiilinin faili icrai hareketlerini tamamladıktan sonra ve failin ihtiyarında olmıyan bir sebepten dolayı netice meydana gelmeden önce, bizzat failin iradı ve istiyerek yaptığı bir fiille neticenin meydana gelmesi önlenmişse fail yine cezalandırılabilecekmidir ?

Ortaya konan meseleyi biraz açıklıyalım. Her cürmün icrasına taalluk eden bütün fiiller tamamOlanmış olduğu halde teşebbüsün muaffakiyetsizliğini tayin eden amiller ve hareketler arasına failin iradesiyle yapılan munzam bir faaliyetin karışması mümkündür. Meselâ, bir adam, yalnız düşmanının geçmekte olduğu evine ait yolun belirli bir yerine bu şahsın geçmesiyle patlıyacak bir bomba kosa? Burada artık neticenin husulü için fail tarafından yapılacak bir hareket kalmamıştır. İnfilâk kendiliğinden, mağdurun o yerden geçmesi üzerine hâsıl olacaktır. Bu halde fail vicdan azabı duyarak veya her hangi bir tesir altında, zararlı netice hâsıl olmadan tekrar gelip patlayıcı maddeyi alması mümkündür. İşte bu halde bizzat failin fiili ile neticesiz kalmış bir cürüm vardır. Bu halde failin durumu, Sayın Profesör Dr. Faruk Erem'in «Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddeleri» başlıklı makalesinde aşağıdaki suretle izah olunmaktadır.

«Cürmün husulüne mâni sebep ihtiyarı dışında olmalıdır. Kanun (failin ihtiyarında olmıyan bir sebepten dolayı cürmün meydana gelmemesi) unsurundan bahsetmekte ve fakat cürmün failin ihtiyarında olan bir sebep yüzünden meydana gelmemesi halinde nasıl hareket edileceğini göstermemektedir. Halbuki ntceienin husulüne failin ihtiyarında olan bir hareket ile mâni olması mümkündür. Yabancı dilde yazılan eserlerde «faal nedamet» (Repentir actif) ismini alan bu keyfiyet kanunumuzda sarih bir hükümle gösterilmiş değildir. Tereddütlerin, kanunumuzda, bazı ya-

bancı kanunlarda olduğu gibi sarih bir hükümle halledilmesi lâzımdır. Kanunumuzda şimdilik böyle bir hüküm mevcut olmamasına göre meselenin belki de yorum yolu ile mevcut hükümler dairesinde halledilmesi mümkündür. Faal nedamet haline ceza hukuku bakımından müsait bir durum ihdas etmek için iki çare düşünülebilir.

1 — 61 inci maddenin ikinci fıkrasının tatbiki ileri sürülebilirse de, bu fıkrada (cürmün ef'ali icraiyesinden vazgeçmek) bahis mevzuudur. Tam teşebbüste bütün fiiller ikmal edilmiş olmasına binaen tamamlanmış olanın icrasına devamdan vazgeçmek hali kabili tasavvur olmadığından bu çare makul görülmemektedir.

2 nci çare olarak da mantık kaidelerinin tatbiki neticesi ihtiyarı ile neticeye mâni olan tam teşebbüs suçlusunun nakıs teşebbüsten dolayı mahkûm edilebileceği ileri sürülmektedir.

Teklif olunan bu ikinci neticeyi, Ceza Kanunu bakımından inceliyelim. Türk Ceza Kanununun 62 ci maddesine göre, (Failin ihtiyarında olmıyan bir sebepten dolayı cürmün meydana gelmemesi) halinin tam teşebbüsün bir unsuru olduğu yukarıya alınan yazıda da açıklanmış bulunmaktadır. Bu unsur incelenince görüleceği üzere, kanunun vâzıı failin cürmün icrasına taallûk eden bütün fiilleri bitirmiş olduğu halde cürmün meydana gelmemiş olacağını nazara almış ve bunun da bir sebebe dayanacağını açıklamıştır.

Acaba her hangi bir sebepten dolayı o cürmün meydana gelmemiş olması tam teşebbüsü meydana getirecek midir? Bu sualin cevabını bizzat kanunun metninden çıkarmak mümkündür. Kanun esas itibariyle her hangi bir sebebin cürmün meydana gelmemesine âmil olduğu halde tam teşebbüsün mevcut olduğunu kabul etmiş ve ancak tek bir sebebi bundan istisna etmiştir ve bu istisna halini (... ihtiyarında olmıyan bir sebepten dolayı...) diye ifade etmiştir. Bundan anlaşılacağı üzere, sebep failin ihtiyarı içinde ise burada tam teşebbüsün kanunî unsurlarından biri mevcut değildir.

Yine yukarıda açıklanan yazıda aynen «Kanun —failin ihtiyarında olmıyan bir sebepten dolayı cürmün meydana gelmesi— unsurundan bahsetmekte ve fakat cürmün failin ihtiyarında olan bir sebep yüzünden meydana gelmemesi halinde nasıl hareket edileceğini göstermemektedir» deniliyor. Kanaatımca, kanunumuzda bu halde nasıl hareket eidleceği açıkça gösterilmiştir. T. C. Kanununun 2 nci maddesinin kanunun sarih olarak suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez hükmü meseleyi kesin olarak halletmektedir.

Aksi görüşün sebebi, 61 inci maddedeki (Müteşebbis cürmün ef'ali

icraiyesinden ihtiyarı ile vazgeçtiği fakat tamam olan kısım esasen bir suç teşkil ettiği halde ancak o kısma mahsus ceza ile cezalandırılır) fıkrasından ileri gelse gerektir.

Eğer bu fıkra 61 inci maddede olmasa idi, yukardaki aynı mülâhazalarla —çünkü unsur yine ihtiyarında olmıyan esbabı mâniadır— failin cezasızlığı sonucuna varılacak ve vazgeçme ânında tamam olan kısım eğer kanunda müstakillen suç sayılmışsa fail o kısma ait ceza ile cezalandırılacaktı. Kanunun bu fıkrası faydasız değilse de bu hükme ihtiyaç duyulmadan aynı neticelere varmak pekâlâ mümkündür.

Bu fıkranın sebep olduğu anlama çeşitlerine örnek olarak yine yukarda anılan etüdden bir kısmını nakledelim : (İcra fiilleri tamamlandıktan sonra vazgeçmek cezasızlık sebebi sayılmaz. 61 inci maddenin son fıkrasındaki hükme benzer bir hükmün 62 nci maddede de bulunmamasının sebebi de budur.)

Tam teşebbüste failin ihtiyarında olan bir hareketle neticenin hususlüne mâni olunması halinde cezasızlık ceza siyaseti fikri ile izah olunabilir. Fail burada da cezasız bırakılmakla cürüm meydana gelmeden hareketlerinin neticelerini önlemeğe teşvik olunmuş ve bu suretle kendisi de himaye olunmuştur.

2 — İşlenmez suç :

c — İcra fiillerinin yöneltildiği netice, eğer vukuu imkânsız bir netice ise, yine fiil tam teşebbüs sayılacak mıdır?

A — Eğer neticenin hususlü imkânsız yani ortada vukuu imkânsız bir cürüm varsa bunun failinin cezalandırılıp cezalandırılmıyacağı hususunu tartışan birbirine zıt iki görüş vardır.

aa — Bunlardan OBJEKTİF NAZARİYE ye göre, fiil maddeten gayri kabili tahakkuktur. Bu itibarla cemiyetin korunmasını tabiat kanunları esasen sağlamıştır. Artık Ceza Kanununun müdahalesine lüzum yoktur.

bb — SÜBJEKTİF NAZARİYE taraftarlarına göre ise, neticenin husule gelip gelmemesinin ehemmiyeti yoktur. Ceza Kanununun gayesi mücrimane niyet ve hareketleri talep ederek mücrimleri ıslah ve cemiyeti korumaktır. Müteşebbis, cürüm teşkil eden fiili ikaa kalkışmakla ahlâkî redahatini göstermiş ve ıslaha muhtaç bir ruh taşıdığını ispat etmiştir. Islahı için ikinci bir suç işlemesine intizar etmeğe lüzum yoktur. Kadının tesadüfen gebe olmaması onun çocuk düşürme arzu ve hareketlerini mâzur göstermez.

Bu görüşlerden birinin kabul edilmesi ile sualimize şu veya bu şekilde cevap verilecektir.

c — İmkânsız cürüm teorisine karşı çıkan reaksiyon sonunda meydana gelen nisbî ve mutlak imkânsızlık tefrikine şu itiraz yapılmaktadır.

İmkânsızlık mefhumu ölçülemez. Henüz ölmüş bir şahsı öldürmek veya yaralamakta muvaffakiyetsizliği aynı derecede mutlak olan iki teşebbüs vardır. Maddî hata tesadüfî haller veya failin aklî zaafiyetinden ileri gelmediği hallerde her iki teşebbüste aynı derece gayri ahlâkîdir.

d — Esasen son zamanlarda imkânsız cürüm teorisinin terki hususunda doktrinde bir temayül belirmişti. Yazarlar bazı mülâhazalarla bu sahada objektif nazariyeyi hâkim kılmağa çalışmaktadırlar. Failin düşüncesi içinde bulunan ve cürmün ifası için iktiza eden hareketler icra edilmiş olduğundan bir icra başlangıcı mevcut ve binaenaleyh cezalandırılabilir bir teşebbüs vardır. Sonradan failin iradesinden müstakil bir halin orada vukuu ile neticesiz kalan cürmün vukubulmuş olması az ehemmiyetlidir. Her hangi bir kanun nakıs ve tam teşebbüsü suç sayıyorsa o kanun sübjektif görüşü kabul etmiş sayılır. Çünkü o vukua gelmiş olan maddî sosyal bir zarardan dolayı değil, suçluluğu isbat eden suça yakın hareketlerle failin kastının tezahür etmesi ve failin tehlikeli mahiyetinden dolayı suçluyu cezalandırmıştır. Cürmün mümkün veya imkânsız olduğunu aramaksızın, eğer bu tehlikeli kast ve hareketler mevcutsa teşebbüs var demektir. Ancak suç faile isnat olunamadığı hallerde fail cezasız kalır. Büyü yaparak düşmanını öldüren failin fiili böyledir. Burada katilin takip edilmesi aklen anlaşılamaz.

e — Türk Ceza Kanununun 61 ve 62 nci maddeerindeki «bir kimse işlemeyi kasteylediği cürmün» ibaresini cürüm işlemek kararı şeklinde anlamak mümkün olduğundan teşebbüs failine suç kararını icra etmeğe başladığı veya cürmün ifası için iktiza eden hareketleri tamamladığı ve fakat ihtiyarında olmıyan bir sebepten dolayı o cürüm meydana gelmediği için ceza verilmektedir. Bu cihetle gerek vasıta ve gerek mevzudaki failce bilinmiyen bu elverişsizliğin cezasızlık neticeisi doğurması makul değildir. Bunlar ancak cürmün meydana gelmesini önleyen failin ihtiyarında olmıyan sebeplerden sayılacaklardır. Bu itibarla ortada tam teşebbüs vardır ve ortada imkânsız bir cürüm bulunsa dahi faile 62 nci maddede tâyin olunduğu üzere ceza verilmek icabedecektir.

3 — İfa edilmiş cürüm :

a — İfa edilmiş cürüm bütün icra hareketlerinin vukua gelmiş olması bakımından nakıs teşebbüsten, fail tarafından takip olunan netice hâsıl olmuş bulunduğundan tam teşebbüsten ayrılır.

b — Bir defa cürüm vukua gelice, kanun tarafından tağyir edilen ceza hükmolunur. Sonradan yapılan bir faaliyetle failin fiilinin neticelerini

440

yılı kanunla T. Ceza Kanununun 19. ve 24 üncü maddelerinde ağır ve hafif para cezalarının asgarî hadlerinin artırılması dolayısile olan değişiklikten başka, 29 uncu maddeye mevzu adlî tevbih müessesesinde hiç bir değişiklik olmadığı, yani 19 ve 24 üncü maddelerde yazılı cezaların asgari hadlerinden aşağı bir ceza verilmesi icap ettiği takdirde 5435 sayılı kanunun mer'iyetinden evvel olduğu gibi 29 uncu maddenin son fıkrası vechile tevbihi adliye hükmetmek lâzım geldiği kanaatındadır.

II — Biz bu kanaata aykırı bir düşünceye malik olduğumuzdan ve makale Adalet Dergisinde yayınlanarak umumî efkâra mal olduğu cihetle, 5435 sayılı kanun muvacehesinde T. Ceza Kanununun 29 uncu maddesine göre adlî tevbih konusu üzerinde biraz durmak ve bu konuda evvelce yayınladığımız kısa bir etüdümüzdeki fikirlerimizi tekrarlamak istiyoruz(2).

T. Ceza Kanununun 29 uncu maddesinin son fıkrası mucibince —malûm olduğu gibi— hafif hapis, ağır veya hafif para cezalarının tertibi iktiza eden hallerde kanuni sebeplerden dolayı bu cezaların 19, 21 ve 24 üncü maddelerde yazılı, aşağı hadlerinden daha az bir miktarının verilmesi icap ettiği takdirde bunların yerine, taahhüt almağa hacet kalmaksızın, adlî tevbih yapılır.

16/Haziran/949 gün ve 7234 sayılı Resmî gazete ile yayınlanarak yürürlüğe giren 5435 sayılı kanunla, T. Ceza Kanununun 19 ve 24 üncü maddelerinin değiştirilmesi üzerine, kanunun 29 uncu maddesinin son fıkrasında zikri geçen tevbihi adlinin tatbik sahası çok daralmış ve ağır veya para cezalarının tertibi iktiza eden hallerden dolayı bu cezaların 19 ve 24 üncü maddelerde yazılı aşağı hadlerinden daha az bir miktarının verilmesi icap ettiği takdirde, bunların yerine tevbihi adli yapılması imkânı kalmamıştır.

III â Majno şerhinde de tebarüz ettirildiği gibi(3) fiillerin ehemmiyetsizliği veya mes'üliyet derecesinin fevkâlade hafifliği hallerinde az çok şiddetli, fakat büsbütün bertaraf edilemeyen bir tehdit yerine, tevbihi adlinin daha müessir bir ceza makamına kaim olacağı düşünülmek suretile, bu usul kabul edilmiştir.

Filhakika genel olarak tevbihi adlî, hükümlünün ahvali mahsusasına ve cürmün işlenmesindeki şekil ve suret ve hususiyete gre yargıç tarafından yapılan bir takdirdir. Adlî tevbih, ihlâl olunan maddeyi kanuniyenin ahlâki ciheti ve irtikâp olunan fiilin neticeleri izah olunmak suretiyle, mahkeme huzurunda mahkûma alenen tevcih edilir. Bununla beraber hü-

(2) Bk : Kemal Hakkı Kut : Türk Ceza Kanununun 29 uncu maddesine göre adlî tevbih - Hukuk ve İçtihatlar Dergisi: Konya, 1950, Sa: 28.

(3) Bk : Majno : Ceza Kanunu şerhi : (Adalet Bakanlığı yayını) Sh: 89.

kümlünün tevbih için mahkemeye davet olunduğu vakit icabet etmesi ve tevbihi hürmetle telâkki eylemesi lâzımdır. Aksi takdirde, hükümlünün işlediği cürüm için mahkemenin tâyin ettiği ceza, tamamile icra olunur.

Tevbihi adlinin şartlarına gelince, T. Ceza Kanunun 26 ncı maddesinde başlıca üç şart tesbit edilmiştir :

1 — Evvelâ, kanunda musarrah cezanın azamî haddinin bir ay hapis veya hafif hapis veyahut 30 lira ağır ve hafif para cezasını geçmemesi lâzımdır.

2 — İkinci olarak, esbabı muhaffife mevcut olmalıdır.

3 — Nihayet üçüncü bir şart da, fail evvelce bir cürümden veya bir aydan fazla hafif hapsi müstelzim bir kabahattan dolayı mahkûm olmamış bulunmalıdır.

IV — İşte kanunun 26 ncı maddesinde mahiyeti, şekli ve şartları gösterilen tevbihi adlinin; 29 uncu maddenin son fıkrasında, özel bir mahiyet iktisap ettiğini müşahede ediyoruz :

1 — Bir kere yargıç 26 ncı maddede zikredilen şartlar tahakkuk etse bile, tevbihi adlî vermeye mecbur olmadığı halde, kanun, 29 uncu maddenin son fıkrasında yargıcı, tevbihi adlî vermeye mecbur tutmuştur.

2 — Aynı zamanda 26 ncı madde mucibince tevbihi adliye hükmolunduğu takdirde mahkûm, belli şartların tahakkuku halinde para cezası namı ile muayyen bir para itasını taahhüt etmeye ve mahkemece lüzum görülürse bu taahhüdünü muteber kefil ile temin etmeye mecbur olduğu halde, 29 uncu maddenin son fıkrası mucibince verilen tevbihi adlide taahhüt almağa hacet yoktur.

3 — 26 ncı maddenin aksine, 29 uncu maddenin tatbikinde hükümlünün evvelce mahkûm olup olmaması, neticeye müessir değildir.

4 — Her iki maddeye göre verilecek tevbihi adli, tevbihe esas olan cezalar bakımından da farklılık gösterir.

V — Konunun aydınlanması için ceza hukukunun adlî tevbih müessesesi üzerinde bu suretle kısaca durduktan sonra, esas konumuza avdet edelim :

Kanun, 29 uncu maddenin son fıkrasında hafif hapis ağır veya hafif para cezalarının tertibi iktiza eden hallerde, kanunî sebeplerden dolayı bu cezaların aşağı hadlerinden daha az bir miktarının verilmesi icap ettiği takdirde bunların yerine adlî tevbih yapılacağını emrediyor.

Malûm olduğu üzere, 5435 sayılı kanunla değiştirilmezden evvel 19

uncu madde mucibince ağır para cezasının asgarî haddi bir lira idi ve hükümlünün aczi tahakkuk ederse, C. Savcılığınca bir gün hapis bir liraya sayılmak üzere ödenmemiş olan para cezası hapse çevrilir ve kesirler lira sayılırdı. 5435 sayılı kanun, agır para cezasının asgarî haddini on lira olarak kabul etmiş ve kesirler nazara alınmayarak bir gün üç liraya sayılmak üzere ağır para cezasının hapse çevrileceğini ve fakat üç liradan aşağı hükmolunan para cezalarının da, bir gün hapse tebdil edileceğini göstermiştir.

Gerek tadilâttan evvel, gerek tadilâttan sonra 24 üncü madde mucibince hafif para cezasının hafif hapse çevrilmesi halinde 19 uncu maddenin birinci fıkradan başka hükümleri bu ceza hakkında da uygulanmaktadır.

Görülüyor ki, 5435 sayılı kanun üç liradan aşağı hükmolunan para cezalarının bir gün hapse çevrilerek infaz edileceğini kabul etmiştir. Binaenaleyh ağır veya hafif para cezalarının tertibi iktiza eden hallerde, kanunî sebeplerden dolayı bu cezaların 19. ve 24 üncü maddelerde yazılı aşağı hadlerinden daha az bir miktarının verilmesi icap etse bile, hapse veya hafif hapse çevrilmesi suretile infazı mümkündür.

Halbuki 5435 sayılı kanundan evvel, bir gün hapis veya hafif hapis bir liraya sayılarak ağır ve hafif para cezaları infaz edilir ve ağır veya hafif para cezası asgarî hadden aşağı düştüğü takdirde 29 uncu maddenin son fıkrası mucibince tevbihi adlî yapılırdı.

5435 sayılı kanun bu imkânı kaldırmış ve halen kanunen, ancak hafif hapis cezasının tertibi iktiza eden hallerde kanuni sebeplerden dolayı bu cezanın 5435 sayılı kanunla değiştirilmemiş olan 21 inci maddede yazılı aşağı haddinden daha az bir miktarının verilmesi icap ettiği takdirde, bunun yerine adlî tevbih yapılabilir.

VI — Yukarda izahına çalıştığımız 5435 sayılı kanun muvacehesinde T. Ceza Kanununun 29 uncu maddesi son fıkrasının tatbik sahası, yüksek Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2/11/948 gün ve 381/131 sayılı kararında da mütalâa edilmiştir :

Mezkûr karara nazaran :

«Kanun koyan, 5435 sayılı kanunla yaptığı son tadil ile maksadını açık şekilde izhar ederek para cezaları yerine her hangi bir surette adlî tevbih ikamesine kat'i surette set çekmiş ve 29 uncu maddenin son fıkrasının bu maksada aykırı olarak ihtiva ettiği hükmün, artık uygulanamı-

445

yacağı hakkındaki iradesini de bu suretle açıklamış olması itibarile 29 uncu maddenin bahis mevzuu adlî tevbihe mütaallik fıkrasının ancak hafif hapis cezası bakımından tatbik kabiliyetini muhafaza etmekte bulunmasına binaen, C. Başsavcılığının yerinde görülmeyen asgari hadden aşağı düşen para cezaları yerine adlî tevbih yapılması gerektiğine dair itirazının reddine oy çokluğu ile karar» verilmiştir (4).

İlâve etmek lâzımdır ki, 26 ncı madde hükmü mahfuzdur ve Adliye Harç Tarifesi Kanununun 50 nci maddesi 12 nci fıkrası mucibince; tevbihi adli yapılmasına karar verilmişse alınacak olan 100 kuruş harç, ancak 26 ncı maddeye göre verilen tevbihi adlide alınır. 29 uncu maddenin son fıkrasının tatbiki halinde alınmaz. (Yrg. 4. C. D. 9/2/949 - 692/1962).

Son söz olarak, sayın meslektaşımızı kıymetli etüdünden dolayı tebrik eder; bize ceza hukukunun adlî tevbih müessesesi üzerinde kısa bir şekilde de olsa imalı fikretme imkânını bahşeylemesinden dolayı, teşekkürlerimi sunarım.

—o—

(4) Bk : Son İçtihatlar Dergisi : İstanbul 1950 : No. 31.

446

BİBLİYOGRAFYA

İlim - Cürüm Savaşı. Yazan : **Henri Morton ROBİNSON.** Tercüme eden : **Bahattin KİRMAN.** Ankara Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O. 1950, Sayfa : 292, Kr. 400.

Ankara Polis Enstitüsü ve Koleji Öğretmeni Bahattin Kirman tarafından; Henri Morton Robinson'un dirayetli kaleminden çıkmış olan ve **«İlim - Cürüm Savaşı»** adile açık ve anlaşılır şekilde dilimize çevrilen eser, Cinaiyat ilminin tatbikatında, memleketimizde işlenen suçların tenvirinde ve suçluların ilmî bir metodla tespiti hususunda ilgililere büyük faydalar sağlayacaktır.

Eserde, cürümle ilmî savaş, Modern detektif ve polis laboratuarlarının nasıl çalıştıkları, Bunların belli başlı fikir, tatbikat ve şahsiyetleri; Parmak izleri; Ateşli silâhlarla yapılan cinayetler; Sahtecilik vak'aları; Polis tekniğinde fotoğrafi'yi; Zehir ve zehirleyiciler; Kan lekelerinin incelenmesi; Tahtalar üzerindeki izler; Tozların tetkiki; Mulâj üstadları; Kasa hırsızları; Mücrimlerin takibi; Yalanı bulan âletler anlatılmakta ve bunlar hakkında mufassal bilgi verilmektedir.

Modern Kriminalistik ilminin bütün esaslarını açık bir lisanla anlatan kıymetli kitap, Zabıta mensuplarına, Yargıç, Savcı ve avukatlara tatbikatta çok faydalı olacaktır. İstenildiği takdirde mütercim adresinden tedarik edilebilecektir.

★

Öğretmen Osman K. AKOL : Kimsesiz Çocuklar. Ankara Örnek Matbaası : 1950, Kr. 150.

Millî Eğitim Bakanlığında Öğretmen Osman K. Akol; Yurdun en mühim bir derdi olan **«Kimsesiz Çocuklar»** mevzuunu ele alarak bu meselenin kökünden sağlayacak tedbirleri ve İngiltere'nin, Amerika'nın; Birleşmiş Milletlerin bu hususta yapmış oldukları işleri izah eden çok kıymetli bir kitap yayınlamıştır.

Cumhurbaşkanımız Sayın Celâl Bayar'a ithaf yazısile başlayan eserde; müellif kimsesiz çocuklar mevzuunu hisli ve içli bir ifade ile ilmî ve istatistik bilgilerle tetkik etmiş; bu meselede sık sık rastlanılan facialardan kalblere çöken ıstırabı aksettirmek için çırpınmış; bu hususta alınmış olan tedbirlerin daha müspet ve işler hale gelmesi ve işin esaslı bir şekilde so-

na erdirilmesi temennisinde bulunmuştur. Bunu kitap sahibi «Başlarken» yazısında : «Söylenmiyen derdin dermanı bulunmazmış derler, Para var, çocuklara yedirip bitirmek için!... Teşkilât var, fakat yaptık diye öğünmek, yapıyoruz diye avunmak için ve öte tarafta on binlerin sefaleti, on-binlerin birer tazecik fidan gibi devrilip çamura katılması...» şeklinde belirtmektedir. Bundan sonra tatlı bir ifade ile Çocuk ve Çocukluk» anlatılmakta ve daha sonrada, biz de ve başka milletlerde çocuğa gösterilen alâka; Nesiller arası bir bağ olarak çocuk; Çocuk ölümleri; Korunmaya muhtaç çocuklar; Çocuğu koruma ile ilgili hükümler; Çocuk sefaleti; Çocuk sefaletine karşı aranan tedbir; Korunmaya muhtaç çocuklar hakkında kanun; Çocuğun Koruma teşkilâtı; Çocuk Esirgeme Kurumu; Vakıflar; Koruma kanunun ilk tatbik yılı; Başka memleketlerden misaller : İngiltere'de, Amerika'da, Birleşmiş Milletlerde; Yetiştirme yurtları, Çayırhan ve Zir kapu yetiştirme yurtları; Netice ve teklifler gelmektedir.

Kitabın son kısmını : Cumhurbaşkanımız sayın Celâl Bayar adına yazılan şu satırlar teşkil etmektedir : «Bu kitap isminizle başladı. Bu kitapta muharrir, elindeki dar imkânları alabildiğine zorlayarak, Kimsesiz çocuklar meselesini; Cumhurbaşkanı olarak size ve bütün vatandaşlara, bir damla göz nuru, bir derin iç sızısı sunmağa çalışmıştır. Muvaffak olabildi mi, Olamadı mı? Hüküm; Sizin ve bu kitabı okuyacak vatandaşların. Eksiğini tamamlamak; imkânları geniş, Yetkileri büyük Türk Milletinin... Bu satırları yazan; Kendilerine karşı derin bir şefkat duyduğunuz ve bunu fiilen, fakat tek başınıza gösterdiğiniz bu kimsesiz çocuklar için sizden, 21 milyon vatandaş karşısında ve tarih huzurunda geniş ve esaslı bir teşkilât kurulmasına delâletinizi yalvarıyor... Onun bu hareketini samimiliğine veriniz ve bağışlayınız. Emir ve karar sizindir sayın Başkan!».

Müellifi; önemli bir mevzuda hazırladığı kıymetli eserinden dolayı tebrik eder, Kitabın Ankara'da Akba kitabevinden tedarik edilebileceğini hatırlatırız.

★

«Hak Uğrunda Mücadele». Yazan : **R. V. İHERİNG.** Türkçeye çeviren : **Fethi FETİHCİ.** Kastamonu Doğrusöz Matbaası 1950, Sahife : 93, Kr. 150.

Kastamonu'da Fethi Fetihci; Alman hukuk âlimlerinden R. V. İhering'in yazdığı ve 1874 den 1886 ya kadar Macarca, Rusca, Yunanca, Romence, Sırpça, Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Çekce, Lehce, Danimarka, Holândâ, İsveç, İspanyol, Portekiz, Japon dillerine mütaaddit defalar ter-

cüme edilmiş olan **«Hak Uğrunda Mücadele»** adlı eserini Almanca 11 nci baskısından tam bir vukufla Türkçemize çevirmiş ve yayınlanmıştır.

Kitap mütercimin, R. V. İhering'i ve eserlerini tanıtan satırlarından sonra Newton'un «Temaşa ile insan âkil olur, fakat bilgi ancak okumakla elde edilir» vecizesile başlamaktadır. Bundan sonrada Dr. Rudolf Von Ihering'in «İlk Sözü» ve V. Ehrenberg'in «Onbirinci basıya ilksöz» yazılarından sonra gelen kitabın metin bölümünde müellif; «Hak» hakkında «Hakkın gayesi sulhtur ve buna eriştirecek olan vasıta mücadeledir. Hak, haksızlık tarafından yapılacak bir tecavüze karşı hazır olmak mecburiyetinde bulunduğu — ki dünya mevcut oldukça bu baki kalacaktır — bu mücadeleden kurtulamayacaktır. Hakkın hayatı mücadeledir, Milletlerin, Devlet kuvvetinin, Sınıfların ve ferdlerin mücadelesidir. Dünyada her hak mücadele ile elde edilmiştir. Mühim olan her hukuk kaidesi, evveliemirde ona muhalefet edenlerden zahmetle elde edilmek mecburiyetinde kalmıştır ve her hak, yani hem bir milletin ve hem de bir ferdin hakkı için, onun müdafaasına daimî hazırlık esastır. Hak sade bir fikir değil, bilâkis canlı bir kuvvettir. Bu sebepledir ki bir elinde hakkı tarttığı terazi kefesini tutan adalet, diğer elile de onu müdafaa eden kılınç çıplak bir cebir ve kılınçsız terazi hakkın kuvvetsizliğidir. Bunların ikisi de birbirine aittirler ve tam bir hukukî vaziyet ancak, adaletin kılıcı kullanmasına vasıta olan kuvvetin teraziyi kullanırken gösterdiği maharete müsavi olması takdirinde mevcuttur.» demektedir.

Hemen bütün dillere terceme edilmiş olan küçük fakat çok kıymetli olan eseri hukuk kütüphanemize kazandırmasından dolayı mütercimi tebrik eder, Kastamonu - Hisarardı adresinde bulunan Fethi Fetihci'den istenebileceğini hatırlatırız.

★

Pratik Hukuk Mecmuası. Yıl: III, Sayı: I, Kr. 50.

İstanbul Avukatlarından Emcet Belgesay tarafından İstanbul'da her ayın onbeşinde, Ordinaryüs Profesör Mustafa Reşit Belgesay'ın yazı işlerini fiilen idaresi altında neşrettiği **«Pratik Hukuk Mecmuası»** nın Ocak 1951 sayısı Analiz edilen Fransız Temyiz Mahkemesinin «Evlenme vadinin ve cinsî münasebetin ispatı»; Rennes İstinaf Mahkemesinin «Resmî Senetlerin ispat kuvveti»; Türk Yargıtay Ticaret Dairesinin «İşçinin uğradığı zararda Patronun mesuliyeti»; Danıştay'ın «Temyiz Komisyon kararına karşı hazinenin Danıştaya müracaat salâhyieti»; Uyuşmazlık Mahkemesinin «Adalet Mahkemelerinin Görevi» hakkındaki kararlarını ihtiva etmek-

449

daki sözleşmeye göre vefat halinde ortaklığın vereseye intikal etmemesi şartı», «Bir kanunun makabline teşmili», «Pek akçesi ve akdin inikadının delili»; «İhbar edilen ayıptan dolayı defi hakkının sukut zamanı»;

Yargıtay IV üncü ve II nci Hukuk Daireleri Kararları :

«Hukuk Mahkemesinde açılan tazminat dâvasının reddi halinde maddî ve manevî tazminat isteği ve mukabil dâvanın reddi sebebile dâvacı vekiline ücret takdiri», «Tarifede mutlak olarak gösterilen avukatlık ücretinden aşağı takdiren hükmedilmesi hali», «Temyiz edilen iki nokta an birinin meskut bırakılması sebebile tashihi karar isteği».

★

Aynı Dergi. Sayı : 68.

Makaleler :

Kâmil Boran : Hâkimler K. nunun 64, 65 ve 66 ncı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifinin gerekçesi; Ahmet Erdoğdu : Cezaî sorumluluk hakkında son telâkkiler;

Yargıtay Ticaret Dairesi Kararları :

«D. D. Y. idaresiyle memurları arasındaki münasebet ve ihtilâfında uygulanacak hukukî kaide ve zamanaşımı», «Teminat mektubunun iptali dâvasında şartın tahakkuku halinde uygulanacak hükümler ve mukaveleye yapılan ilâvenin tadili tazammun etmiyen haller», «Mahiyet ve kıymetleri beyan edilmiyen ve ambalâjlı olarak nakledilmek üzere teslimi kabul edilen eşyanın kaybı», «Kira bedellerinin ödenmemesi sebebile iki aylık kira için tâyin edilen bir yıl, bir kira süresine matuf olması», «Mal sahibi ile kiracı arasında 5020 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden sonra icar akdinin yenilenmesi ve mecurun istimal şartı ile tahliye sebepleri», «Ortaklıktan sonra dâvalının ihmali yüzünden sebebiyet verilen zarar», «Bozma kararlarından sonra yargılamadaki usul hükümleri».

Yargıtay Hukuk Daireleri Kararları :

«İcar akdinden sonra mecurun başkasına temliki takdirinde devamı ve müstecire ihbar mecburiyeti ve süresi», «Tamirat bedelinden alacak ile tazminat iddiasının mahiyeti ve mahkemenin görevi», «Dâvacıya ait değirmen yoluna müdahale», «Yarışlara girmekten menedilen at hakkında hakem kararının kat'î olması», «Tapuca hazine adına kayıtlı yere 25 yıl tasarruf neticesi», «Veraset belgesinde birden fazla dâvacıların hisse miktarlarının tâyin ve tesbiti».

451

Yeni Hukuk ve İçtihatlar Dergisi. Yıl: III, Sayı: 25, Kr. 50.

Üsküdar Sorgu Yargıcı Naim Tezmen'in üç yıldanberi her ay bir yenilikle ve kıymetli hukuk yazıları ve seçme Yargıtay kararlarile neşrolunan derginin 951 yılı Ocak ayı sayısı şu yazılarla çıkmıştır :

Dergi : Üçüncü yıla girerken; «Memurun ikametgâhının tâyin ve tespitinde kıstas nedir?»; «Duruşma dışındaki kararlar kabili temyizdir» başlıklı iki Yargıtay Genel Kurul Kararları ve «Medenî K. nunun 639 uncu maddesine göre yapılan tescilde ,usul», «Devlet ve belediye de iyi komşuluk münasebetleri kurmağa mecburdur», «Adalet binasının yanmasına göre dâvanın mevcudiyeti için tanık dinlenir», «Tavzih dilekçesinin kararı tarafına behmehal tebliği şarttır», «Çocuğun askeri okulda olmasına göre baba çocuk zammı alamaz», «Tahliye dâvasında aciz vesikası», «Konturatonun bitmesinden eve ihtar keşide edilemez», «Şamda bulunan gayrimenkulün İstanbul'da satış vadinin yapılması», «Teyze çocukları H. U. M. K. 293. mad. girmez», «İstimlâkta kiracının durumu» başlıklı Yargıtay Hukuk Daireleri kararları; «Nakliye işlerinden doğan tazminatın ödenmesi», «Şirket hakkında aciz vesikası istenmesi iflâs demek değildir» başlıklı Yargıtay Ticaret Dairesi kararları; «Af Kanununun tekerrür suçuna tatbiki», «Sivil elbiseli subay ruhsatsız silâh taşıyamaz», «Aynı cinsten mükerrer olan sanığın 5677 sayılı kanunun 2 nci maddenin G bendinin uygulanması», «Şahsî şikâyete bağlı işlerde kanunî usuller», Noksan vezinli ekmek satışı hangi mahkemeye aittir» başlıklı Yargıtay Ceza Dairesi kararları ve bunlardan başka en yeni ve en önemli 50 ye yakın içtihat.

★

Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası. Yıl: III, Sayı: 27, Lira: 1.

İstanbul - Galata posta kutusu 1829 adresinde Doçent Dr. Zahit İmre, Dr. Halid Kemal Elbir taraflarından ayda bir hukukî ve iktisadî yazılarla neşrolunan mecmuanın Ocak 951 nüshası : Dr. A. Memduh Yasa : 1951 bütçesi; İsmet Gülümser : Çiftçiyi topraklandırma sistemimiz ve 27 Mart 1950 de yapılan değişiklikler; Dr. Cahit Talas : Birleşmiş Milletler beşinci yılını tamamlarken; Avukat Yılmaz Altuğ : İsveçte sosyal sigortalar, Pansiyonlar yardım müesseseleri : II; başlı makalelerle Dr. Mustafa Elmalı : Türkiye'nin bazı memleketlerle mukayeseli olarak tediye muvazenesi hakkındaki iktisadî hayata»; Ziya Tataç : Cumhurbaşkanının tatbikinin sosyal kısımları — İşçi hastalıkları sigortasının tatbik edileceği yerler — Askerî kazanın ıslahı için bir tasarı hazırlandı — Ulaştırma teşkilâtını ıslah için tedbirler alınmakta — Nüfusumuz — Sigorta şirketleri kongresinde görü-

şülen mevzulara dair «Sosyal hayata» dair ve Doçent Dr. Zahit İmre : 33 üncü Milletlerarası çalışma toplantısı hakkındaki milletlerarası kongreler ve Doçent Dr. Bülent Köprülü : «Gayrimenkul mülkiyetinin iktisabında hüsnüniyetin rolü» başlıklı içtihat tahlili yazılarını ve T. C. Merkez Bankası Kasım ayı haftalık vaziyet cetvelini ihtiva etmektedir.

★

İş Mecmuası. Cilt: XVI, Sayı: 112.

Her ay İstanbul - Bayazıt Posta Kutusu 16 adresinde felsefî, Ahlâkî, İçtimaî ve sair konulardaki çeşitli yazılarla yayınlanan derginin Aralık 950 nüshası aşağıdaki mündericatla çıkmıştır :

İ. Ş. : XVII senemiz; Prof. A. Zeki Velidî : İslâm Şark'ı ile Garp arasında ilmî iş birliği; Avni Özsun : İş hayatında kollektif tip mukaveleler; M. Bayrakoğlu : Arjantin Cumhurreisinin karısı Evita Peron yeni bir politikacı kadın tipi; Fındıkoğlu Z. Fahri : Heyecanlı bir geçmiş, Hüzün verici bir realite karşısında Dr. Halil Fikretin bir yazısı münasebetile; Peyami Safa : «Fransız İhtilâli ve Tanzimat»a dair v.s.

★

Aynı Dergi. Sayı: 113, 144.

İ. Ş. : Ecnebi İlim Adamları; Prof. Muhlis Ete : Prof. Kessler; Asım Süreyya İloğlu : Perakende ticaret; G. İsaac : Prof. Kessler'in şahsiyeti; Dr. Ekmel Zadil : İnsan olarak Kessler; Orhan Erdenen : Prof. Kessler'i Uğurlarken; Prof. A. İsaac : Prof. Kessler ve işletmecilik; Dr. Orhan Tuna : Prof. Kessler ve yeni bir zihniyet; Prof. Fındıkoğlu : Türk sosyolojisinde G. Kessler; Dr. M. Bayrakoğlu : Prof. Kessler Bibliyoğrafisi; Prof. G. Kessler : Bir otobiyoğrafi; İ Ş. : Organizasyon yokluğu; Nalbantoğlu Hıfzı : Ahmet Rıza nasıl kaçtı; Turgut Acarsoy : Aile ismi; Yücel anketinin neticesi; Prof. Fındıkoğlu Z. Fahri : Prof. M. İzzet'i anarken; Prof. Reuter'in bir kadirbilirliği: Bir kaç havadis. Yücel'in istifası; Edebiyat Fakültesi. v. s.

★

Tatbikatta Yargıtay Kararları. Yıl: II, Sayı: 21, Kr. 50.

İstanbul 4 üncü Ticaret Mahkemesi Üyesi Hayrettin Sezik tarafından tatbikatta bütün hukukçulara yol göstermek amacile her ay seçilmiş Yargıtay Hukuk Daireleri ve Haşiyeli Ticaret Kanunu ilâve forması ile birlikte neşrolunan Derginin Ocak 951 sayısı münderecatı şunlardır :

«Cemiyetten ihraç kararı aleyhine dâva açabilmek», «Af Kanunu şümulüne giren para cezası» hakkındaki Tevhidi İçtihat; ve «Haricen gayri-

453

menkul satışı, senedsiz tapu alınması», «Bilüzayede ihale ve teslim edilen eşyanın mülkiyeti», «Masarifi Muhakeme ve Avukatlık ücreti» ne dair Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun; «Müteahhidin taahhüdünü ifa etmemesi, ihale farkı», «Komisyoncunun kaparo ve masrafları iadesi», «Atiye talik, müşterinin vecibeleri», «Nakliyecinin mesuliyeti», «Duruşmada hasrı dâva», «Karzı ticarî ve faiz», «Sigorta ücretinin taksitle tediyesi», «Kiracının akde devam ihbarı ve peştemallık talebi», «Zimmet fiilinin ispatı lüzumu», «Dairenin vecibelerini ifa etmemesi, tazminat ve faiz», «İtirazın ref'i ve istirdat dâvası», «İbranamedeki kaydın tefsiri», «İhtiyaç sebebile tahliye» hakkındaki Yargıtay Ticaret Dairesi Kararları.

★

İdare Dergisi. Yıl: 21, Sayı: 207, Kr. 100.

İçişleri Bakanlığınca iki ayda bir değerli kalem sahiplerinin idarî ve hukukî telif, terceme ve diğer mevzulardaki kıymetli yazılarile neşrolunan Derginin 950 yılı kolleksiyonu sonuncu sayısının ihtiva ettiği yazılar şunlardır :

Tetkikler :

Nihat Alp : Modern arşiv usulleri ve faydaları — Emniyet Genel Müdürlüğünün arşiv teşkilâtı; İlhami Ertem : Hayvan hırsızlığının men'ine dair 5617 sayılı kanun üzerinde düşünceler; Kemal Hadımlı : Azil ve Bakanlık emri : II; İhsan Olgun : Belediyelerimiz ve et mevzuu; Ragıp Özel: Terfi şekilleri; Sıtkı Tugal : Köy kalkınması dâvasının muayyen ve müsbet bir hale getirilmesi.

Tercümeler :

Atalay Akan : Fransa'da idarî temyiz dâvaları ve iptal dâvalarının ikiliği; Yusuf Danışman : İngiliz polis teşkilâtı, doğuşu, gelişimi, karakteristik tarafları : I, Vecihi Tönük : Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanlarının görev ve yetkileri; V. T. : A. B. Devletlerinde idare hukukunun anlayış ve kavrayışı; V. T. : Fransız siyasî partileri.

Meslekî Düşünceler : Cemal Babaç : İdare San'atı.

İdarî Coğrafya : Ahmet Tosun : Arpaçay İlçesi.

Fihrist : 202 ilâ 207. sayılı dergilere ait.

Kâzım DERELİ

———o———

Yargıtay kararları

HUKUK BÖLÜMÜ

Dâva edilen alacak bir satış bedelinin ödenmesinden neşet etmiş ise bedelinin, satış akdinin vukubulduğu mahalde ödenmesi icap edeceği ve usulün 10 uncu maddesi mucibince mukavelenin icra olunacağı mahal mahkemesinin de dâvaya bakmaya yetkili olduğu hususlarının gözönünde bulundurulması.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Esas : 3/124 — Karar : 50

DÂVA : Dâvalı İsparta Ağır Ceza Mahkemesi başkanı bulunduğu sırada cezaevine sipariş verdiği halı bedelinden bakiye borcu bulunan 51 liranın maa faiz tahsili istemine dairdir.

HÜKÜM : Dâvalının yetkisizlik itirazının reddile henüz ödenmemiş olduğu tahakkuk eden 51 liranın 22/12/947 tarihinden itibaren % 5 hesabile tahakkuk edecek faizle birlikte tahsiline dair verilen hüküm Yargıtay Üçüncü Hukuk Dairesince; dâvalının halen İsparta'da olmayıp İstanbul'da vazifesi yanında bulunduğu anlaşılmasına ve her dâvanın dâvalının ikametgâhı mahkemesinde bakılması lâzım geleceğine göre dâvalının serdettiği yetkisizlik itirazının bu surette incelenmesi ve sonucuna göre karar verilmesi lâzımgelirken kanunî sebebi gösterilmeksizin bu hususiaki itirazın reddine karar verilmesi yolsuz olduğundan bahsile bozularak mahalline iade kılınmakla; yeniden yapılan yargılama sonunda; dâva mevzuunu teşkil eden alacak; İsparta'da akdedilen ticarî bir akidden doğmuş olup, bu akde istinaden ifası istenen borçta ticarî müessese tarafından imâl ve teslim edilen halı bedelinden mütevellit olup paraya taallûk ettiğinden ve para alacaklarında hilâfına mukavele olmadığı takdirde alacağı alacaklı ticarethanenin bulunduğu mahalde tesviyesi icabettiğinden ve saireden bahsile evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvalı Kenan Ataerğin vekili avukat Kemal Nükür.

YARGITAY KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek; ısrarı kapsıyan son hükmün süresi içinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Taraflar arasındaki mukavelenin İsparta'da icrası lâzım gelip usulün 10 uncu maddesi mucibince İsparta mahkemesi dâvaya bakmaya yetkili

bulunmuş olmasına göre salâhiyet bakımından BOZULMASINDA kanunî isabet bulunmayan eski hükümde ısrar edilmesi doğru olduğundan diğer cihetler tetkik olunmak üzere dosyanın Yaryıtay Üçüncü Hukuk Dairesine tevdiine 20/9/950 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Dâvacı diğer dâvalılardan ferağat ederek dâva ettiği şeyin tamamını dâvalılardan yalnız birisinden istemek suretile dâvasını tebdil edip dâvalı da bu tebdili kabul ettiği takdirde dâvanın bu şekilde görülerek hükme bağlanmasının doğru olacağı.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

Esas : 3/109 - 29 — Karar : 51

DÂVA : Muhtelif cihetlerden cem'an alacağı bulunan 225 liranın tahsili istemine dairdir.

HÜKÜM : Tafsilâtı tutanak ve ilâmında yazılı olduğu üzere; iddia, kabul şahadet, keşif raporu ve senede göre dâvalının münazaalı tarlanın kıblesindeki bir dönümlük yerden müdahalesinin men'ine ve 25 lira ecrimisil ile 100 lira satış bedeli senet muhteviyatının keza kabul veçhile babası veresesine izafeten dâvalıdan alınmasına ve diğer dâvalılar Kâmil ve Talip hakkındaki dâvanın reddine dair verilen hüküm Yargıtay Üçüncü Hukuk Dairesince; Dâvacı temyiz eden Mehmet ve kardeşlerinden 100 liranın tahsilini istemiş iken Kâmil ve Talip haklarındaki dâvanın reddiyle 100 liranın Mehmetten tahsiline karar verilmesi sebebinin açıklanmaması yolsuz olduğu gibi miras hissesinden dolayı dâvacının bir dönüm tarlaya müdahalesinin men'i hakkında bir dâvası yokken bu hususa da karar verilmesi yolsuz olduğu beyanile bozulmuş olmakla yeniden yapılan yargılama sonunda : Dâvalı Mehmetten başka diğer dâvalılar ilk oturumda tarla ile ilgileri olmadığını beyan ettiklerinden dâvacı Mehmetten gayri dâvalılar hakkındaki dâvasından vaz geçmiş ve keyfiyet 10/12/948 günlü oturumda tarafların imzasiyle tesbit edilmiş ve ayrıca dâvalı Mehmet 6/7/948 günlü oturumda babasının veresesi adına ve diğer dâvalılar adına mes'uliyeti kendisinin kabul ettiğini beyan etmiş ve keza dâvacı 6/7/948 tarihli oturumda dilekçesini istidacının yanlış yazmış olduğunu ve kendisinin dört dönümlük tarladan müdahalenin men'ini istediğini beyan etmiş dâvalı da iddiasının bu şekilde tahavvülün aynı oturumda kabul eylemiş olduğundan bahsile evvelki hükümde ısrar olunmasına karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvalı Mehmet Dilmen.

YARGITAY KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek; ısrarı kapsıyan son hükmün süresi içinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Temyiz olunan ısrar kararının dayandığı gerekçelere ve bozmadan evvel ve bozmadan sonra tarafların vâki beyan ve kabullerine göre yerinde olmıyan bozma dileğinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan ısrar kararının ONANMASINA ve aşağıda müfredatı yazılı 200 kuruş temyiz ilâmı harcının temyiz edenden alınmasına 20/9/950 tarihinde oybirliği ile karar verildi.

Zilyedinden hüsnüniyetle satın alınan bir hayvan ihtilâfı hakkındaki dâvada dinlenen tanıklar bu hayvanın zilyedine kocasından intikal ettiğine şehadette bulunsalar dahi mahkemece miras cihetinin re'sen tahkikine mahal olmadığı.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Esas : 3/144-50 — Karar : 52

DÂVA : Oğlu tarafından kendisine ait 300 lira değerindeki üç baş hayvan dâvalıya gütmek üzere verilmiş ise de dâvalı bu hayvanları iade etmemekte olduğundan mevcutsa aynen değilse bedellerinin tahsili istemine dairdir.

HÜKÜM : Tafsilâtı tutanak ve ilâmında yazılı olduğu üzere; sözü geçen üç baş hayvanın dâvacının oğlu İdris tarafından dâvalıya satıldığı ve bakmak üzere verdikleri hayvanları keza İdris'in peyderpey dâvalıdan alıp başkalarına sattığı netice ve kanaatına varılmış olduğundan dâvanın reddine dair verilen hüküm Yargıtay Üçüncü Hukuk Dairesince; dâva olunan hayvanların dâvacının kocasından kaldığı yargılama sırasında dinlenen tanıkların bildirmiş olmasına göre tanıkların bu beyanlarının incelenmesi ve kocasndan miras olarak kaldığı takdirde kendi ve oğlu İdris'in hissesinin tesbit ettirilmesi ve sonucunun karara bağlanması gerekli iken eksik yargılama ile yazılı şekilde hüküm verilmesi yolsuz olduğu beyanile bozulmuş olmakla yeniden yapılan yargılama sonunda : Dâvacı ile oğlu İdris hayvanların milkiyeti hakkında her hangi bir iddiada bulunmamış olmalarına ve İdris'in babası öldükten sonra kalan malları bölüştüklerini dâva konusu hayvanların diğer bazı hayvanlarla birlikte annesine ve kız kardeşine kaldığını kendi hissesinin paraya çevrilip bankaya yatırılmış bulunduğunu kabul ve beyan eylemesine ve dâvalının dahi bu hususlar hakkında her

hangi bir iddiasının sebketmemiş olmasına ve bunlardan ayrı olarak dâvacı tarafından ileri sürülmiyen ve dâvanın da savunması ile alâkası bulunmıyan her hangi bir hususun mücerret tanıklar tarafından beyan edilmesinin tarafların iddia ve savunmalarına müessir hukukî bir netice tevlit edemiyeceğine ve işbu hâdisede miras meselesinin nazara alınması hususu kamu haklarını ilgilendiren bir mevzu olmadığı için re'sen nazara alınmasına mahal bulunmamasına binaen evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvacı Zekiye Melik vekili Avukat İsmail Hakkı Yarkın.

YARGITAY KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek; ısrarı kapsıyan son hükmün süresi içinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Her iki tarafın iddia ve müdafaalarını isbat için gösterdiği şahitler istima ve takdir edilerek ve mahkemenin kanaatını takviye zımnında dâvalı tarafa re'sen and dahi içirilerek dâvalının dâva edilen hayvanları zilyedinden hüsnüniyetle satın aldığına kanaat getirilmiş olmasına binaen eski hükümde ısrar edilmesi usul ve kanuna uygun olduğundan itirazların reddiyle ısrar hükmünün ONANMASINA ve aşağıda müfredatı yazılı 200 kuruş temyiz ilâmı harcının temyiz edenden alınmasına 20/9/950 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Gayrimenkul üzerindeki ağaçlar ve binalar onun mütemmim cüz'i olup gayrimenkulün satışında istisnaları caiz olmadığından satış mukavelesinde buna dair bir sarahat yoksa bu hususdaki dâvanın reddi ve mukavelede böyle bir istisna varsa mukavele batıl olacağından satışın iptali icabeder.

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi
Esas : 2362 — Karar : 3858

Boğazlıyanın Sırçalı Tekke köyünden Mahmut oğlu Hüseyin Uçar'ın aynı köyden Ali oğlu İbrahim İlbay aleyhine murisi Hüseyin'e ait Sandık Kaya mevkiinde kâin hududu belli bir buçuk evlek miktarındaki bağ ile beheri 15 şer lira kıymetindeki 13 adet selvi ağacına dâvalı fuzulen müdahalede bulunduğundan ve ağaçlardan bir adedini keserek kaldırmış olduğundan vâki müdahalesinin men'i ve kesilen ağaç bedelinin tahsili talebiyle açtığı dâvaya dâvalı dâvadan 15 sene evvel dâvacıya bir bahçe vermek suretiyle müddeabih bağ ve kavakları mübadele ettiklerini ve o müddettenberi münazaalı yerin elinde bulunduğunu def'an beyan ve dâvanın red-

458

dini istemiş olmakla yapılan yargılama sonunda dâvacının kendisine ait tapusuz bir kıt'a bağı dâvalıya ait bir bahçe ile haricen değiştiği ve bu değişmede bağda dikili bulunan kavakların hariç tutulduğu halde dâvalının kavaklara müdahale ettiği ve kavaklardan birisini keserek götürdüğü şehadetle tahakkuk etmiş ve dâvacıda kavaklarını kesip götüreceğini beyan etmiş olduğundan kavak ağaçlarının dâvacı tarafından kesilip götürülmesine ve dâvalı tarafından evvelce kesilip götürüldüğü anlaşılan bir adet kavağın bedeli olan 15 liranın da dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine dair Boğazlıyan Asliye Hukuk Yargıçlığından verilen 8/4/949 Tarihli ve 236/154 No. lu ilâmın Yargıtayca incelenmesi dâvalı İbrahim İlbay tarafından süresi içinde verilen dilekçe ile istenilmiş olmakla gereği düşünüldü:

YARGITAY KARARI

Bir gayrimenkulün üzerindeki ağaçlar ve binalar onun mütemmim cüz'nü teşkil ettiklerine ve mütemmim cüz'den olan şeylerin satıştan ve devirden istisna edilemeyeceklerine ve böyle bir bağıtın muteber olamayacağına göre dâvacının dâva edilene trampa bedeli olarak vermiş olduğu bağın mütemmim cüzü olan kavak ağaçlarına dâva edilenin müdahalesinin incelenmesini istemeye hakkı olmayıp ancak kavakların istisnası suretiyle yapılmış olan trampa bağıtının muteber olmaması ve batıl olması dolayısiyle bağı ve kavak ağaçlarını geri istemeye hakkı bulunduğu göz önüne alınarak dâvanın reddine karar verilmek gerekirken mütemmim cüz'ün gayrimenkulün devrine ait trampa bağıtından istisna edilmesi suretiyle yapılmış olan bağıtın muteber sayılarak yazılı olduğu üzere müdahalenin önlenmesine karar verilmiş olması yolsuz ve bozma dileği bu bakımdan yerinde olduğundan hükmün H. U. M. K. nun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve dosyanın mahkemesine geri gönderilmesine ve 795 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 19/10/950 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Vakfın evlâdı evlâdından olduğu gerçekleşmiş bulunan dâvacının vakfiyede akrabaya taallûk eden şartlara göre galle fazlasından faydalanmasına kanunî bir engel mevcut olmadığı H.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas : 481 — Karar : 769

Ziya Zeytin ile Vakıflar İdaresi arasındaki alacak dâvasından ötürü Seyhan Asliye Hukuk Yargıçlığından verilen 26/11/948 gün ve 278/936 sa-

yılı hükmün onanması hakkında dairece verilen kararı havi 25/2/950 gün ve 2990/350 sayılı ilâma karşı dâvacı Ziya Zeytin tarafından süresi içinde karar tashihi istenilmiş olmakla verilen tashih dilekçesi ve tashihi istenilen ilâm dosyadaki bütün kâğıtlarla birlikte okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

YARGITAY KARARI

Vakfın evlâdı evlâdından olduğu gerçekleşmiş bulunan dâvacının vakfiyede akrabaya taallûk eden şartlara göre galle fazlasından faydalanmasına kanunî bir engel mevcut olmadığı cihetle tashih dileği yerinde görülmüş olduğundan dilekçenin kabulile bozma kararının kaldırılmasına ve temyiz olunan hükmün ONANMASINA ve aşağıda yazılı 470 kuruş temyiz masraının temyiz edenden alınmasına 30/5/950 gününde oybirliği ile karar verildi.

Komisyonca devlet ormanı olarak tahdit edilen nizalı yerin Tarım Bakanlığınca orman olarak belirtilme yetkisi 5653 sayılı kanun ile kaldırılmış olduğundan nizalı yerin orman veya dâvacıya ait tarla olup olmadığı hususlarının her nevi delillerle tahkik edilerek ona göre karar verilmesi.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas : 4260 — Karar : 3163

DÂVA : Tapuca kayıtlı olmayıp 20 senedenberi vergisini vermekte olduğu yer ve sınırları dâva dilekçesinde yazılı 250 lira değerinde ve onbeş dönüm miktarındaki tarlaya bir numaralı tahdit komisyonu tarafından 3116 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre orman mefhumuna sokulmak suretile dâvalı idarece müdahale edilmekte olduğundan bahsile vâki müdahalesinin önlenmesine karar verilmesi istenilmiştir.

KARAR : Tafsilâtı tutanak ve ilâmında yazılı olduğu üzere dâva konusu gayrmenkulün mülkiyeti hakkında dâvacı tarafından belge ibraz edilemediği gibi dâvacı 20 seneyi aşan zilyedliğini de isbat edememiş ve orman idaresinin kararı 3116 sayılı kanunun 25 ve 2644 sayılı Tapu Kanunun 16 ncı maddesi ile 4785 sayılı kanun hükümlerine uygun bulunmuş olmasına mebni sabit olmayan dâvanın reddine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvacı.

460

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Dâva 3116 sayılı kanunun 7 nci maddesi uyarınca tahdit komisyonu kararına ve tahdit tutanağına itiraz olup komisyonca devlet ormanı olarak tahdit edilen nizalı yerin Tarım Bakanlığınca orman olarak belirtilmek yetkisi 5653 sayılı kanun ile kaldırılmış bulunmasına Orman Kanunu müktesep hakları ihlâl edemiyeceğine ve Medenî Kanunun 639 uncu maddesinin uygulanmasında iyiniyet şart olmadığına göre yerinde inceleme yapılmak ve nizalı yerin 3116 sayılı kanunun 5653 sayılı kanun ile değiştirilen birinci maddesinde yazılı vasıfda orman olup olmadığı araştırılmak ve dâvacının dinlettiği tanıkların şahadeti takdir edilmek ve sonucuna göre bir karar verilmek gerekirken dâvacının iyi niyeti isbat edilmediğinden ve tapu ve buna mümasil belge ibraz olunmadığından bahsile dâvanın reddi cihetine gidilmesi yolsuz temyiz itirazları bu bakımlardan yerinde görüldüğünden hükmün H. U. M. K. nun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve aşağıda yazılı 600 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 30/9/950 gününde oybirliğile karar verildi.

Müşterek gayrimenkulün adet ve hisse itibarile ekseriyeti teşkil eden hissedarları müdahelenin men'i dâvasını ikame edebilecekleri gibi hissedarlardan herbiri müşterek menfaatler için diğer hissedarları temsil edebilecekleri.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

Esas : 3016 — Karar : 3184

DÂVA : Üç parça tapu senedile malik ve mutasarrıf oldukları yer ve sınırları belli tarlalara dâvalının müdahale etmekte olduğundan bahisle müdahalesinin önlenmesine karar verilmesi istenilmiştir.

HÜKÜM : Dâva konusu gayrimenkullerin dâvacılardan başka hissedarları bulunduğu anlaşılmış ve müşterek mülkiyet — de hissedarların hepsinin bizzat veya bilvekâle dâva açmaları veya bir temsilci tarafından dâva açılması gerekli bulunmuş olmasına mebni bakılması kanuna uygun bulunmıyan dâvanın reddine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvacılardan Fatma Ayçin ve Muharrem Kandiş.

461

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Dâva konusu gayrimenkulün adet ve hisse itibarile ekseriyetini teşkil edenler tarafından dâva açılmış olmakla beraber hissedarlardan her biri müşterek menfaatler için diğer paydaşları temsil edebileceğine göre müdahalenin men'i hakkında açılan dâvaya bakılmak gerekirken yazılı düşüncelerle dâvanın reddi cihetine gidilmesi yolsuz ve temyiz itirazları bu bakımdan yerinde olduğundan hükmün bu sebeple H. U. M. Kanununun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve aşağıda yazılı 600 kr. temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 2/10/950 gününde oybirliğile karar verildi.

İki haddi münazalı yere uymayan tapuya istinat edilemez.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas 3698 — Karar : 3166

DÂVA : Dâvalılarla müştereken mutasarrıf bulunduğu bir kıt'a tarlanın aralarında taksim edilemediğinden bahsile kabilse hükmen taksimi değilse satılarak şüyuun giderilmesine karar verilmesi istenilmiştir.

KARAR : Taksim veya şuyuun izalesi istenilen gayrimenkulün tapu kaydında gösterilen iki haddinin mahalline uygun olup diğer haddinin uygun bulunmadığı mahallinde bilirkişi marifetile yapılan uygulaması sırasında bilirkişi beyanile anlaşılmış olmasına mebni dâvanın reddine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvacı.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Dosyada bulunan keşif ve yargılama tutanaklarına göre yerinde olmıyan itirazların reddile temyiz olunan kararın ONANMASINA ve aşağıda yazılı 500 kuruş temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 3/10/950 gününde oybirliğile karar verildi.

462

Taksim dâvası karara bağlanmazdan evvel açılan tapu iptali dâvasının sonuna intizar olunmak icabeder.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas : 3841 — Karar : 3093

DÂVA : Müvekkili ile dâvalıların birlikte mutasarrıf oldukları tapunun 19/1/949 gün ve 51, 52 sıra numaralarında kayıtlı iki parçada seksen ağaç zeytinliğin idaresinde taraflar uyuşamadıklarından bahsile işbu gayrimenkulün şuyuun giderilmesine karar verilmesi istenilmiştir.

HÜKÜM : Nizalı yerin taraflar arasında taksimi kabil olduğu mahallinde bilirkişi marifeitle yapılan inceleme sırasında düzenlenen rapor ve kroki münderecatile anlaşılmış olmasına mebni krokisinde gösterildiği üzere işbu gayrimenkulün taraflar arasında taksimine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvalılar vekili.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldüten ve dosyadaki bütün pâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Taksim dâvası karara bağlanmadan önce Asliye Hukuk Mahkemesinde iptal dâvası açıldığına göre o dâva sonucu beklenmek gerektiği halde bundan zühul edilmesi ve tarafların muvafakatı olmadıkça müfrez zeytinliklerden birer parçasının bir kısım hissedarlar arasında müşterek bırakılması ve taksimde değer bakımından teadülün temin edilip edilmediğinin tesbit edilmemesi ve müfrez parçaların tahsisinde kur'a çekilmemesi yolsuz temyiz itirazları bu bakımlardan yerinde görüldüğünden hükmün H. U. M. K. nun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve aşağıda yazılı 675 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 3/10/950 gününde oybirliğile karar verildi.

Tapuca kaydı olmayan gayrimenkulün on yıldanberi dâvalının elinde bulunması dâvacının istinat ettiği zilyedliği inkıtaa uğratır.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi
Esas : 3215 — Karar : 3203

DÂVA : Mutasarrıf olduğu yeri ve sınırları belli ve 50 lira değerindeki bir kıta tarlaya dâvalının fuzulen müdahale etmekte olduğundan bahsile vâki müdahalenin önlenmesine karar verilmesi istenilmiştir.

HÜKÜM : Tafsilâtı ilâmında yazılı olduğu üzere dâva konusu yerin tapuca kayıtlı olmayıp yerin on seneden fazla bir zaman dâvalının zilyedliğinde bulunduğu dinlenen tanıkların beyanlarile anlaşılmış olmasına mebni dâvanın reddine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvacı.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosyadaki bütün kâğıtlar oyunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Tapuda kayıtlı olmayan münazaalı yer hakkında dâvacının iddia eylediği zilyedliğin inkıtaa uğramış olduğunun anlaşılmasına göre temyiz dilekçesinde ileri sürülen itirazlar yerinde bulunmamış olduğundan reddile sözü geçen kararın ONANMASINA ve aşağıda yazılı 500 kuruş temyiz masrafının temyiz edenden alınmasına 5/10/950 gününde oybirliğile karar verildi.

Tapuca kayıtlı olup 928 senesinde haricen dâvalılara satılan gayrimenkulün mücerret dâvalılar tarafından yirmi sene nizasız tasarruf edilmekle dâvacılar namına olan tapu kaydının hukukî kıymetini zayi edemiyeceği ancak dâvalıların bedel ödeninceye kadar gayrimenkulü hapis hakları bulunduğu.

Yargıtay 5. Hukuk Dairesi

Esas : 3368 — Karar : 3204

DÂVA : Müvekkillerinin tapu ile mutasarrıf oldukları yer ve sınırları belli gayrimenkulün bir kısmına dâvalıların güya haricen satın aldıkları iddiasile müdahale etmekte olduklarından bahsile vâki müdahalelerinin önlenmesine karar verilmesi istenilmiştir.

KARAR : Tafsilâtı tutanak ve ilâmında yazılı olduğu üzere; dâva konusu yerin dâvacılar tarafından 928 senesinde 38 lira bedel ile dâvalılara haricen satılarak 20 seneyi aşan bir zamandanberi dâvalıların malik sıfatile nizasız ve fasılasız ellerinde bulunduğu anlaşılmış ve dâvacıların istinat ettikleri tapu senedi hukukî kıymetini kaybetmiş olmasına mebni dâvanın reddine karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Dâvacılar vekili.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği düşünüldü :

Dâva konusu gayrimenkul tapuda dâvacılar uhdesinde kayıtlı olup 928 tarihinde haricen dâvalılara satıldığı iki tarafın ifadelerinden anlaşılmasına ve şu hale göre olayda ancak dâvalıların verdikleri satış bedelinden dolayı hapis hakları bahis konusu olabileceğine göre bu çevre içinde yargılama yapılması ve karar verilmesi gerekli bulunduğu halde dâvalıların 20 seneyi aşan bir zamandanberi zilyed bulunduklarından ve dâvacıların tapularının geçen zaman dolayısile hukukî kıymetini zayi eylediğinden ve saireden bahsile yazılı olduğu üzere dâvanın reddine karar verilmesinde doğruluk görülememiştir. Bozma dileği bu bakımdan yerinde bulunmuş olduğundan temyiz olunan kararın H. U. M. K. nun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve aşağıda yazılı 600 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 5/10/950 gününde oybirliğile karar verildi

---

İntifa haklarının İc. İf. K. nun 121 inci maddelerine göre haciz edilebilecekleri.

Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi

Esas : 1890 — Karar : 5099

Hâdisede takibedilen ilâmlı alacaktan dolayı borçluya ait intifa hakkının haczi caiz bulunduğuna mütedair olarak verilip tarih ve numarası yukarıda gösterilen kararın süresi içinde temyizen incelenmesi adı geçen borçlu tarafından istenmesi üzerine bu babtaki evrak mahallinden daireye gönderilmiş olmakla okundu ve gereği görüşülüp düşünüldü :

Medenî Kanunun 717, 727 ve sonraki maddeleri hükmünce bir gayrimenkulde intifa hakkı; o malın zatına, cevherine taallûk etmeyip belki sahibine sadece ondan faydalanmayı sağladığından İcra ve İflâs Kanununun 94 ve 121 inci maddeleri uyarınca gayrimenkulün aynına müteveccih olmıyarak menfaat ve gelirinin haczi ve satışı caiz bulunmasına göre temyiz eden borçlunun yerinde görülmeyen bozma dileğinin reddile kanuna

uygun olan merci kararının İcra ve İflâs Kanununun 366 ve H. U. M. Kanununun 438 inci maddeleri gereğince ONANMASINA ve aşağıda yazılı masrafın temyiz isteyenden alınmasına 13/11/950 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Dâva edilen şuf'alı hissenin dâvacı adına tesciline dair olan hüküm teslimi de tazammun eder.

Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi
Esas : 4430 — Karar : 4625

Hâdisedeki takibin müstenidi olan ilâm kat'ileşmiş olmasına göre meşfu hisseleri işgal eden şikâyetçinin bu işgalini idameye kanunî bir hakkı kalmamış bulunmasına ve teslime mütedair olarak yapılan muamelede bir yolsuzluk görülememesine binaen vâki şikâyetin reddine karar verildiği beyanından ibarettir.

TEMYİZ EDâN : Şikâyetçi vekili avukat Muhterem Demirağ.

YARGITAY KARARI

Temyiz dilekçesinin süresi içinde verilip kaydedildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü :

Meşfuunbihin mahkûmünleh adına tesciline dair olan hüküm teslimi de tazammun edeceğine ve temyiz olunan kararın gerekçesine göre şikâyetçinin yerinde bulunmıyan bozma dileğinin reddile kanuna uygun olan mezkûr kararın İcra ve İflâs Kanununun 366 ve H. U. M. Kanununun 438 inci maddeleri gereğince ONANMASINA ve aşağıda yazılı masrafın temyiz isteyenden alınmasına 23/10/950 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Yargıtay kararları

CEZA BÖLÜMÜ

5677 sayılı Af Kanununun birinci maddesi şümulüne dahil suçlar tekerrüre esas ittihaz edilemez.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu

Esas : 2/125 — Karar : 125

Osman Denize âdiyen hakarette bulunmaktan sanık olup fiili müessir ve kavgada korkutmak maksadiyle silâh çekmek suçlarından 946 yılında infaz edilmiş eski mahkûmiyetleri bulunan Şevket Yıldız'ın yapılan yargılanması sonunda : 5435 sayılı kanun nazara alınarak Türk Ceza Kanununun 482/3, 59 ve 81/1 inci maddeleri gereğince ve neticeten dört gün hapis ve 770 kuruş ağır para cezası ile hükümlülüğüne ve 150 kuruş harcın kendisinden tahsiline dair Rize Sulh Ceza Yargıçlığından sadır olan hüküm sanığın vâki temyiz istemine binaen Yargıtay İkinci Ceza Dairesince incelenerek; tekerrüre esas ittihaz edilen suçun 5677 sayılı kanunun şümulüne girdiği düşünülmeksizin cezanın 81 inci madde ile arttırılması yolsuz görüldüğünden bahsile bozularak yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda : 5677 sayılı kanun mahkemece verilen mahkûmiyet kararının verildiği 10/7/950 tarihinde meriyete girmemiş olduğundan bu sebeple nazara alınmamış ve bu itibarla bozma sebebi yerinde görülmemiş ve esasen mezkûr hükmün Yargıtayca ıslahı suretile telâfisi mümkün olduğu gibi infaz sırasında da Ceza Usulünün 402 nci maddesine göre vukubulacak talep üzerine mahkemece verilecek bir kararla da telâfi edilebileceği bedihî bulunmuş olduğundan ve saireden bahsile eski hükümde ısrarı kapsıyan adı geçen mahkemeden sonradan verilen 20/9/950 tarihli hükmün dahi temyizen incelenmesi sanık tarafından süresinde verilen dilekçe ile istenilmesine ve yokluk kâğıdı ita kılınmış olmasına binaen dâva evrakı C. Başsavcılığının; yerinde olan bozma kararına uymak gerekli iken ısrar edilmesi yolsuz görüldüğünden hükmün bozulması isteğini bildiren 9/10/950 tarihli tebliğnamesile Birinci Başkanlık Dairesine gönderilmekle Ceza Genel Kurulunda okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Tekerrüre esas ittihaz edilen suçun 5677 sayılı Af Kanununun şümulüne girdiği nazara alınarak bu itibarla yerinde olan hususî daire ilâmın-

daki bozma sebebine uymak lâzım gelirken yazılı şekilde eski hükümde ısrar edilmesi yolsuz görüldüğünden hükmün tebliğnamedeki düşünce gibi BOZULMASINA ve 500 kuruş temyiz bozma ilâmı harcının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 13/11/950 tarihinde oybirliğile karar verildi.

5677 sayılı kanunun 4 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükmü sarahatı dairesinde kaçak sanılan şeyin sahibine iadesi icabedeceğine dair.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi
Esas : 10174 — Karar : 11651

Kaçakçılık suçundan dolayı Van Asliye Ceza Mahkemesince 5/5/950 tarihinde 3777 sayılı kanunun 25/3 üncü maddesi gereğince altı ay hapsine ve 134 lira ağır para cezası alınmasına ve kaçak hayvanın satış bedelinin zoralımına karar verilen Yusuf Akkelinin bu cezasının 5677 sayılı Af Kanunu hükümlerine tevfikan ortadan kaldırılmasına ve Başkale gümrüğü kaçak eşya anbar ithal defterinin 17/11/949 gün ve 95 sıra numarasında kayıtlı eşyanın zoralımına dair aynı mahkemece ittihaz olunan ve kesinleşen 20.7.950 günlü karara karşı yüksek Adalet Bakanlığının 4/11/950 gün ve 727/2279 sayılı yazılı emri üzerine C. Başsavcılığının 7.11.950 gün ve 950/541 sayılı tebliğnamesile daireye verilmekle okundu :

Yazılı emre atfen tebliğname münderecatı :

Sanık hakkında hüküm olunan cezanın 5677 sayılı Af Kanunu hükümlerine tevfikan ortadan kaldırılmış olmasına göre sözü geçen kanunun 4 üncü maddesinin 2 nci fıkrası hükmünce kaçak olduğu sanılan hayvanın satış bedelinin, gümrük resmî ile gümrüklerde alınmakda olan hazineye özel idarelere ve belediyelere ait bilûmum vergi ve resimlere mütaallik ilgili dairelerin her türlü talep hakları mahfuz kalmak üzere, kendisine iadesi gerekirken yazılı şekilde anbar ithal defterinde kayıtlı eşyanın zoralımına karar verilmesinde isabet görülmemiştir. C. M. U. K nunun 343 üncü maddesi uyarınca sözü edilen kararın bozulması lüzumuna dairdir

Gereği düşünülüp görüşüldü :

Yazılı emre atfen tebliğname de gösterilen bozma sebebi dosya münderecatına göre yerinde görüldüğünden 20/7/950 günlü kararın müsadereye ait kısmının C M. U. K. nunun 343 üncü maddesine tevfikan BOZULMASINA ve 5677 sayılı Af Kanunun 4 üncü maddesi gereğince idarenin

tan sanık İbrahim Uzer'in Suçüstü Kanununa göre yapılan yargılama sonunda beraetine dair Manisa As. Ceza Yargıçlığından verilen 13/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi o yer C. Savcılığından süresinde istida edilerek dâva evrakı bozma istiyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

1 — Kendiliğinden gelen mağdurenin velevki bir iki saat için olsun eve kabul edilmesiyle suçun tekevvün ettiği gözetilmeden bazı mütalâalarla beraet kararı verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş olduğundan hükmün itiraz ve istem gibi BOZULMASINA 5.12.950 de oy birliğiyle karar verildi.

Cezanın kül halinde tecili lâzım gelirken fer'i cezanın bundan istisna edilmesi yolsuzdur.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 10688 — Karar : 11559

tanbullunun; yapılan yargılama sonunda : T. C. K. nun 240, 89 uncu mad-

Adlî görevini kötüye kullanmaktan sanık hükümet tabibi Necdet İsdeleri gereğince üç ay hapsine ve üç ay memuriyetten mahrumiyetine ve hapis cezasının ertelenmesine dair Karamürsel Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 30/10/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi üst dereceli Kocaeli C. Savcılığı ile sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

1 — Cezanın kül halinde tecili lâzım gelirken fer'i cezanın bundan istisna edilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istem bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan hükmün BOZULMASINA ve depo parasının geri verilmesine 5.12.950 de oybirliği ile karar verildi.

Meyvalı ağacın dalının kesilmesi izrar suçunu teşkil eder.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 10751 — Karar : 11619

Devlet ormanından izinsiz meyveli kestane ağacı kesmekten sanık Fatma Gök'ün; yapılan yargıama sonunda : beraetine dair Zonguldak Asli-

ye Birinci Ceza Yargıçlığından verilen 21/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi oyer C. Savcılığı tarafından süresinde istida edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

1 — Yakalananların meyveli ağaç dalı olduğuna şehadet edilmesine ve sanığın hayvanlarına yidirmek üzere dal kestiğini ikrar etmesi ve izrar suçundan ağacın tamamen kesilmesiyle dalının kesilmesi arasında ancak 522 nci madde itibariyle fark olmasın rağmen bazı mütalâalarla beraet kararı verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onama isteminin reddile hükmün BOZULMASINA 8/12/950 de oybirliği ile karar verildi.

Kasap olan sanığın mesleki icabı üzerinde bıçak ve masad bulundurması 549 uncu maddeye muhalefet teşkil etmez.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 10796 — Karar : 11676

Görevi sırasında jandarma ve bekçiye hakaret etmek ve ayrıca jandarma yüzbaşısına görev sırasında menfi mukavemette bulunmak ve şehir içinde ruhsatsız bıçak taşımaktan sanık kasap Bekir Dedenin; 3005 sayılı kanun gereğince yapılan yargılama sonunda : T. C. K. nun 266/1, 272, 260, 549, 59 uncu maddeleri gereğince görevde hakaret ve ruhsatsız bıçak taşımaktan yedi gün hapis, otuz yedi lira elli kuruş ağır ve yirmi lira hafif para cezalariyle cezalandırılmasına ve bıçağın zoralımına ve menfi mukavemetten dolayı verilen yedi gün hapis cezasının mağdurun eyleme haksız hareketiyle sebebiyet vermiş olmasına mebni iskatına ve 1200 kuruş duruşma harcı alınmasına dair Boyabat Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 28.9.950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi oyer C. Savcılığı tarafından süresinde istida edilerek dâva evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

Sanığın jandarma komutanına söylediği sözlerin 266 ncı maddeye uygun hakaret olduğunun gözetilmemesi ve kabul bakımından da 260 ncı madde ile muayyen cezanın asla şümulü olmayan 272 nci madde ile iskat edilmesi yolsuzlukları savcılık temyizinin lehe olmasına binaen aleyhe bozma sebebi sayılmamıştır; ancak :

Duruşma sırasında yargıca vâki hakaretten sanık olan hakkında T. C. K. nun 268 inci maddesinin uygulanacağına dair.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 10943 — Karar : 11746

Duruşma sırasında yargıca hakaret etmekten sanık Hasan Kutlayın. 3005 sayılı kanuna uyarınca T. C. K. 266/3 ve 5435 sayılı kanunun ikinci maddeleri gereğince üç ay hapis, beşyüz lira ağır para cezasiyle mahkûmiyetine ve cezasının ertelenmesine ve 1400 kuruş duruşma harcı alınmasına dair Gülnar Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 24/10/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

Duruşma sırasında olan suçun 268 inci maddeye uyacağının düşünülmemesi ve para cezasının üç lirası bir gün hesabiyle muayyen iki nevi ceza tutarı sekiz ay ve yedi güne muadil iken harcın 300 kuruş eksik tâyini yolsuzlukları aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi sayılmamıştır.

Dosyaya, gerekçeye ve takdire göre yerinde olmayan itirazların reddile hükmün istem gibi ONANILMASINA ve onama harcı olarak 1400 kuruş alınmasına 14/12/950 de oybirliği ile karar verildi.

Hakaret mahiyetinde olan sözlerden dolayı T. C. K. nun 191 inci maddesinin uygulanması yolsuzdur.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 10755 — Karar : 11778

İbrahim Ömer'i silâhla tehdit etmekten sanık Arif Bal ve mağduru adiyen döğmekten sanık Hüseyin Güneş'in: yapılan yargılama sonunda : T. C. K. nun 191/2, 456/4 üncü maddeleri gereğince Arif Bal'ın altı ay ve Hüseyin Güneşin bir ay hapislerine dair Akşehir Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 11/10/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

Dosyaya, gerekçeye ve takdire nazaran yerinde olmayan itirazların reddile Hüseyin hakkındaki hükmün istem gibi onanılmasına ve 200 kuruş harç alınmasına.

1 — 191 inci maddede (ağır ve haksız bir zarara uğrıyacağını bildirerek tehdit) etmenin unsur olmasına ve hâdisede sanığın ağır ve haksız bir zarara uğratacağı yolunda bir sözü olmayıp sözlerinin ancak hakaret teşkil etmesine göre hareketin yaralamağa nakısan teşebbüs olduğu ve ihtiyariyle fiilden vazgeçmesi sebebiyle 61 inci maddenin son fıkrasınca cezayı müstelzim olmadığı gözetilmeden sanığa ceza verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onama isteminin reddile Arif hakkındaki hükmün BOZULMASINA ve 500 kuruş bozma harcının haksız çıkacaktan alınmasına 15.12.950 de oybirliği ile karar verildi.

Hazırlık ve sorguda verilen hakikata aykırı hüviyetlerin 528 inci maddeyi gerektireceği gözetilmeden bu suçtan beraet kararı verilmesi yolsuzdur.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 10999 — Karar : 11806

Bir hırsızlık suçundan dolayı hazırlık tahkikatı ve sorgu soruşturması sırasında yanlış hüviyet vermekten sanık Bürhanettinin; yapılan yargılama sonunda : beraetine dair İzmir Asliye Beşinci Ceza Yargıçlığından verilen 13/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi oyer C. Savcılığı tarafından süresinde istida edilerek dâva evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

1 — Hazırlık ve sorguda verilen hakikata aykırı hüviyetlerin 528 inci maddeyi gerektireceği gözetilmeden bu suçtan beraet kararı verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş olduğundan beraet hükmünün itiraz ve istem gibi BOZULMASINA 19.12.950 de oybirliği ile karar verildi.

1782 sayılı kanunda yazılı para cezasının nevinin hafif olduğuna dair.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 10892 — Karar : 11817

ğTicarethanesinde müşterisine noksan odun vermek suretile 1782 sayılı Kanuna muhalif harekette bulunmaktan sanık Hasan Yıldırım'ın yapılan yargılama sonunda; T. C. K. nun 363 ve 5435 sayılı K. nun ikinci maddele-

rile 1782 sayılı K. nun gereğince takdiren bir ay hapis ve 70 lira ağır para cezalariyle mahkûmiyetine dair Ankara Beşinci Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 21.11.950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

Dosyaya, gerekçeye ve takdire nazaran diğer itirazlar yerinde değilse de :

1 — 1782 sayılı kanuna dayanılarak tâyin edilen para cezasının meriyet kanunun 20 nci maddesi gereğince hafif olacağının gözetilmemesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istemler bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan hükmün BOZULMASINA, depo parasının geri verilmesine ve 500 kuruş bozma harcının haksız çıkacaktan alınmasına 19/12/950 de oybirliğile karar verildi.

Bozmadan sonraki duruşmalarda dahi C. Savcısının esas mütalâasının alınması icabeder.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 11069 — Karar : 11833

Orman işletme müdür muavini Hakkı Özkana görevde söğmekten sanık Ali Osman Karakaşın; bozmaya uyularak yapılan yargılama sonunda: T. C. K. nun 266/3, 272 ve 89 uncu maddeleri gereğince iki ay hapis, 333 lira 30 kuruş ağır para cezalariyle hükümlülüğüne ve cezasının ertelenmesine ve 300 lira manevî tazminatın sanıktan alınarak mağdura verilmesine dair Ayancık Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 3.11.950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık ve üst dereceli Sinop C. Savcılığı tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

1 — Mağdurun temsil sıfat ve salâhiyetini haiz olmadığı gözetilmeden maddenin birinci bendi yerine üçüncü bendinin uygulanılması .

2 — Bozmadan sonraki duruşmada C. Savcılığının esas mütalâasının alınmaması.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istem bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan hükmün BOZULMASINA 19/12/950 de oybirliği ile karar verildi.

Usulen yemin ettirilmeden dinlenilmiş olan bilirkişinin hazırlıktaki beyanının hükme mesnet ittihaz edilmesi yolsuzdur.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 11071 — Karar : 11857

Tedbirsizlik ve dikkatsizlik neticesi Mehmed'in ölümüne sebebiyet vermekten sanık tutuk şoför Necip Öcgüder'in yapılan yargılama sonunda; T. C. K. nun 455/1, 59 uncu maddeleri gereğince sekiz ay hapis ve 100 lira ağır para cezalariyle mahkûmiyetine ve tutuk kaldığı günlerin sayılmasına dair Elâzığ Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 27/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

1 — Usulen yemin ettirilmeden dinlenilmiş olan bilirkişinin hazırlık beyanının hükme mesned ittihaz edilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan hükmün istem gibi BOZULMASINA; depo parasının geri verilmesine ve 500 kuruş bozma harcının haksız çıkacaktan alınmasına 19.12. 950 de oybirliğile karar verildi.

İnancı kötüye kullanan seyyar satıcılar hakkında T. C. K. nun 510 uncu maddesinin uygulanması yolsuzdur.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas : 11094 — Karar : 11901

Ali tarafından satmak üzere kendisine teslim olunan elbiseleri sattığı halde parasını vermemek suretiyle inancı kötüye kullanmaktan sanık seyyar satıcı Hüseyin Kokulunun; yapılan yargılama sonunda : T. C. K. nun 508, 522 inci maddeleri gereğince yirmi gün hapis ve seksen üç lira otuz kuruş ağır para cezalariyle cezalandırılmasına dair İzmir Asliye Beşinci

Ceza Yargıçlığından verilen 10.11.950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

Sanığın seyyar satıcı olmasına göre inancı kötüye kullanmanın 510 uncu maddeye gireceğinin gözetilmemesi yolsuzluğu aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi sayılmamıştır.

Dosyaya, gerekçeye ve takdire göre yerinde olmayan itirazların reddile hükmün istem gibi ONANILMASINA ve onama harcı olarak 600 kuruş alınmasına 20.12.950 de oybirliği ile karar verildi.

Af Knununun birinci maddesi şümulüne dahil cürümlerin tekerrüre esas olamıyacağına dair.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi

Esas : 11107 — Karar : 11903

Uyuşturucu madde satmaktan ve satmağa tavassut etmekten sanık ve tutuk Haşim Kavaklı ve Hilmi Göksu'nun yapılan yargılama sonunda: 5435 sayılı kanunun 2 nci ve T. C. Kanununun 403, 81/2-3, 59, 81/1 inci maddelerine tevfikan Haşim Kavaklı'nın bir sene iki ay hapis ve 329 lira elli kuruş ağır para ve iki sene sürgün ve Hilmi Göksu'nun sekiz ay on gün hapis ve 140 lira ağır para ve bir sene dört ay on beş gün sürgün cezaları ile hükümlülüklerine tutuklu kaldıkları günlerin sayılmasına ve Himi Göksu'nun nezarette geçirdiği bir gecenin de mahsubuna, sürgün cezalarının Tosya'da infazına, uyuşturucu maddelerin zoralımına, 1400 kuruş harcın Haşim Kavaklı'dan ve 1100 kuruş harcın Hilmi Göksu'dan ve 300 kuruş posta masrafının da her iki sanıktan alınmasına dair Tosya Asliye Ceza Mahkemesince verilip kesinleşen 23/6/950 günlü karar aleyhine Yüksek Adalet Bakanlığından verilen 19/12/950 gün ve 804-2512 sayılı yazılı buyruğa binaen bu baptaki dâva evrakı C. Başsavcılığından 20/12/950 gün ve 950/582 sayılı ihbarname ile daireye gönderilmekle incelendi.

İhbarnamede :

1 — Sanıkların evvelki mahkûmiyetleri 5677 sayılı kanunun birinci maddesiyle affa tâbi bulunmuş ve bütün neticeleriyle birlikte ortadan

kalkmış olduğu gözetilmeden bu mahkûmiyetler tekerrüre esas tutularak binnetice sanıklara fazla ceza verilmesi.

2 — Sanıklardan iki yüz gramdan az miktarda olarak elde edilen uyuşturucu maddelerden dolayı T. C. Kanununun 403 üncü maddesi gereğince ikişer yüz lira ağır para cezası verilerek bunun 5435 sayılı kanunun ikinci maddesiyle artırılması gerekirken ağır para cezasının eksik olarak hükmedilmesi.

3 — Haşim Kavaklı hakkında hapisle birlikte tâyin olunan ağır para cezasının 5435 sayılı kanunun 19 uncu maddesi gereğince bir gün üç liraya sayılmak üzere hapis cezasına kalbedilerek her iki ceza mecmuu üzerinden harç tâyini icabederken yazılı olduğu üzere fazla harç hükmedilmesinde isabet görülmemiştir.

C. M. U. Kanununun 343 üncü maddesi uyarınca sözü edilen hükmün bozulması lüzumu Yüksek Adalet Bakanlığının yazılı buyruklarına atfen ihbar olunmuştur.

İcabı müzakere olundu :

Yazılı buyruğa dayanan bildirim yerinde olduğundan birinci bend itibariyle aleyhe müessir olmamak üzere 343 üncü maddenin dördüncü fıkrası ve diğer bendler itibariyle aynı maddenin ikinci bendi uyarınca hükmün bozulmasına ve tekerrür artırmaları kaldırılarak Haşim'in mahkûmiyetinin bir sene hapis, iki sene sürgün ve kazanılmış hak olarak 328 lira 50 kuruş ağır para cezası ve Hilmi'nin mahkûmiyetinin sekiz ay hapis, bir sene dört ay sürgün ve kazanılmış hak olarak 133 lira 30 kuruş ağır para cezasından ibaret bırakılmasına ve her iki sanıktan 1100 zer kuruş harç alınmasına 21/12/950 de oybirliğiyle karar verildi.

Kamu tanıklarının saat tâyininde umumiyetle tahmine dayanmış olmalarına göre bu itibarla olan ayrılıkları şahadetlerinin uydurma olduğuna delâlet etmez.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 11148 — Karar : 11913

Zina etmekten sanık Mithat Gürsu karısı Hikmet Gürsu ve suç ortağı Fikret Pamir'in; 3005 sayılı kanuna göre yapılan yargılama sonunda ; Beraetlerine dair Ankara Asliye Beşinci Ceza Yargıçlığından verilen 30/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi müdahil tarafından süresinde

de doğrudan doğruya onanılmasına, Hüseyin'in depo parasının irat kaydına ve onama harcı olarak Hüseyin'den 400 ve Halit'ten 500 kuruş alınmasına 22/12/950 de oybirliğiyle karar verildi.

T. C. Kanununun 29 uncu maddesindeki adlî tevbihin on liradan aşağı düşen para cezalarına tatbik kabiliyetini kaybettiğine dair.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 10996 — Karar : 11970

Üzerinde esrar bulundurmaktan sanık Hayrettin Çaylak'ın T. C. Kanununun 404/1, 56, 29 ve 89 uncu maddeleri gereğince bir ay yirmi gün hapsine ve para cezası asgarî hadden aşağı düştüğünden bunun yerine adlî tevbih yapılmasına ve cezasının ertelenmesine dair İstanbul 5 inci Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 16/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

Para cezasının hattâ üç liradan aşağı dahi düştüğü halde infaz kabiliyeti bulunduğunun 19 uncu maddenin üçüncü fıkrasının son cümlesinde tasrih edilmesiyle 29 uncu maddedeki adlî tevbihin on liradan aşağı düşen para cezalarına tatbik kabiliyetini gaip etmiş olduğu gözetilmeden 830 kuruş yerine adlî tevbih ikame edilmesi ve harç tâyin edilmemesi yolsuzlukları aleyhe temyiz olmadığından bozma sebebi sayılmamıştır.

Dosyaya, gerekçeye ve takdire göre yerinde olmıyan itirazların reddiyle hükmün istem gibi onanılmasına ve depo parasının irat kaydına 22/12/950 de oybirliğiyle karar verildi.

Karı için muayyen maddeli olan hakaretin şikâyetçi koca hesabına âdi hakaret teşkil edeceğine dair.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 11047 — Karar : 11980

Cemal'e madde tâyini suretiyle hakaret etmekten sanık Mehmet Başkan'ın T. C. Kanununun 480/1 ve 59 uncu maddeleri gereğince iki ay ha-

pis ve 100 lira ağır para cezalariyle mahkûmiyetine dair Trabzon Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 28/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde iddia ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü :

1 — Karı için muayyen maddeli olan hakaretin koca şikâyetçi hesabına âdi hakaret olduğu gözetilmeden 482 nci madde yerine 480 inci maddenin uygulanılması.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onama isteminin reddiyle hükmün BOZULMASINA ve 500 kuruş bozma harcının haksız çıkacaktan alınmasına 22/12/950 de oybirliğiyle karar verildi.

Mehlin son günü olan Cumartesi günü tatil günü sayılamaz.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 11270 — Karar : 12017

Zina etmekten sanık Halil İbrahim karısı Cennet Er ve suç ortağı İsmail Öz'ün tutuk olarak yapılan yargılama sonunda mahkûmiyetlerine ve tutuk kaldıkları günlerin sayılmasına dair Söke Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 21/10/950 günül hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklar tarafından istida edilerek dâva evrakı red isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle incelendi.

21/10/950 günlü hükme karşı 31/10/950 de verilen temyiz dilekçeleri mehlin son gününün tatil olmıyan 28/10/950 Cumartesine raslaması itibariyle süresinde olmadığı gibi şartı da yerine getirilmemiş olduğun dan reddine ve 400 er kuruş harç alınmasına 25/12/950 de oybirliğiyle karar verildi.

Doğurduğu çocuğun babası saydığı erkeğin çadırına bırakılması kendi haline terk suçunu teşkil etmez.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 11252 — Karar : 12039

Kigork ismindeki şahısla gayri meşru olarak birleşme neticesi hâsıl olan üç aylık çocuğunu terk etmekten sanık Nemez Nazlı'nın; 3005 sayılı

T. C. Kanununun 142 nci maddesindeki «Propaganda» kelimesinin birden fazla kimseye söylemeyi tazammun edeceğine dair.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 10962 — Karar : 12241

Komünistlik propagandası yapmaktan sanık Mustafa Zeybekoğlu'nun T. C. Kanununun 142/4 üncü maddesi gereğince verilen altı ay hapis cezasının 5677 sayılı kanunun 5 inci maddesi gereğince tamamen indirilmesine ve infaza tâbi bir ceza bulunmadığına dair Ankara İkinci Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 27/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1 — Diğer şahadetlerin nihayet sanığın muzır fikir ve kanaati ve kampta cereyan edip askerî mahkemeye intikal etmiş ve komünistlikten beraetle neticelenmiş olan hâdiseleri beyana münhasır olmasına ve propaganda kelimesinin birden fazla kimseye söylemeyi tazammun etmesine göre Mahmut Duran'dan maada kime bu yolda söz söylenildiği ve sübut delilleri gösterilmeden mahkûmiyet kararı verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazları bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onama isteminin rediyle hükmün BOZULMASINA ve depo parasının geri verilmesine 30/12/950 de oyçokluğu ile karar verildi.

Genç bir kadının gece ev içinde genç bir erkekle bulunması zinaya veya zina teşebbüsüne delil teşkil eder.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 2 — Karar : 2

Zina etmekten sanık Ali Yeşilyaprak karısı Fatma ve zina fiiline iştirak etmek ve mağdurun geceleyin konut dokunulmazlığını bozmaktan sanık Vedat Kunter'in 3005 sayılı kanuna göre yapılan yargılama sonunda : Sanıkların zinadan beraetlerine ve Vedat'ın eve girmekten T. C. Kanununun 193/2 ve 89 uncu maddeleri gereğince altı ay hapsine ve tutuk kaldığı günlerin sayılmasına ve cezasının ertelenmesine dair Kırklareli Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 25/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi mahkûm Vedat ile müdahil Ali taraflarından müddetinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Vazifesi başında bulunması asıl olan bir subayın asıl ikametgâh ve ya nüfusa mukayyet olduğu sicil ile ilgisi olamıyacağına ve kıtası cevabına nazaran tebliğnamenin 4 üncü bendi yerinde değilse de,

1 —Fatma'nın açık bir atfı mevcut olmamakla beraber olsa dahi bu nun ancak kendisine müessir olabileceği düşünülmeden ve kasketin başına tam olarak uymamasına nazaran kesin sübut delilleri gösterilmeden Vedat'ın mahkûmiyetine karar verilmesi,

2 — Kabul bakımından gecenin geç saatlerinde ev içinde bir genç erkekle birlikte bulunmanın genç bir kadın için zinaya ve hiç olmazsa zina teşebbüsüne açıkça delâlet edeceği düşünülmeden beraet kararı verilmesi suretiyle Vedat aleyhinde kıymet atfedilen delilin Fatma aleyhinde kıymetsiz tutulması suretiyle tenakuza düşülmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istemler bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan hükmün BOZULMASINA ve depo paralarının geri verilmesine 3/1/951 de oybirliğiyle karar verildi.

Basın Kanununun 16/3 üncü maddesindeki (Bilmemek) kaydının vazih hususları örtemiyeceği gözetilmeden mes'ul müdür hakkında beraet kararı verilmesi yolsuzdur.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 29 — Karar : 29

Cumhurbaşkanına karşı edep ve hürmete münafi hareket teşkil edecek şekilde neşriyatta bulunmaktan sanık Ulus Gazetesi Mesul Müdürü Ömer Cemal Sağlam ve Kudret Gazetesi Mesul Müdürü Hüsnü Zeki Söylemezoğlu'nun beraetlerine dair Ankara Toplu Askerî Mahkemesinden verilen 28/12/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi o yer C. Savcılığı tarafından süresinde istida edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1 — Sözleriyle hareketlerinin zıt olduğu ileri sürüldükten sonra (Cumhurbaşkanı ile Başbakanın vicdan ve zekâlarına hayran kalındığının yazılması 158 inci maddenin son fıkrasındaki (edep ve hürmete münafi hareket) teşkil edeceğinin değil bir gazetenin yazı işleri sorumluluğunu deruhte eden sanığın hattâ yazı hayatına yeni atılan herkesin takdir edebileceği kadar açık bir hakikat olduğu ve Basın Kanununun 16/3 üncü maddesindeki (bilmemek) kaydının bu gibi vâzıh hususları örtemiyeceği gözetilmeden beraet kararı verilmesi.

485

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onama isteminin reddiyle hükmün BOZULMASINA 9/1/951 de oybirliğiyle karar verildi.

Sanığın doğumunu bilen köylüler tesbit ve istima edilmeden münhasıran bilirkişi beyanına dayanılarak yaş düzeltme kararı verilmesi yolsuzdur.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 80 — Karar : 80

Hacı Güveni 34 gün işinden kalacak derecede bıçakla yaralamaktan sanık ve dogumu 930 olarak tashih edilen tutuk Hacı Savaşlı diğer adı Yıldırımın; T.C.K. nun 456/2,457 ve 56 inci maddeleri gereğince on bir ay yirmi gün hapsine ve tutuk kaldığı günlerin sayılmasına dair Sorgun As. C. Yargıçlığından verilen 11/12/950 günlü hükmün yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebligname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1 — Sanıgın dogumunu bilen köylüler tesbit ve istima edilmedenmünhasiren doktorların bilir kişi sıfatiyle vaki beyanlarına dayanılarak yaş düzeltme kararı verilmesi.

2 — Kabul bakımından bilir kişilerin beyanlarının sanıgın on sekiz, yirmi yaşlarında olabileceğinin tesbit etmesine göre lehe olan on sekiz yaşın kabulü gerekirken yirmi yaşında oldugunun kabulü.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş oldugundan onama istemininreddile hükmün bozulmasına ve 500 kuruş bozma harcınınhaksız çıkacaktan alınmasına 10/1/951 de oybirligiyle karar verildi.

Dövülen bir şahsa tevcih edilen darbanın başkasına isabet etmesi hedefte hata teşkil edebileceği cihetle ayrıca ceza tâyini yolsuzdur.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 115 — Karar : 152

Fatmayı on üç gün ve kucagındaki küçük Ayşeyi bir gün işlerinden kalacak derecede yaralamaktan sanık Arife Karagözün T.C.K. nun 456/

1—4 ,51 inci maddeleri gereğince yirmi gün hapis ve 83 lira 30 kuruş ağır para cezalariyle mahkûmiyetine dair Geyve Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 14/11/950 günlü hükmün yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebligname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1 — Magdur Fatma dövülürken bir darbenin torununa isabet etmesi ancak hedefte hata teşkil edebileceği ve Fatma'nın döğülmesinden dolayı tayin edilen cezanın kasıd itibariyle çocuga isabet eden darbeyi dahi karşılayacagı gözedilmeden bundan dolayıda ayrı ceza tâyini.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş oldugundan onama isteminin reddilehükmün bozulmasına ve 500 kuruş bozma harcının haksız çıkacaktan alınmasına 12/1/951 de oybirligiyle karar verildi.

Aynı zamanda ve aynı sözlerle yapılan hakarette muhatabın taaddüdü suçun tekliğini ihlâl edemez.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 233 — Karar : 233

Bekçi Mahir Sezere görevde ve kahveci Rasime adiyen hakaret etmek ve Hüseyin Gündogdu'yu silâhla yaralamağa tam derecede teşebbüste bulunmaktan sanık Şükrü Yazıcının; yapılan yargılama sonunda : T. C. Kanununun 266/1, 456/4, 457, 482/3, 55/3 4, 69 ve 76 ncı maddeleri gereğince 24 gün hapis, 106 lira 60 krş. ağır para cezalariyle hükümlülüğüne, nezarette kaldığı bir günün mahsubuna dair Kastamonu Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 31/12/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı onama isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Aynı zamanda ve aynı sözlerle yapılan hakarette muhatabın taaddüdü suçun tebliğini ihlâl edemezken aksinin kabulü ile bir taraftan bekçiye hakaretten 266/1 inci ve diğer taraftan kahveciye hakaretten 482 nci maddelerle iki ayrı ceza verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itiraz bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onama isteminin reddiyle hükmün bozulmasına ve 500 kuruş bozma harcının haksız çıkacaktan alınmasına 17/1/951 de oybirliğiyle karar verildi.

Tehdide münhasır olan dilekçe zinadan şikâyet mahiyetinde kabul edilemez.

Yargıtay 4 üncü Ceza Dairesi
Esas : 271 — Karar : 271

Kezbanla evli olduğu halde başkasiyle karı koca gibi yaşamaktan sanık Şükrü Oğuz ve suç ortağı Seher Piliç'in; yapılan yargılamaları sonunda : T. C. Kanununun 441, 59 uncu maddeleri gereğince ikişer ay hapislerine dair Alaçam Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 20/11/950 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi o yer C. Savcılığı ve sanıklar tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilecek dâva evrakı bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1 — Tehdide münhasır olan dilekçenin zinadan şikâyet mahiyetinde kabulüne imkân olmadığı gözetilmeden duruşma yapılarak hüküm verilmesi.

Yolsuz olduğundan başka cihetlerin incelenilmesine yer olmaksızın hükmün bu noktadan bozulmasına 18/1/951 de oybirliğiyle karar verildi.

Zorla kaçırma fiiline iştirak edenlerden gayri bir şahıs ile mağdurun evlenmesini temin maksadiyle fiilin işlenmesi halinde de T. C. Kanununun 433 üncü maddesinin uygulanması icabeder.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi
Esas : 2696 — Karar : 2752

Reşit olmıyan Zineti Ören'i Kâzımla evlenme temin maksadına mukarin olarak zorla kaçırdıkları bilmuhakeme sabit olan sanık İsmail Kart ve Siyami Tığ'ın fiillerine uyan Türk Ceza Kanununun 430/1, 433 ve 59 uncu maddeleri gereğince birer sene müddetle ağır hapislerine yaşı nazara alınan İsmail Kart'ın ağır hapis cezasının 56 ncı madde ile on aya indirilmesine tutuk kaldıkları günlerin cezalarından mahsubuna dair (Zonguldak) Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 17/12/948 günlü ve 351/193 sayılı hükmün süresi içinde Yargıtayca incelenmesi adları geçen sanıklar yönlerinden istenilmesi, şartı yokluk kâğıdiyle yerine getirilmesi üzerine mahallinden gönderilip C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye tevdi olunan dâva evrakı okunup gereği düşünüldü ve aşağıda yazılı karar tesbit olundu :

Toplanıp hüküm yerinde izah olunan delillere göre sanıkların sübuta ilişen itirazları yerinde olmadığı gibi fiilin buna iştirak edenlerden gay-

ri bir şahıs ile mağdurun evlenmesini temin maksadiyle işlenmesi halinde de 433 üncü maddenin tatbiki iktiza ettiği cihetle tebliğnamede hilâfına yazılı mütalâa da yerinde görülemediğinden vâki itirazlarla mütalâanın reddiyle hükmün (ONANMASINA) Siyami Tığ'dan (2200), İsmail Kart'tan (1700) kuruş onama harcı alınmasına 27/6/950 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Emniyet ve nüfuzun suiistimalinin, kızlık bozmak suretiyle tahakkuku halinde fiilin evden maada bir yerde işlenmesi T. C. Kanununun 417 nci maddesinde derpiş olunan şiddet sebebinin tatbikına mâni teşkil etmez.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi
Esas : 4013 — Karar : 4051

On beş yaşını bitirmemiş bulunan Hayriye Sesvermez'in mânevî cebirle ırzına geçerek kızlığını bozmaktan sanık ve tutuk Ali Çiçek'in yapılan yargılaması sonunda : Fiilinin sübutuna binaen Türk Ceza Kanununun 414/1, 418/2, 56 ncı maddeleri gereğince hükmedilen dört sene iki ay ağır hapis cezası 5677 sayılı Af Kanununun iki ve beşinci maddeleriyle üçte ikisi indirilerek neticeten bir sene dört ay (20) gün süre ile ağır hapsine, tutuk kaldığı günlerin cezasından mahsubuna dair (Bartın) Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 25/8/950 günlü ve 38/60 sayılı hükmün süresi içinde Yargıtayca incelenmesi o yer C. savcısı yönünden istenilmesi üzerine mahallinden gönderilip C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye tevdi olunan dâva evrakı okunup gereği düşünüldü ve aşağıda yazılı karar tesbit olundu :

Mağdure Hayriye Sesvermez'in anasiyle gayri meşru şekilde hayatını teşrik eden sanığın anasının muvakkat bir müddet için Zonguldak'a gitmesi üzerine mağdureyi evinde muhafaza ettiği bir sırada kendisine gösterilmiş olan emniyeti ve haiz olduğu nüfuzu suiistimal etmek suretiyle mağdurenin kızlığını bozduğu ve emniyet ve nüfuzun suiistimali tahakkuk edince fiilin evden maada bir yerde işlenemsi 417 nci maddede derpiş olunan şiddet sebebinin tatbikına mâni olamıyacağı ve sanığın mağdure ile aynı odada yatıp kalkmakta olduğu şahadetle sabit bir vâkıa olmasına göre mağdurenin nüfuz ve emniyetine terk ve tevdi edilmediği hakkındaki mahkemenin görüşünde isabet mütalâa olunamıyacağı cihetle

C. Savcısının yerinde görülen temyizinin kabuliyle sair cihetleri kanuna uygun olan hükmün C. M. U. Kanununun 321 ici maddesi uyarınca bu sebepten (BOZULMASINA) 10/10/950 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Maliye tahsildarının mükelleflerden tahsil edip üzerinde taşıdığı parayı düşürüp zayi etmesine göre ziya keyfiyetinin bu suretle tedbirsizlik ve kayıtsızlık neticesinde vukuunun görevi savsamak fiiline mesnet teşkil edemiyeceği ve bu fiilin kasdî cürümlerden bulunduğu gözetilmeden T. C. Kanununun 230 uncu maddesi ile ceza tâyini yolsuzdur.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi
Esas : 4096 — Karar : 4150

Maliye tahsildarı bulunduğu sırada mükelleflerden tahsil ettiği paralardan (2239) lira (82) kuruşu lâzımgelen takayyüt ve tedbiri almamak suretiyle cebinden düşürerek vazifesini ihmal eylediği bilmuhakeme sabit olan sanık ve tutuk Hüseyin Bircan'ın fiiline uyan Türk Ceza Kanununun 230/2 nci maddesi uyarınca takdiren bir sene hapsine, bu kadar müddet memuriyetten mahrumiyetine, paranın tazminini talep etmiyen hazinenin ait olduğu mahkemeye müracaatta muhtar olduğuna dair (Akhisar) Asliye Ceza Yargıçlığından verilen 29/9/950 tarihli ve 208/236 sayılı hükmün süresi içinde Yargıtayca incelenmesi üst (Manisa) C. Savcısı yönünden istenilmesi üzerine mahallinden gönderilip C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye tevdi olunan dâva evrakı okunup gereği düşünüldü ve aşağıda yazılı karar tesbit olundu :

Ceza Kanununun 230 uncu maddesinin son fıkrası, memurun ihmalinden fertlere bir zarar hâsıl olduğu takdirde bu zararın mahkemece resen ödettirileceğine mütedair olup bu hükmün hazine gibi hükmî şahsiyetlere şümulü olamıyacağı ve hazineye terettüp edecek zararın ceza mahkemesince faile ödettirilmesi için hazinenin dâvaya müdahale ederek şahsî hakkını talep etmesi şart olduğu cihetle üst C. savcısının hilâfına vukubulan temyiziyle tebliğnamede yazılı mütalâa yerinde görülmemiştir. Ancak; üst C. savcısının temyizi hukuku şahsiye dâvası sepketmeksizin suçtan husule gelen zararın ödettirilmesi hakkında kanunun ihtiva ettiği telâkkisinde bulunduğunu âmir bir hükmün tatbik edilmemesine taallûk etmesi itibariyle temyiz ettiği hükmün heyeti umumiyesiyle hukukî her cepheden tetkik edilmesini gerektirdiğinden sanığın vazife dolayısiyle muhafazasında bulunan parayı haksız yere temellük ettiği hak-

kındaki iddiayı mahkemenin vârit görmiyerek savunma dairesinde bu parayı üstünde taşırken düşürüp zayi ettiğine kani olmasına göre ziya keyfiyetinin bu suretle tedbirsizlik ve kayıtsızlık neticesinde vukuunun görevi savsamak fiiline mesnet teşkill edemiyeceği ve hususî maksada ihtiyaç göstermekle beraber bu fiilin de kasdî cürümlerden bulunduğu gözetilmiyerek yazılı şekilde hüküm tesisi yolsuz ve üst C. savcısının temyizi bu bakımdan yerinde olduğundan hükmün C. M. U. Kanununun 321 inci maddesi uyarınca (BOZULMASINA) ve bozma sebebine göre sanığın salıverilmesine ve keyfiyetin mahalline bildirilmesi için C. Başsavcılığına müzekere yazılmasına 7/11/950 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Sanıklar sorguya çekilmeden evvel zimmete geçirilen eşyanın bulunduğu yerin (mahkûm olan sanıklar tarafından değil) gösterilmesi üzerine tamamı istirdat edilmiş ve suçtan husule gelen zarar bu suretle telâfi edilmiş olmasına göre T. C. Kanununun 202 nci maddesinin ikinci fıkrasının uygulanmaması yolsuzdur.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi
Esas : 4690 — Karar : 4524

Toprak Mahsulleri Ofisine ait buğdayları zimmetlerine geçirdikleri bilmuhakeme sabit olan sanık ve tutuk Toprak Mahsulleri Ofisinde Eksper ve Ambar Memuru Lâtif, Reha, Şakir ve ambarda kantarcı Mehmet Fahri Durul'un fiillerine uyan Türk Ceza Kanununun 202 nci maddesi gereğince birer sene müddetle hapislerine bu kadar müddet memuriyetten mahrumiyetlerine, tutuk kaldıkları günlerin cezalarından mahsubuna suç mevzuu buğdaylar aynen ve tamamen istirdat edilerek Ofise teslim ve iade edildiğinden ayrıca bedellerinin ödettirilmesine mahal olmadığına dair (Üsküdar) Asilye Ceza Yargıçlığından verilen 15/11/950 günlü ve 950/298 440 sayılı hükmün süresi içinde Yargıtayca incelenmesi o yer C. savcısiyle adları geçen sanıklar yönlerinden istenilmesi, şartı sanıklar yönnüden yerine getirilmesi üzerine mahallinden gönderilip C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye tevdi olunan dâva evrakı okunup gereği düşünüldü ve aşağıda yazılı karar tesbit olundu :

Toplanan delillere ve hüküm yerinde gösterilen mucip sebeplere göre C. savcısiyle sanıkların sübuta ve suçun mahiyetine ilişen itirazları yerinde görülmemiştir. Ancak;

Suç mevzuu eşyayı ambardan âhar mahalle nakleden ve beraetine

hükmedilen hamal Hamza Özeydın'ın sanıkların sorguya çekilmelerinden önce bu eşyanın bulunduğu yeri göstermesi üzerine tamamı istirdat edilmiş ve suçtan husule gelen zarar bu suretle telâfi edilmiş olmasına göre muhakeme edilmezden evvel vâki olan iadeden dolayı sanıklar hakkında 202 nci maddenin ikinci fıkrasının uygulanmaması yolsuz ve temyiz itirazları bu bakımdan yerinde olduğundan hükmün tebliğname gibi C. M. U. Kanununun 321 inci maddesi uyarınca (BOZULMASINA) depo paralarının sanıklara geri verilmesine (500) kuruş bozma harcının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 22/12/950 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Cebren kaçırılmış olan bir kimseye karşı kaçırma fiilinin şahıs hürriyetini takyit ederek temadi ettiği bir zamanda işlenmiş olsa dahi yaş dolayısiyle mânevî cebir mevzuubahis olmıyan hallerde ırza geçmek fiilinin teşekkül edebilmesi için mağduru mukavemet edemiyecek bir hale koyan her hangi bir cebrin veya tehdidin sübutu şarttır.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi

Esas : 4709 — Karar : 4526

Elife Karapınar'ın zorla ırzına geçerek kızlığını bozduğu bilmuhakeme sabit olan sanık Ömer Karakaya'nın fiiline uyan Türk Ceza Kanununun 416/1, 418/2 nci maddeleri gereğince hükmedilen beş sene ağır hapis cezasının 5677 sayılı Af Kanununun beşici maddesi mucibince üçte ikisinin tenziliyle bir sene sekiz ay müddetle ağır hapsine, tutuk kalğıdı günlerin cezasından mahsubiyle geri kalan beş ay altı günün infazına dair (Maraş) Ağır Ceza Mahkemesinden verilen 5/10/950 tarihli ve 949/73, 950/78 sayılı hükmün süresi içinde Yargıtayca incelenmesi adı geçen sanık yönünden istenilmesi, şartı yokluk kâğıdiyle yerine getirilmesi üzerine mahallinden gönderilip C. Başsavcılığından tebliğname ile daireye tevdi olunan dâva evrakı okunup gereği düşünüldü ve aşağıda yazılı karar tesbit olundu :

Cebren kaçırılmış olan bir kimseye kaçırma fiilinin şahıs hürriyetini takyit ederek temadî ettiği bir zamanda işlenmiş olsa dahi yaş dolayısiyle mânevî cebir mevzuubahis olmıyan hallerde ırza geçmek fiilinin teşekkül edebilmesi için mağduru mukavemet edemiyecek bir hale koyan cismanî veya fiilî bir cebrin veya tehdidin sübutu şart olduğu ve hâdisede mağdurun hazırlık tahkikatında jandarmaya ve mütaakiben C. savcısına ver-

diği ifadelerde kızlığını sanığa rızasiyle bozdurduğunu açıkça beyan ettiği ve bu beyanın hilâfını teyid edecek bir delil mevcut olmayıp tenasül nahiyesinde bir cebir eseri kaydetmiyen muayene raporunun bu beyanlarını bilâkis teyid ettiği ve raporda belde ve kalçalarda tesbit olunan sıyrık ve ekimozların mağdurun zorla kaçırılmış olması itibariyle ırza geçmek fiiline ait cebrî âraz olarak mütalâa edilemiyeceği gözetilmiyerek ve cinsî münasebette rıza gösteren mağdura karşı cebir ve tehdit gibi vasıtalara müracaat etmiyen sanık hakkında bu unsurların sübut ve tahakkukuna ihtiyaç olmadığı düşüncesine dayanılarak mahkûmiyet hükmü tesisi yolsuz ve temyiz itirazları yerinde olduğundan tebliğnamenin reddiyle hükmün C. M. U. Kanununun 321 inci maddesi uyarınca (BOZULMASINA), (500) kuruş bozma harcının haksız çıkacak taraftan alınmasına 22/12/950 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

———o———

Adalet Dergisine abone olma ve kitap alma şartları

1 — Adalet Dergisine abone olmak ve Adalet Bakanlığı tarafından bastırılan kitaplardan satın almak istiyenler:

a) Yayım Müdürlüğüne bir mektupla adreslerini ve abone veya kitap isteklerini bildireceklerdir.

b) Kitap veya abone bedelini bulundukları yer mal sandığına yatıracaklar ve karşılığında alacakları (hasılatı müteferrika) makbuzunu ya mektuplarına bağlı olarak göndereceker, yahut ta oturdukları yer C. Savcılığına teslim edeceklerdir

c) C. Savcılığı teslim aldığı makbuzu ve istenilen kitap veya aboneyi ve alıcının adresini Adalet Bakanlığına gönderecektir.

d) Kitap ve dergiler ayrıca posta ücreti istenilmeksizin Bakanlık Yayım Müdürlüğünden alıcının adresine yollanacaktır

e) Adalet Dergisinin kapağında gösterilen kitaplardan başkasını almak istiyenler o kitabın mevcudu olup olmadığını daha önce Yayım Müdürlüğünden sormaları ve ona göre istemeleri lâzımdır

---

Dergiye konulması istenilen yazılar doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilir. Yazıların Dergiye konulup konulmayacağı bildirilmez vekonulmıyan yazılar geri verilmez. Dergideki yazılarda öne sürülen düşünce inanlar yazarların düşünce ve inanlarıdır

495

496